

Broj 3/2011.

SLUŽBENI VJESNIK

BISKUPIJA
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupijâ
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik

Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik

Don Ivan Kovač
sudski vikar

Odgovorni urednik

Don Srećko Majić
generalni vikar

Grafička obrada

Crkva na kamenu

Tisak

Suton, Široki Brijeg

Slika na naslovnici

Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zaslovnici

Katedrala u Trebinju

SADRŽAJ

Za Božić 2011. i Novu godinu 2012.	259
I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	261
Pronicavo srce	262
Proglašenje Drinskih mučenica blaženima	265
Predavanje kard. Zenona Grocholewskoga profesorima i studentima na KBF-u u Sarajevu	267
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	275
Homilija Predsjednika BK BiH u katedrali u Mostaru	276
Priopćenje s 53. redovnog zasjedanja BK BiH	280
BISKUPIJSKE GRANICE	282
Crkvene granice između Masne Luke i Doljana	282
GRANICE BISKUPIJA U BOSNI I HERCEGOVINI	283
Granice između Biskupija Banjalučke i Vrhbosanske	284
Granice između Biskupija Mostarske i Vrhbosanske	285
Granice između Mostarske i Trebinjske biskupije	285
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	287
Mons. Dražen Kutleša biskup koadjutor	288
Uz imenovanje mons. Kutleše biskupom koadjutorom	289
Priopćenje za tisak mons. Dražena Kutleše novoimenovanog biskupa koadjutora	290
IMENOVANJA, RAZRJEŠENJA I OVLAŠTENJA	291
BISKUPOVE OKRUŽNICE	292
O binacijama i trinacijama	292
Svećenicima i vjernicima u Mostaru na znanje i ravnanje	294
Svete krizme 2012.	295
Osnutak nove župe	296
Posveta župne crkve sv. Mateja	298
Posveta mramorna oltara	300
SASTANCI I SJEDNICE	301
Mostar: Sjednica Prezbiterskoga vijeća	301
Mostar: Sjednica Konzultorskoga zbora	301
Sastanak Svećeničke uzajamnosti	302
DUHOVNE VJEŽBE I OBNOVE	303
Duhovne vježbe svećenicima	303
Duhovna obnova bogoslovima	304
BISKUPOVE HOMILIJE	305
U Mostaru u katedrali na Križevu	305
U hrvatskoj crkvi sv. Jeronima u Rimu	307

BISKUPOVA PREDAVANJA	311
Sloboda: poslušnost ili stvaralaštvo?	311
Ruđer Bošković: vjernik - isusovac - svećenik	316
MUČENIŠTVO MARKA MILANOVIĆA	321
Odobrenje molitve za otvaranje procesa beatifikacije Marka Milanovića	321
O Markovoj knjizi i slici	322
Predstavljena knjiga: <i>Mučeništvo Marka Milanovića</i>	322
KIUMOVE VIJESTI	324
Susret duhovnih osoba	324
Pred odlazak u sjemenište	325
Dvostruko slavlje	326
Križevo - dvije obljetnice	326
Deseta obljetnica Rehabilitacijskoga centra	328
Caritasove ustanove	329
Trajnost, savršenstvo i nadmoćnost kršćanskoga karitasa	329
Dan Biskupije i obljetnica Župe	330
Proslava sv. Male Terezije	331
Posjet Malom sjemeništu	332
Orgulje u crkvi Svih Svetih	333
Na Počitelj Brdu oko 2000 vjernika	334
Proslava sv. Nikole Tavelića	334
SPOMEN NA POKOJNE	336
Ubijena s. Lukrecija Mamić, misionarka u Burundiju	336
Komemoracija poginulih vjeroučenika	336
Osamnaesti spomen na nevine žrtve	337
HERCEGOVAČKI SLUČAJ	338
Sprovod po zakonitu obredu	338
Blagoslovljena kapelica	338
MEĐUGORSKI FENOMEN	340
Biskup Žanić u "Misteriju Međugorja"	340
Bibliografija mons. Dražena Kutleše, biskupa koadjutora porečkoga i pulskoga	345
Biskupova kratka kronika	347
Tečajevi priprave za sakramentalni brak za 2012. godinu	350

ZA BOŽIĆ 2011. I NOVU GODINU 2012.

Evandjelje mira, spasenja i sreće. *Kako su ljupke po gorama noge glasonoše radosti koji oglašava mir, nosi sreću, i spasenje naviješta govoreć Sionu: "Bog tvoj kraljuje!" (Iz 52,7).* Tako čitamo i slušamo u prvom čitanju Mise Polnočke ove godine. A tako zapravo prorokuje veliki Izaija u 8. stoljeću prije Krista. On se duhom prenosi u Jeruzalem, on je u Božje ime glasonoša radosne vijesti, evandjelja, koji oglašava mir, donosi sreću, i naviješta spasenje govoreći gradu: "Bog tvoj kraljuje". Gospodin Bog kraljuje ne samo nad Jeruzalemom i Judinim plemenom, iz kojega će, preko Gospe - kada vrijeme ispuni se - izići Krist Gospodin, nego i nad Samarijom i cijelim svijetom.

- Sve je ovo slika ljudskoga roda koji se nalazi u ropstvu grijeha. Bog ga izvlači iz vraških mreža vodeći ga na brežuljak radosti, na hramski Sion, odakle će sam upravljati svojim narodom u istini na kojoj se gradi pravda, a na pravdi mir. To je djelo povijesnoga i otajstvenoga Isusa Krista, Sina Božjega.

Evandjelje radosti, utjehe i otkupljenja. *Čuj, stražari ti glas podižu, zajedno svi kliću od radosti, jer na svoje oči vide gdje se na Sion vraća Gospodin. Radujte se, kličite, razvaline jeruzalemske, jer je Gospodin utješio narod svoj i otkupio Jeruzalem (Iz 52,8-9).* Stražari su čuvari starih razorenih zidina u Jeruzalemu, koji gledaju kako se narod u povorkama vraća predvođen samim Gospodinom. Čak se s njima, čuvarima, raduju i same razvaline jeruzalemske i hramske, jer će ubrzo biti obnovljene i primiti mnoštva zahvalnih hodočasnika u sebe. Gospodin donosi utjehu i spasenje, nakon što je narod proživio teške kušnje u Babilonu. Sada će više cijeniti pravu slobodu od tuđega jarma i vražjega zavodništva.

- Ne možemo ovdje, u ovim stražarima, ne vidjeti u duhu i one skromne čuvare stada na betlehemskim poljanama koji, kao Božji sirotani, iščekuju Božju utjehu i blagoslovljenu ruku. Oni će biti prvi kojima će biti naviještena blagovijest, evandjelje, o rođenju Sina Božjega, jedinoga Spasitelja i Otkupitelja, a oni će to radosno pripovijedati drugima (Lk 2,18).

Evandjelje do krajeva svijeta. *Ogolio je Gospodin svetu svoju mišicu pred očima svih naroda, da svi krajevi zemaljski vide spasenje Boga našega (Iz 52,10).* Bog je u prorokovu viđenju prikazan kao vojskovođa koji mačem svoje vlasti i božanske pravde osvaja sve zemaljske krajeve i samo će tako svi narodi vidjeti "spasenje Boga našega".

- Viđenje je počelo s radošću zbog obnove grada Jeruzalema i u njemu Hrama, proširuje se na sav izabrani narod i doseže do krajeva svjetskih žezlom Božje vlasti. Spasenje Božje, koje se proteže cijelom poviješću, ponuđeno je svim narodima na kugli zemaljskoj. Naše je da spremno odgovorimo na tu ponudu.

Neka ta blagovijest dopre, i u obliku ove božićne čestitke, do svih svećenika, redovnika i ostalih vjernika naših hercegovačkih biskupija koji od Boga Spasitelja svaku pomoć mole i primaju! Neka svima novorođeni Mali Bog ili Božić, Krist Gospodin, donese otkupljenje, utjehu i mir; radost, sreću i spas!

Početkom Došašća, 2011.

† Ratko Perić, biskup

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PRONICAVO SRCE

Razmatranja nad temeljima prava

Papin govor u Njemačkoj Saveznoj skupštini

Zgrada Reichstaga, Berlin
22. rujna 2011.

Poštovani gospodine Savezni Predsjedniče,
Gospodine predsjedniče Savezne skupštine,
Gospodo Savezna Kancelarko,
Gospodo predsjednice Saveznoga vijeća,
Dame i gospodo zastupnici!

Čast mi je i radost govoriti pred ovim visokim Domom, pred Parlamentom moje njemačke Domovine, koji se sastaje ovdje kao demokratski izabrano predstavništvo naroda, kako bi radio za dobro Savezne Republike Njemačke. Htio bih zahvaliti predsjedniku Savezne skupštine, na njegovu pozivu da održim ovaj govor, kao i za srdačne riječi pozdrava i poštovanja s kojima me je dočekao. U ovom trenutku obraćam se vama, poštovane dame i gospodo, svakako i kao vaš sunarodnjak, koji je cijeloga svog života svjestan povezanosti sa svojim podrijetlom, i prati sudbinu njemačke domovine sa suosjećanjem. Ali pozivnica da održim ovaj govor upućena mi je kao Papi, Biskupu Rima, koji nosi vrhovnu odgovornost za katoličko kršćanstvo. Pri tome priznajete ulogu koju Sveta Stolica ima kao partner u zajedništvu narodâ i državâ. Polazeći od ove svoje međunarodne odgovornosti, htio bih vam iznijeti neka razmišljanja o osnovama slobodne pravne države.

Dopustite mi da započnem svoja razmatranja o osnovama prava malom pripoviješću iz Svetoga Pisma. U Prvoj knjizi kraljeva prepričava se da je Bog pozvao mladoga kralja Salomona, kada je stupio na prijestolje, da nešto slobodno zamo-

li. Što će mladi vladar pitati u ovom trenutku? Uspjeh - bogatstvo - dug život - uništenje neprijatelja? On ne moli ništa od toga. On moli: "Podaj svome sluzi pronicavo srce da može suditi tvom narodu, razlikovati dobro od zla" (1 Kr 3,9). Biblija nam ovom pripoviješću želi reći što za jednoga političara u konačnici mora biti važno. Njegovo krajnje mjerilo i temelj njegova rada kao političara ne smije biti uspjeh, a još manje materijalna dobit. Politika mora težiti za pravdom, tako da stvara temeljne uvjete za mir. Naravno, političar će tražiti uspjeh, bez kojega on uopće ne bi imao mogućnosti za učinkovito političko djelovanje. Ali uspjeh je podložan mjerilu pravde, volji za pravom, i razumijevanju prava. Uspjeh također može biti zavodljiv, i tako otvoriti put prema izopačenju prava, prema razaranju pravde. "Odmakne li se pravda, što su kraljevstva ako ne velike razbojničke družine?", rekao je nekoć sveti Augustin.¹ Mi Nijemci znamo iz svoga vlastitog iskustva, da ove riječi nisu prazan bauk. Doživjeli smo da se moć odijeli od prava, da moć stoji nasuprot pravu i gazi ga, tako da je država postala oruđe za razaranje prava - vrlo dobro organizirana razbojnička družina, koja je mogla ugroziti cio svijet i dovesti ga na rub ponora. Služiti pravu i braniti se protiv vladavine bespravlja jest i ostaje temeljna zadaća političara. U povijesnom trenutku, u kojem je čovjeku zapala do sada nezamisliva moć, ova je zadaća posebno prijeko potrebna. Čovjek može uništiti svijet. On može manipulirati sobom. On može, u neku ruku, stvarati ljude i ljudima isključiti ljudskost. Kako prepoznamo što je

¹ *De civitate Dei*, IV, 4, 1.

pravo? Kako možemo razlikovati između dobra i zla, između istinskoga i prividnoga prava? Salomona molba ostaje odlučno pitanje pred kojim stoje političar i politika, pa i danas.

U velikom dijelu stvari koje se trebaju pravno regulirati, većina može biti dostatan kriterij. Ali, očito je da za temeljna pitanja prava, kod kojih se radi o dostojanstvu čovjeka i čovječanstva, načelo većine nije dostatno: svaka osoba koja nosi odgovornost mora sebi pri stvaranju prava tražiti kriterije svoga usmjerenja. U trećem je stoljeću veliki teolog Origen ovako opravdao otpor kršćana prema određenim tada postojećim pravnim sustavima: "Kada bi se netko zatekao među Skitima, koji imaju bezbožne zakone, i bio prisiljen živjeti među njima... tada bi on vrlo razumno postupio, kada bi u ime zakona istine, koji je kod Skita upravo protuzakonje, zajedno s istomišljenicima formirao udruge također protivne postojećem sustavu."²

Iz ovoga su uvjerenja djelovali pokreti otpora protiv nacističkoga režima i protiv drugih totalitarnih režima služeći tako pravu i čovječanstvu u cjelini. Za ove je ljude bilo neosporno očito da je postojeće pravo zapravo bilo nepravo. Ali kada demokratski političar donosi odluke, pitanje - što sada odgovara zakonu istine, što je zaista pravo i što može postati zakonom - nije tako očigledno. Što je, s obzirom na temeljna antropoloska pitanja, pravo i što može postati važeće pravo, danas nije uopće po sebi očigledno. Odgovoriti na pitanje, kako prepoznati što je zaista pravo, i tako služiti pravdi u zakonodavstvu, nikada nije bilo jednostavno, i ono je danas, sa svim našim znanjem i moću, postalo još teže.

Kako prepoznati što je pravo? U povijesti su pravni sustavi gotovo uvijek bili utemeljeni na religiji: pozivajući se na božanstvo, odlučivalo se što će biti među ljudima po pravu. Za razliku od drugih velikih religija, kršćanstvo nikada nije državi i društvu nametalo objavljeno pravo, niti pravni poredak koji proistječe iz objave. Umjesto toga, ukazivalo je na prirodu i um [*Vernunft*] kao istinske izvore prava - i na sklad objektivnog i su-

bjektivnog uma, koji naravno pretpostavlja da su obje sfere ukorijenjene u stvaralačkom Božjem Umu. Kršćanski su se teolozi pri tome priklonili filozofskom i pravnom pokretu, koji se počeo oblikovati u drugom stoljeću prije Krista. U prvoj polovici toga stoljeća, došlo je do susreta između prirodnoga društvenog prava koje su razvili stoički filozofi i vodeći učitelji rimskoga prava.³ Iz ovoga je susreta rođena pravna kultura Zapada, koja je bila i jest od presudne važnosti za pravnu kulturu čovječanstva. Od ovoga predkršćanskog spoja između prava i filozofije, polazi put preko kršćanskoga Srednjeg vijeka i pravnoga razvoja Prosvjetiteljstva, sve do Deklaracije o ljudskim pravima i našega njemačkog Ustava iz 1949., kojim se naš narod obvezao na "nepovrjediva i netuđiva ljudska prava kao temelj svakog ljudskog zajedništva, te mira i pravde u svijetu".

Za razvoj prava i za razvoj čovječanstva bilo je presudno da su se kršćanski teolozi postavili na stranu filozofije, a protiv vjerskoga prava povezanoga s mnogoboštvom, i da su priznali um i prirodu u svom suodnosu kao općenito valjan izvor prava. Ovaj je izbor pokazao već sv. Pavao u Poslanici Rimljanima, kada je rekao: "Ta kad se god pogani, koji nemaju Zakona, [Izraelsku Toru] po naravi drže Zakona, i nemajući Zakona, oni su sami sebi Zakon" (Rim 2,14sl.). Ovdje se pojavljuju dva temeljna poimanja prirode i savjesti, gdje savjest nije ništa drugo nego Salomonovo pronicavo srce, um otvoren govoru bića. Ako se do vremena Prosvjetiteljstva, do Deklaracije o ljudskim pravima nakon Drugoga svjetskog rata, i do stvaranja našeg Ustava, time činilo da se pitanje s obzirom na temelje zakonodavstva razjasnilo, u posljednjih pola stoljeća došlo je do dramatična zaokreta. Ideja prirodnoga prava danas se smatra posebnim katoličkim naukom, nevrijedna spominjanja izvan katoličkih krugova, tako da je gotovo sramota uopće spomenuti tu riječ. Htio bih kratko objasniti kako je došlo do toga. Kao osnovno, to je zbog teze, da bi između *biti* i *trebati* postojao nepremostiv jaz. Iz *biti* ne bi moglo slijediti *trebati*, jer se radi o potpuno različitim razinama. Temelj je za to da je u međuvremenu pozitivističko shvaćanje prirode postalo gotovo

² *Contra Celsum*, knjiga 1, poglavlje 1; usp. A. FÜRST, *Monotheismus und Monarchie. Zum Zusammenhang von Heil und Herrschaft in der Antike*. u: Theol. Phil. 81 (2006), str. 321-338; citat str. 336; usp. J. RATZINGER, *Die Einheit der Nationen. Eine Vision der Kirchenväter*, Salzburg - München, 1971., str. 60.

³ Cf. W. WALDSTEIN, *Ins Herz geschrieben. Das Naturrecht als Fundament einer menschlichen Gesellschaft*, Augsburg, 2010., str. 11sl.; str. 31-61.

općeprihvaćeno. Ako se priroda - prema riječima Hansa Kelsena - promatra kao "skup objektivnih podataka, međusobno povezanih kao uzroci i posljedice", onda se iz toga zaista ne mogu izvesti nikakve etičke upute.⁴ Pozitivističko poimanje prirode, koje prirodu shvaća samo u funkcionalnom smislu, kako je tumače prirodne znanosti, ne može proizvesti nikakve mostove prema etici i pravu, nego ponovno izaziva samo funkcionalne odgovore. Isto vrijedi i za um u pozitivističkom poimanju, koje se naširoko smatra jedinim znanstvenim pogledom. Po njemu, ono što se ne može provjeriti ili patvoriti, ne pripada carstvu uma u užem smislu. Stoga se etika i religija uvrstavaju u područje subjektivnoga i izlaze izvan područja uma u strogom smislu riječi. Ondje gdje je pozitivistički um jedini autoritet - a to je bez daljnjega slučaj u našoj javnoj svijesti - tu su opozvani klasični izvori spoznaje etike i prava. To je dramatično stanje, koje se tiče svih, i o kojem je nužna javna rasprava; neodgodivo pozvati na nju, bitna je svrha ovoga govora.

Pozitivističko poimanje prirode i uma, pozitivistički pogled na svijet u cjelini, veličanstven je dio ljudske spoznaje i ljudske moći, kojega se nikada ne smijemo odreći. Ali on sam u svojoj cjelokupnosti nije kultura koja je odgovarajuća i dostatna svoj širini ljudskoga postojanja. Ondje gdje pozitivistički um smatra sebe jedinom dostatnom kulturom progoneći sve druge kulturalne stvarnosti na status subkulture, tu se umanjuje čovjek, štoviše prijeti se njegovoj čovječnosti. Govorim ovo upravo imajući pred očima Europu, gdje široki krugovi pokušavaju priznati samo pozitivizam kao zajedničku kulturu i zajednički temelj za oblikovanje prava, svodeći sva druga mišljenja i vrijednosti naše kulture na status subkulture; time se Europu, u odnosu na druge kulture u svijetu, pomiče u stanje beskulturnosti, te se tako izazivaju ekstremističke i radikalne struje. U svojoj samoproglasenoj isključivosti, pozitivistički um, koji ne primjećuje ništa izvan funkcionalnosti, podsjeća na betonski bunker, bez prozora, u kojem sami sebi osiguravamo klimu i svjetlo, ne želeći primiti ni jedno ni drugo iz širokoga Božjeg svijeta. A ipak pri tome ne možemo se zavaravati da čak i u ovom samostvorenom svijetu, potihom zahvaćamo iz Božjih "zaliha", kako bismo ih preoblikovali u svoje proizvode. Prozo-

ri trebaju biti ponovno široko otvoreni, moramo ponovno vidjeti širinu svijeta, nebo i zemlju, i naučiti sve to ispravno iskorištavati.

Ali kako to postići? Kako pronaći put u širinu, u cjelinu? Kako um može ponovno otkriti svoju veličinu, a da ne sklizne u iracionalnost? Kako se priroda može ponovno pojaviti sa svojom pravom dubinom, sa svojim zahtjevima, i sa svojim uputama? Prisjećam se jednoga događaja u nedavnoj političkoj povijesti, u nadi da ne ću biti previše pogriješno shvaćen, niti uzrokovati previše jednostranih polemika. Rekao bih da je nastup ekološkoga pokreta u njemačkoj politici, od sedamdesetih godina, iako nije širom otvorio prozor, ipak bio i nastavlja biti vapaj za čistim zrakom, koji se ne smije prečuti ili gurnuti u stranu, samo zato što se u njemu nalazi previše iracionalnoga. Mladi su ljudi postali svjesni da nešto u našem odnosu s prirodom nije u redu. Da materija nije samo sirovina za naš rad, nego da zemlja ima svoju dostojnost i da moramo slijediti njezine upute. Sasvim je jasno, da ovdje ne radim promidžbu za bilo koju političku stranku - ništa mi nije dalje od toga. Ako nešto nije u redu u našem odnosu sa stvarnošću, onda svi moramo ozbiljno razmisliti o svemu, i svi smo upućeni na pitanje o temeljima naše kulture. Dopustite mi, molim vas, da još kratko zastanem na ovoj točki. Značenje ekologije već je neupitno. Moramo slušati govor prirode i primjereno odgovoriti. Htio bih ipak snažno naglasiti jednu točku, koja je - kako mi se čini - još uvijek zapostavljena: Postoji također i ekologija čovjeka. Čovjek također ima prirodu, narav, koju mora poštovati i kojom ne može manipulirati po svojoj volji. Čovjek nije tek samostvarajuća sloboda. Čovjek ne stvara sama sebe. On je duh i volja, ali on je i narav, i njegova je volja prava ako poštuje narav, sluša je i prihvaća sebe onakvim kakav jest, i kao onoga koji nije sebe stvorio. Tako, i samo tako, ostvaruje se istinska ljudska sloboda.

Vratimo se na temeljne pojmove prirode i uma, od kojih smo pošli. Veliki teoretičar pravnoga pozitivizma, Kelsen, u dobi od 84 godine - 1965. - napustio je dualizam *biti i trebati*. (Tješi me, da se s 84 godine još uvijek može malo umno misliti.) On je prije rekao da norme mogu doći samo iz volje. Priroda [narav] bi, prema tomu,

⁴ WALDSTEIN, nav. dj., str. 15-21.

mogla sadržavati norme - nastavlja on - ako bi ih samo neka volja smjestila u nju. Ali ovo bi - kaže on - pretpostavljalo Boga Stvoritelja, čija bi volja bila uključena u prirodu. "Raspravljati o istinitosti ovoga uvjerenja, potpuno je bezizgledno", primjećuje on pri tome.⁵ Je li zaista tako? - upitao bih. Je li zaista besmisleno promišljati da objektivni Um, koji se očituje u prirodi, ne pretpostavlja stvaralački Um, jedan *Creator Spiritus*?

Ovdje bi nam trebala pomoći europska kulturalna baština. Iz uvjerenja da postoji Bog Stvoritelj izrasla je ideja ljudskih prava, ideja jednakosti svih ljudi pred pravom, spoznaja nepovrjedivosti ljudskoga dostojanstva u svakom pojedinom čovjeku i znanje o odgovornosti ljudi za njihova djela. Ove spoznaje uma oblikuju naše kulturalno pamćenje. Ignorirati ga ili promatrati kao stvar prošlosti, bilo bi osakaćenje naše kulture kao cjeline, i lišilo bi je njezine cjelovitosti. Kultura

Europe izrasla je iz susreta između Jeruzalema, Atene i Rima - iz susreta izraelske vjere u Boga, grčkoga filozofskog uma i rimske pravne misli. Ovaj trostrani susret oblikuje unutarnji identitet Europe. Taj je susret, svjestan čovjekove odgovornosti pred Bogom i priznajući nepovrjedivo dostojanstvo čovjeka, svakoga pojedinog čovjeka, stvorio pravne standarde, koje smo mi zaduženi braniti u ovom povijesnom trenutku.

Mladom kralju Salomonu, u trenutku preuzimanja službe, dano je da slobodno iznese molbu. Što bi se dogodilo nama, današnjim zakonodavcima, kad bismo mogli slobodno zamoliti što želimo? Što bismo molili? Mislim da ni danas u konačnici nema ništa drugo što možemo poželjeti doli pronicavo srce - sposobnost razlikovati dobro i zlo, i tako uspostaviti istinsko pravo, koje služi pravdi i miru. Hvala vam za vašu pozornost!

PROGLAŠENJE DRINSKIH MUČENICA BLAŽENIMA

Riječi beatifikacije

Kardinal Angelo Amato, prefekt Kongregacije za proglašenje svetih u Sarajevu 24. rujna 2011. Za vrijeme svečane svete Mise izgovorio je ove riječi beatifikacije:

"Sveti Otac Benedikt XVI., udovoljavajući želji vrhbosanskog nadbiskupa Vinka kardinala Puljića te brojne druge braće u biskupstvu, sestara Kćeri Božje ljubavi i mnogih vjernika, pošto je razmotrio mišljenje Zbora za proglašenje svetih, Njegovom apostolskom vlašću dopustio je da se pet službenica Božjih iz Družbe sestara Kćeri Božje ljubavi u narodu poznatih pod zajedničkim imenom Drinske mučenice: s. Mariju Julu Ivanišević, s. Mariju Berchmanu Leidenix, s. Mariju Krizinu Bojanc, s. Mariju Antoniju Fabjan i s. Mariju Bernadetu Banja od sada naziva blaženi-

cama i da se svake godine na dan njihova rođenja za nebo, petnaestoga prosinca, može slaviti njihov spomendan na mjestima i na način kako je to određeno kanonskim propisima. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga."

Misna homilija

1. Mučeništvo pet sestara družbe Kćeri Božje ljubavi je tragična ali slavna stranica Crkve Katoličke u plemenitom narodu Bosne i Hercegovine. Njihova pobjeda ima značenje mučenika prvih stoljeća, kada su poganski idoli zahtijevali nevine žrtve za nastavak njihovog prolaznog i nesigurnog postojanja.

Već smo čuli povijest mučeništva. Od 1911. postoji na Palama blizu Sarajeva, Marijin Dom, samostan katoličkih redovnica, koji vrlo brzo po-

⁵ Usp. WALDSTEIN, nav. dj., str. 19.

staje poznat po njihovim djelima ljubavi prema svima, djeci i potrebitima svih jezika i vjera, katolicima, pravoslavcima, muslimanima.

Godine 1941., predstojnica zajednice je bila Hrvatica s. M. Julia Ivanišević (rođena 1893.). Ostale sestre samostanske zajednice su bile Austrijanka s. M. Berchmana Leidenix (rođena 1865.), Slovenka s. M. Krizina Bojanc (rođena 1885.), druga Slovenka s. M. Antonija Fabjan (rođena 1907.) i mlada Mađarica s. M. Bernadeta Banja (rođena 1912.). I pored toga što su pripadale različitim narodnostima i tradicijama bile su udružene svojim redovničkim pozivom u ljubavi prema siromašnima i potrebnima, živeli kao žive slike Krista Otkupitelja, svog Gospodina i Učitelja.

2. Tragedija njihovog ubojstva se dogodila za vrijeme nasilnog civilnog rata 1941.-1945. godine. Ubojice nisu vodili računa o njihovom redovničkom posvećenju, niti o njihovoj ustrajnosti u ljubavi i predanju bližnjima. Osljepljeni protukatoličkom mržnjom i njihovim beskonačnim egoizmom, počinise pokolj ove grupe nemoćnih ali neukrotivih žena. Sestre, budući da se nisu htjele podvrgnuti neurednoj volji ratnika, pokušavaju pobjeći da bi obranile dostojanstvo svoga posvećenja (zavjeta). Uhvaćene, bivaju barbarski usmrćene i bačene u hladnu vodu rijeke Drine. Ista sudbina pripala je, nekoliko dana kasnije, staroj sestri bečanki, sestri M. Berhamni Leidenix. Dogodilo se to u prosincu 1941. godine.

Srce plače gorkim suzama nad tolikom ludošću. Mučenički scenarij je vječna borba između Boga, izvora zajedništva i života, i neprijatelja Božjeg, stare zmijske, izvora neprijateljstva i smrti. U povijesti čovjekovoj često prevladava slijepa mržnja, koja traži priliku zatrti ljubav. Divlja borba, uništiti dobrotu i ljubaznost.

Herojsko ponašanje pet sestara Kćeri Božje ljubavi priziva sjećanje na mučeništvo sedam braće Makabejaca, koji nasuprot tiraninu, odgovoriše da su spremni umrijeti ali ne prekršiti zapovijedi Božje: "Blago onom koji umre od ruke ljudi, u čvrstoj nadi koju ima od Boga: da će ga Bog uskrisiti! A ti - za tebe nema uskrsnuća na život!" (usp. 2 Mak 7,14).

Pred sudom Povijesti pet slabašnih i nezaštićenih žena postadoše jaki heroji i pobjednice, u zaštiti nepovredljivosti njihovog redovničkog identiteta i dostojanstva žene. Brutalnost ubojica je pobijedena hrabrošću i jakošću ovih pet redov-

nica, u čijem srcu su odzvanjale riječi apostola Pavla: "Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolja? Tjeskoba? Progonstvo? Glad? Golotinja? Pogibao? Mač? U svemu tome nadmoćno pobjeđujemo po onome koji nas uzljubi." (Rim 8,35.37).

Pet sestara bijahu svjesne da slijediti Krista donosi križ žrtvovanja i svakodnevnog svjedočenja: "Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka danomice uzima križ svoj i neka ide za mnom. [...] a tko izgubi život svoj poradi mene, taj će ga spasiti." (Lk 9,23-24).

Danas Crkva veliča ove svoje kćeri, istinske Kćeri Božje ljubavi, koje su svojom mukom pokazale da su ljubav i praštanje puno jači od mržnje i okrutnosti. Kalvarija njihove patnje postala je Tabor njihove slavne preobrazbe.

3. Dragi vjernici, Crkva je uvijek progonjena. Povjesničari podsjećaju da je prošlo stoljeće, XX. stoljeće, bilo stoljeće mučenika. Progoni u raznim europskim zemljama i u svijetu proizveli su mnoštvo herojskih svjedoka vjere. Crkva pozna i veliča ove svoje neustrašive sinove i kćeri. Primjerice, u svibnju i lipnju, Sveti Otac Benedikt XVI. je proglasio blaženom u Daxu u Francuskoj mučenicu s. Margerite Rutan, Milosrdnu sestru, giljotiniranu u vrijeme francuske revolucije; u Njemačkoj, u Würzburgu, njemačkog svećenika Georga Höfnera, koji je umro u logoru Dachau; u Dresdenu, drugog njemačkog svećenika, Aloiza Andritzog, koji je također umro u logoru Dachau; u Lübecku, trojicu mladih kapelana crkve Srca Isusova, kojima je odrubljena glava s još jednim protestantskim pastorom zbog toga što su bili kršćanski odgojitelji mladeži; u Satu Mareu, u Rumunjskoj, biskupa Janoša Schefflera, ubijenog u komunističkim progonima.

Nikada kao danas, Crkva Katolička je crkva mučenika, ovih Kristovih svjedoka, koji daruju svijetu izvanredni spektakl ljubavi i praštanja koja ljubi i moli za neprijatelja. Povijest Drinskih mučenika može izgledati kao primjer ljudi poniznih, koji ostaju i uvijek podliježu, pobijeđeni i poraženi. Ali u stvarnosti, to su pet redovnica koje su svojom čvrstom i blagom ustrajnošću pobjednice, zla i njegove zatorne snage. Upravo je ustrajnost ta koja čini pravu povijest čovječanstva. Mučeništvo uvodi u ljudsko iskustvo svjetlo i snagu ispravne savjesti, koja uviđa dobro i ispunjava ga. Ispravna savjest, blagotvorni kvasac ljudske osobnosti, izbjegava činiti zlo, potvrđuje i

brani, također i po cijenu života, slobodu vjere i neotuđiva svoja ljudska prava.

Pet redovnica, danas proglašenih blaženicama pokazuju da se može oduprijeti zlu, također i golih ruku, ojačani samo vlastitom vjerom. Može se pobijediti zlo, kad se i dopusti da budemo pogođeni, ali ne popuštajući njenoj prijetnji. Mučenici umiru, ali rascvjetavaju pravu ljudskost. Na pakao koji je načinio čovjek, s logorima, gulagom, mučilištima, ratovima, mučenik odgovara prizivom raja, mira među narodima i ljudskog bratskog zajedništva.

4. Možemo se pitati zašto toliko divljaštvo prema ovih pet žena. Zlo se obara sa žestokim nasiljem na biskupe, svećenike, redovnice i redovnike, jer oni još čuvaju ljudsku značajku u kontekstu koji često gubi svaku ljudsku značajku. Mučeništvo naših pet sestara Kćeri Božje ljubavi ukazuju na tamnu stranu povijesti, ali pokazuje i svijetlo lice prave humanosti potkrijepljene Evanđeljem. Njihova uspomena i njihova proslava žele pokazati kako se u njihovom primjeru ogleda autentična ljudska narav, stvorena na sliku Božje Ljubavi. Drinske Mučenice su nositeljice ovih jakih vrlina, kao smjelosti, čistoće, dobrote koji pokazuju ja-

kost vjere i snažnu volju u podnošenju patnje i u nadi.

U tome se sastoji poruka koju ostavljaju Drinske Mučenice, Crkvi u BiH i cijeloj Crkvi. Jednoj lomnoj i bojažljivoj vjeri kakva je naša, mučenici odgovaraju radikalno sa činom izvanredne pro-ročke jačine. Njihovo mučeništvo je poziv razbuditi se iz usnulosti svakodnevnog života i probuditi evanđeosku smjelost blaženstava.

Zasluga mučenika nije odmazda u odnosu na njihove progonitelje, nego očitovanje Božje snage, koja dopušta žrtvama snagu trpjeti, opraštati, ljubiti i moliti za svoje krvnike.

Povijest mučenika je povijest vjere, hrabrosti i ljubavi. Ali jedna realna povijest, doživljena na koži naših pet sestara, radi kojeg razloga danas one postaju primjeri evanđeoskog života. I danas je moguće, dapače nužno, živjeti i svjedočiti riječ Isusovu, u svijetu koji možda materijalno ne ubija, ali malo pomalo širi zarazu našeg uma i našeg srca otrovima površnosti, vjerskom indiferentnošću, verbalnim nasiljem.

"Svijet mučenika" je poziv da se trgnemo iz letargije i reagiramo onim nepobjedivim duhovnim oružjem, koje je vjera i ljubav.

PREDAVANJE KARD. ZENONA GROCHOLEWSKOGA PROFESORIMA I STUDENTIMA NA KBF-u U SARAJEVU

U ponedjeljak, 21. studenoga 2011. održan je znanstveni skup u čast kardinala Zenona Grocholewskoga, pročelnika Kongregacije za katolički odgoj. Tom je prigodom kardinal izrekao predavanje na talijanskom. (KTA / prijevod: V. Vujica).

Sveta Stolica očituje brigu za katolički odgoj i obrazovanje uglavnom posredstvom Kongregacije za katolički odgoj. Zadaće ove Kongregacije označene su u Apostolskoj Konstituciji Ivana Pavla II. *Pastor bonus* Rimskoj kuriji, od 28. lipnja 1988., članci 112-116.

Kongregacija za katolički odgoj jest institucija slična Ministarstvu obrazovanja i Visokih studija, koji u pojedinim državama imaju različita imena

i kojima su također različito doznačene njihove nadležnosti. Naša se Kongregacija razlikuje od drugih ministarstava poglavito po činjenici da su katoličke obrazovne ustanove raspršene po cijelom svijetu. Stoga mi smo nadležni djelovati u svim mogućim uvjetima: kulturalnim, socijalnim, političkim, zakonodavnim, religijskim... Katoličke škole i sveučilišta postoje također u narodima gdje je postotak katolika veoma mali i često u njemu uživaju velik ugled. Za posljedicu, Kongregacija treba studirati različita zakonodavstva i situacije te povremeno pripremati sporazume s državnim vlastima. Stoga je dimenzija našega djelovanja široka i raznolika.

1. Kratak pogled na povijest Kongregacije

Da bi razumjeli aktualnu strukturu ili uređenje nadležnosti Kongregacije, i posebno primijetili važnost koja biva pripisana Crkvi na različitim razinama i u različitim vrstama katoličkog poučavanja, pomoći će nam sigurno kratki pregled povijesti Kongregacije.

a. Već od srednjeg vijeka postojale su specijalne komisije osnovane od rimskih Papa kako bi bdjeli nad Sveučilištem Rima i nad studijima na teritoriju Papinske države. Godine 1588. Papa Siksto V., Apostolskom Konstitucijom *Immensa aeterni Dei*, završio je prvu generalnu reformu rimske kurije, ili - kako neki kažu - osnovao je Rimsku kuriju u modernom smislu riječi. Među ostalim osnovao je *Congregatio pro universitate studii romani*, za predsjedavanje studiju na sveučilištima i kolegijima grada Rima i drugih slavni sveučilišta, kao Bologna, Pariz, Salamanka, Oxford itd.

Ova Kongregacija tijekom stoljeća prolazila je kroz različite obrate, također mijenjala imena, neko je vrijeme čak bila suspendirana. Slijedeću generalnu reformu Rimske kurije, proveo je papa Pijo X. godine 1908. Apostolskom konstitucijom *Sapienti consilio*, potvrdio je nadležnosti tada zvane *Congregatio studiorum*.

U ovom trenutku bih želio obratiti našu pozornost na vrlo značajnu stvar. Dok je sve do *Sapienti consilio* (1908.) postojao uvijek dikasterij koji se bavio visokim studijima, nije u Rimskoj kuriji bilo nekog organizma koji se specifično interesira za bogoslovna sjemeništa; to jest za formaciju klera. De fakto, sporadično su, intervenirali u materiji bilo Sveta kongregacija koncile (za kler) i poglavito Sveta kongregacija konzistorija za (za biskupe i redovnike).

Konstitucija *Sapienti consilio* dodijelila je ovu nadležnost nad bogoslovnim sjemeništima konzistorija Svetoj kongregaciji (za biskupe). Takvo podvrgavanje ipak već onda nije se činilo zadovoljavajuće. Iz sheme Konstitucije, zapravo, proizlazi da se također misli osnovati jednu posebnu Kongregaciju za bogoslovno sjemenište ali dodijeliti takvu nadležnost Kongregaciji za studije, ali to u to vrijeme nije bilo moguće.

Ništa čudno, samo sedam godina nakon ove velike reforme Pija X., papa Benedikt XV. - Motu proprio *Seminaria clericorum* od 4. studenoga 1915. - osnovao je novu Kongregaciju, upravo za bogoslovna sjemeništa.

Govori se izričito o jednoj *novoj* Kongregaciji ("De Seminariis propria iam esto Sacra congregatio, ad formam ceterarum Romanae curiae [Congregationum]"). U isto vrijeme bila je ukinuta *Congregatio studiorum* a njezine nadležnosti su bile dodate novoj Kongregaciji ("Huius Sacrae Congregationis muneribus munera accedant Congregationis studiorum"), koja je uzela ime *Congregatio de Seminariis et de Studiorum universitatibus*. Stoga, nadležnosti oko bogoslovnih sjemeništa nisu bile dodate Kongregaciji za studij, nego je uspostavljena nova Kongregacija posebno za sjemeništa i ona je preuzela nadležnosti stare Kongregacije za studije. Ovdje je vidljiva svijest da je najvažniji odgoj u Crkvi formacija klera, svećenika. Od njih će ovisiti mnogo toga. Crkva ima sakramentalnu strukturu, potrebno je stoga misliti posebice na odgoj i formaciju svećenika.

Cijeli daljnji zakonodavni razvoj oko naše Kongregacije potvrđuje primarnu važnost pripisanu formaciji klera.

Nakon Drugoga vatikanskog sabora, uvedena je nova reforma Rimske kurije, Apostolskom Konstitucijom *Regimini Ecclesiae universae* od 15. kolovoza 1967. U njoj naš Dikasterij mijenja ime u *Sacra Congregatio pro Institutione Catholica* (Kongregacija za katolički odgoj i naobrazbu). U novom imenu nema dakle nikakvog spomena bogoslovnih sjemeništa. Motiv promjene, jasno se pojavljuje: oko glavne odgovornosti za bogoslova sjemeništa i sveučilišta bila je dodana treća nadležnost, ona za škole, smatralo se prikladnim radi je pronaći općenit naziv, umjesto proširiti ime.

U zadnjoj općoj reformi Rimske kurije, ostvarenoj nakon objavljivanja Kodeksa rimskog prava i Apostolskom konstitucijom *Pastor bonus* od 1988., opažamo veoma važnu stvar: bez obzira što bivaju potvrđene tri nadležnosti Kongregacije (bogoslovna sjemeništa, sveučilišta, škole) vraća se na prethodni naziv *Congregatio de seminariis atque studiorum institutis* (promijenjeno je *Studiorum universitatibus* u *Studiorum institutis*). Željelo se na taj način ponovno i izričito naglasiti da je Kongregacija poglavito nadležna za bogoslovna sjemeništa i da je to njezin prvotni zadatak. Takvo ime nalazi se u originalnom tekstu spomenute Konstitucije, objavljenom od službenog tijela Svete Stolice, to jest u *Acta Apostolicae sedis*. Budući da su, nakon objavljivanja ove Konstitucije neki iz naše Kongregacije inzistirali da se povрати prethodno ime, što je *Congregatio pro institutione catholica*, Sveti Otac je odobrio, ali pod

uvjetom da ostane u zagradi *de Seminariis atque studiorum institutis*. Ovaj naziv se nalazi, dakle, u *Papinskom godišnjaku* (*Annuario pontificio*).

Sva ova povijest označava primarnu važnost solidne pripreme svećenika dodijeljenu od Crkve. Na to nas poziva također primjer Isusa koji je pokazao ogromnu zauzetost za formiranje apostola: pozvao ih je već od početka svojega javnog djelovanja, provodio je sve vrijeme s njima, pojašnjavao im je izvjesne parabole, priprema ih je za tragične dane vlastite smrti na križu, i tijekom Posljednje večere održao im je govor od iznimne važnosti.

Važnost formiranja svećeničkih kandidata vidljiva je također u naslovu časopisa Kongregacije. Ona se zove *Seminarium*, iako istraživanja i informacije objavljene u njemu promatraju sve tri nadležnosti, a to je bogoslovna sjemeništa, sveučilišta i škole.

b. U posljednjoj reformi Rimske kurije, iz 1988., propisanoj Apostolskom konstitucijom *Pastor bonus*, promatramo također jednu drugu značajnu promjenu: nadležnost glede škola, koja se u *Regimini Ecclesiae universae* (1967.) nalazi na trećem mjestu, sada je prešla na drugo. Među nadležnostima Kongregacije, dakle, na prvom mjestu su bogoslovna sjemeništa, na drugom škole, i na trećem sveučilišta.

Ipak, za ovu promjenu ima razlog. Željelo se naglasiti važnost školske naobrazbe. Za razliku od kasnijih stupnjeva odgoja i naobrazbe, ona doista promatra sve, priprema buduće svećenike također u institutima visoke naobrazbe: na sveučilištima i u bogoslovnim sjemeništima. Teško je uspraviti veliko stablo, naprotiv malu biljku se može lako usmjeriti prema suncu. Nemar tijekom školskog perioda ima negativne posljedice u nadolazećim godinama. U ovoj perspektivi pokazuje se rječita činjenica što utemeljitelj najvažnijeg i najvećeg katoličkog sveučilišta u Italiji, to jest, sveučilišta "Sacro Cuore" iz Milana, Agostino Gemelli (1878.-1959.) jednom zgodom je rekao kada bi bio prinuđen zatvoriti sveučilište ili školu, izabrao bi zatvoriti sveučilište a ostavio bi školu.

Ovaj kratki i shematični povijesni obris pokazuje ne samo nadležnosti Kongregacije, nego još više težinu dodijeljenu pojedinim stupnjevima i dimenzijama odgoja i naobrazbe u Crkvi.

2. Bogoslovna sjemeništa

a. Budući da mi je vrijeme ograničeno, opisat ću ukratko samo onaj odgoj koji sam naznačio

kao najvažniji, a to je odgoj klera, ili bogoslova, ne samo na teološkim fakultetima kojima na prvom mjestu pripada teološka izobrazba budućih svećenika. Izostavit ću problematiku katoličkih škola i katoličkih sveučilišta; spomenut ću ih samo kako bi se bolje razumjele specifičnosti crkvenih fakulteta. Treba odmah napomenuti da se nadležnost Kongregacije za sjemeništa odnosi samo na bogoslovna sjemeništa latinske Crkve, što znači da su *isključene* one istočne Crkve, za koje je nadležna Kongregacija za Istočne Crkve. Ova nadležnost je također *ograničena*: a) u sjemeništima Instituta posvećenog života i Zajednica apostolskog života, samo ukoliko na njih spada "pravilo filozofskog i teološkog studija"; b) u sjemeništima i sličnim institutima koji su pod Kongregacijom za evangelizaciju naroda, gdje se ona odnosi samo na "opći plan studija". Kako god, dva citirana izričaja ("pravilnik filozofskih i teoloških studija", "opći plan studija") ne razlikuju bitno.

b. Jasno da je za obrazovanje i odgoj klera u prvom redu odgovoran dijecezanski biskup, a u slučaju interdijecezanskih sjemeništa biskupi okruga za koji je sjemenište bilo podignuto. Nadležnost Kongregacije je uglavnom za promociju, pomoć i nadzor, i odnosi se na primjenu kanona 232-264 Kodeksa kanonskog prava (CIC), posebno u svjetlu Dekreta Drugog vatikanskog sabora o svećeničkom odgoju *Optatam totius* i post-sinodalne Apostolske pobudnice *Pastores dabo vobis*, od 25. ožujka 1992., osobito brojevi 34-69.

U ovim normativnim dokumentima jasno je istaknuta važnost solidne pripreme budućih svećenika. Na primjer u uvodu saborskog Dekreta *Optatam totius* se čita: "Ekumenski sabor, svjestan da željena obnova čitave Crkve velikim dijelom ovisi o svećeničkoj službi koju oživljava Kristov duh, ističe odlučnu ulogu odgoja svećenika i donosi neka osnovna načela. Njima se potvrđuju vjekovima već prokušani zakoni i uvode novine koje će odgovarati konstitucijama i dekretima ovog Svetog sabora i promijenjenim prilikama našeg vremena".

c. Zalaganje Kongregacije upravljeno je posebice na pomaganje biskupima ne samo u otvaranju bogoslovnih sjemeništa, njihovu vođenju i adekvatnom formiranju bogoslova, nego i u formiranju odgojitelja, u problematici zajedništva bogoslova, u nadziranju životnog primjera i prave nauke odgojitelja i profesora. Očito je da su ovi elementi međusobno povezani i ovisni.

Da bi ispunili svoj zadatak, Kongregacija je izdala 1970. godine *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, koji je nakon proglašenja Kodeksa kanonskog prava bio revidiran 19. ožujka 1985. Ovaj dokument želi biti pomoć i temelj za *odredbe o formaciji svećenika* koje, na temelju kanona 242 Kodeksa kanonskog prava, trebaju prirediti u svakom narodu Biskupske konferencije. Taj nacionalni *Ratio*, kao njegova kasnija prilagodba novim uvjetima, prema istom kanonu, zahtijeva odobrenje Kongregacije za katolički odgoj. U nacionalnom *Ratio* "bivaju postavljeni osnovni principi i opće norme za odgoj bogoslova, prilagođeni pastoralnim potrebama svake regije ili pokrajine" (kan. 242 § 1) i trebaju biti opsluživani "u svim bogoslovnim sjemeništima, bilo dijecezanskim bilo interdijecezanskim" (kan. 242 § 2).

Osim suradnje na izradi nacionalnih *Rationes* i njihova pregleda u vidu odobrenja, kao i kontakata s Papinskim predstavništvima, Biskupskim konferencijama i pojedinim biskupima, što služi upoznavanju situacije i raspravljanju o problemima u perspektivi iznalaženja rješenja, Kongregacija obavlja apostolske vizitacije u pojedinim bogoslovnim sjemeništima (dajući zatim odgovarajuće upute i prijedloge), promiče i surađuje u organiziranju tečajeva za odgojitelje u sjemeništima, te objavljuje odgovarajuće dokumente (različite naravi i opsega) nakon što uvidi potrebu i korisnost. Među njima je vrijedno istaći one koji se odnose: na predavanje filozofije u bogoslovnim sjemeništima (22. siječnja 1972.), odgoj za svećenički celibat (11. travnja 1974.), predavanje crkvenog prava svećeničkim pripravnicima (2. travnja 1975.), teološka izobrazba budućih svećenika (22. veljače 1976.), liturgijska izobrazba bogoslova (3. lipnja 1979.), neki hitni vidovi duhovne izobrazbe u sjemeništima (6. siječnja 1980.), pastoral selilaca u formaciji budućih svećenika (25. siječnja 1986.), formacija budućih svećenika oko sredstava društvenih priopćavanja (19. ožujka 1986.), proučavanje istočnih Crkva (6. siječnja 1987.), Djevica Marija u intelektualnoj i duhovnoj formaciji (25. ožujka 1988.), predavanje socijalnog nauku Crkve u svećeničkoj formaciji (30. prosinca 1988.), proučavanje crkvenih Otaca u svećeničkoj formaciji (10. studenoga 1989.), obavješćivanje od samoga početka o iregularnostima i zaprekama za svećeničko ređenje (27. srpnja 1992.), formacija odgojitelja u bogoslovnim sjemeništima (4. studenoga 1993.), formacija bogoslova o braku

i obitelji (19. ožujka 1995.), primanje kandidata iz drugih sjemeništa ili redovničkih zajednica (9. listopada 1986. i 8. ožujka 1996.), propedeusko razdoblje (1. svibnja 1998.), iregularnosti i druge zapreke za primanje i vršenje svećeničkog reda (2. veljače 1999.), kriteriji za razlučivanja poziva kod osoba s homoseksualnim sklonostima s obzirom na njihov prijam u sjemenište i u sveti red (5. studenoga 2005.), formacija budućih svećenika za pastoral selilaca (3. prosinca 2005.), korištenje stručnih psihologa u odabiru i formaciji kandidata za svećeništvo (28. lipnja 2008.), reforma crkvenog studija filozofije (28. siječnja 2011.), koja se odnosi također na bogoslovna sjemeništa. Trenutno radimo na dokumentu o ulozi interneta u formaciji bogoslova i novoj verziji *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, koja uzima u obzir dokumente izdane nakon 1985. kao i nove pastoralne potrebe.

d. Posebna zadaća Kongregacije su interdijecezanska bogoslovna sjemeništa. Kanon 237 § 2 CIC-a postavlja: "Neka se meudbiskupijsko sjemenište ne osniva, osim ako se prije i za sam osnutak i za statut sjemeništa dobije odobrenje Apostolske Stolice i, dakako, biskupske konferencije, ako se radi o sjemeništu za sve njezino područje, inače biskupa kojih se to tiče". Međutim, treba uočiti da se radi o interdijecezanskom sjemeništu samo ako je ustanovljeno i upravljano u suradnji više dijecezanskih biskupa, a ne kada u jedno biskupijsko sjemenište bivaju poslani kandidati drugih biskupija.

e. Smatram prikladnim dodati da pri Kongregaciji postoji Papinsko djelo za svećenička zvanja (*Pontificia opera delle vocazioni sacerdotali*), usko povezano s Uredom za bogoslovna sjemeništa, koji je osnovao papa Pijo XII. Motu proprio *Cum nobis* od 4. studenoga 1941. za podržavanje *Djela* ove vrste u pojedinim biskupijama. U dekretu Drugog vatikanskog sabora *Optatam totius* (br. 2), on je dobio dodatni poticaj. U dane 3. i 4. studenog u Rimu smo održali Međunarodni kongres prigodom 70. obljetnice od uspostave ovog *Djela*, kako bismo proučavali i dodatno promicali zvanja.

3. Teološki fakulteti

a. Za razliku od bogoslovnih sjemeništa, nadležnost Kongregacije za visoki studij je ekskluzivna, to jest obuhvaća također istočne Crkve, ustanove koje ovise o Kongregaciji za evangelizaciju naroda, kao i sveučilišta i fakulteti Institu-

ta za posvećeni života i Zajednica za apostolski život.

Kada govorimo o sveučilištima i fakultetima, treba podrazumijevati sve druge katoličke institucije za višu naobrazbu.

Kanonsko zakonodavstvo - kao uostalom i Sabor (usp. *Gravissimum educationis*, br. 10-11) - razlikuje između: sveučilišta i *crkvenih* fakulteta te *katoličkih* sveučilišta i fakulteta.

- *Crkvena* sveučilišta i fakulteti su "oni koji se posebno bave kršćanskom objavom i onim disciplinama koje su s njome povezane, te koje se stoga strože povezuju s njezinom misijom evangeliziranja" (*SapCh*, proemio III, cpv. 1).

- *Katolička* sveučilišta i fakulteti, naprotiv, proučavaju i poučavaju iste discipline kao i druga sveučilišta, bilo državna bilo privatna, poput medicine, diplomacije itd., nastojeći osvjetljavati ljudske spoznaje svjetlom evanđelja. Svaka od ove dvije vrste instituta za viši studij ravna se vlastitim propisima. Za *crkvena* sveučilišta i fakultete temeljni dokument je Apostolska konstitucija Ivana Pavla II. *Sapientia christiana* (*SapCh*), od 15. travnja 1979., zajedno s *Ordinationes*, ili normama za primjenu, od Kongregacije za katolički odgoj, od 29. travnja 1979., dok je za *katolička* sveučilišta glavni dokument apostolska konstitucija Ivana Pavla II. *Ex corde Ecclesiae*, od 15. kolovoza 1990.

b. Danas neću govoriti o *katoličkim* sveučilištima i fakultetima nego samo o *crkvenim*. Prethodno želim iznijeti tri napomene:

1) Spomenuta Apostolska konstitucija *Sapientia christiana* ne govori samo o teološkim fakultetima, nego o fakultetima za filozofiju, crkvenu povijest, katoličku pedagogiju itd. Ako nas danas ovdje posebno interesiraju teološki fakulteti - ukoliko je vaš fakultet ovdje u Sarajevu jedan od takvih, te ukoliko je glavna zadaća takvih fakulteta upravo omogućavati teološku formaciju onih koji se spremaju na svećeništvo - moje primjedbe neće se po sebi odnositi na takve fakultete, nego će se po sebi odnositi na sve crkvene fakultete.

2) Rijetka su crkvena sveučilišta, to jest ona na kojima postoje samo crkveni fakulteti (a potrebna su barem četiri crkvena fakulteta da bi se moglo osnovati jedno crkveno sveučilište): sedam u Rimu (Gregorianum, Lateranum, Urbanianum, Angelicum, Salesianum, Santa Croce, Antonianum), jedno u Poljskoj (u Krakovu) i jedno u Španjolskoj (Madrid). Naprotiv, crkveni fakulteti razasuti su po svim dijelovima svijeta.

3) Crkveni fakulteti mogu postojati kao neovisni, ili pridruženi katoličkom sveučilištu ili pak nekom drugom sveučilištu (državnom ili privatnom). U svakom od ovih slučajeva takav fakultet treba ipak držati norme propisane konstitucijom *Sapientia christiana* i njezinim *Ordinationes*.

Prema ovim odredbama, veoma su važne zadaće Kongregacije u odnosu na *crkvena* sveučilišta i fakultete. Dakle:

a) Oni mogu biti osnovani samo ako ih Kongregacija uzdiže ili odobrava (glede istočnih Crkava usporedi specifičnu odredbu u kan. 649 *Zakonika istočnih crkava*); b) Podjeljuju akademske graduse ovlašću Svete Stolice; c) Prema tome, nikakvo sveučilište ili fakultet, koji nije uzdignut ili odobren od Kongregacije, ne može validno dodjeljivati akademske graduse s kanonskim učincima u Crkvi; d) pojedina crkvena sveučilišta i fakulteti trebaju imati vlastite statute i programe studija odobrene od Kongregacije; e) Kongregacija imenuje njihovo vrhovno vodstvo f); Rektor ili predstojnik bivaju imenovani, ili barem potvrđeni od Kongregacije; g) svi predavači, prije nego što im bude uručeno stabilno imenovanje redovitih profesora ili budu promaknuti u viši stupanj predavanja, ili u obadva slučaja, u skladu sa statutima, trebaju dobiti od Kongregacije "nihil obstat".

Kongregacija treba izdati dekret nekom crkvenom fakultetu za eventualne afilijacije (za dodjelu bakaleureata), pridruživanja (za dodjelu licencijskih) i inkorporacije (također za postizanje doktorata) kod Instituta za dijecezanske teološke studije ili redovničkih instituta (radi se prvenstveno o bogoslovnim sjemeništima). Kako bi se pojednostavile pojedine aktivnosti, Kongregacija je objavila dokument *Notioaffiliationis theologiae* s odgovarajućim *Normama* (1. kolovoza 1985.), također i *NormaedeInstitutitheologicaggregatio-ne* (23. lipnja 1993.).

Jedan drugi zadatak Kongregacije odnosi se na Visoke institute za religijske znanosti, o kojima govori kan. 821 Kodeksa crkvenog prava. Oni, ako žele biti na akademskoj razini, trebaju biti sponzorirani od strane nekog teološkog fakulteta. Glede ovoga pitanja Kongregacija je objavila 28. lipnja 2008. *Instrukciju o Institutima za religijske znanosti*, koja mijenja prethodne norme. Kada su provjereni svi uvjeti, Kongregaciji ostaje odobriti statute i program tih Instituta te izdati odgovarajući Dekret o osnutku.

Želio bih nadalje naglasiti da različiti već spomenuti dokumenti koji se odnose na bogoslovna

sjemeništa vrijede također za teološke fakultete, ukoliko oni također formiraju bogoslove.

d. Kako crkveni fakulteti, kako sam rekao, daju titule u ime Svete Stolice, Sveta Stolica kao "naslovnik" tih fakulteta pridružila se 2003. godine, kao član, takozvanom *bolonjskom procesu* (kojega se pridržava i Bosna i Hercegovina). Njemu je glavni cilj promovirati kvalitetu visokih studija u Europi također te elaboracijom izvjesnih zajedničkih kriterija, te omogućavati recipročno priznavanje akademskih titula. To također zahtijeva osnivanje nacionalnih agencija za procjenu razine kvalitete, koje omogućuju promicanje recipročnog povjerenja među zemljama članicama. Slijedom toga, Sveti Otac, uz autograf od 19. rujna 2007., osnovao je *Agenciju Svete Stolice za procjenu i promicanje kvalitete crkvenih sveučilišta i fakulteta*, kratica AVEPRO prema talijanskom nazivu.

Imajući u vidu određene prigovore, čini mi se prikladno, kao što sam već učinio negdje drugdje, naglasiti slijedećih šest ključnih konstatacija:

1) Da se Sveta Stolica nije priključila bolonjskome procesu, fakulteti za crkvene studije, od kojih su sveučilišta započela, našli bi se na marginama struja visokog školstva u Europi, s neizbježnom štetom za crkvene fakultete i za visoke studije općenito.

Osim toga, teološki fakulteti koji su uključeni u državna sveučilišta (u jedanaest europskih zemalja) bili bi podvrgnuti također državnim propisima koji ne odražavaju specifičnost i metodu vlastitu svetim znanostima, kočeći na taj način njihov prirodni razvoj.

Za razliku od toga, Sveta Stolica uključivanjem u bolonjski proces omogućila je da naši crkveni fakulteti budu punopravno uključeni u sustav visokih studija u Europi. Tako se crkvenim fakultetima koji su članovi državnih sveučilišta jamči mogućnost njegovanja istraživanja i poučavanja prema njihovim potrebama, što je veoma važno za razvijanje vlastitog poslanja.

2) Sudjelovanjem Svete Stolice u bolonjskom procesu akademski stupnjevi u teologiji i u drugim crkvenim znanostima stječu punopravno znanstveno dostojanstvo unutar sveučilišnog svijeta.

3) Zahvaljujući bolonjskome procesu, Sveta Stolica je postala aktivno nazočna u međunarodnim institucijama u kojima se donose odluke o sveučilištima i visokim studijima, jer može u takvoj materiji davati vlastiti doprinos, služeći se

također bogatom i dubokom mišlju Ivana Pavla II. i Benedikta XVI.

4) Osim toga, u bolonjskom procesu našim crkvenim fakultetima je omogućeno i čak su pozvani uspostavljati odnose i raspravljati sa znanstvenicima drugih znanstvenih disciplina, bili oni vjernici ili ne,

- poticaj na razmišljanje i raspravljanje o čovjekovu integralnom dobru, o etičkom i duhovnom vidu ljudskog djelovanja, o smislu istraživanja, o potrebnoj sintezi i integraciji znanosti, o traženju objektivnom istine, o dijalogu između vjere i razuma, itd.,

- i s druge strane, svete discipline bivaju potaknute na adekvatno odgovore na uvijek nova pitanja koja postavljaju različite znanosti.

Ova rasprava je korisna za vjeru kao i za znanstvenu kulturu.

5) Postoje neki prigovori protiv bolonjskog procesa općenito. Tako na primjer: Susret ministara obrazovanja europskih zemalja, glede bolonjskog procesa, održan u Beču 12. ožujka 2010., bio je popraćen prosvjedima studenata. Međutim, za naše studije - to jest za njihovu kvalitetu, specifičnost i poslanje - bolonjski proces ne uključuje nikakav stvarni nedostatak, nego nudi jamstvo.

6) Nužnost osnivanja "Agencije Svete Stolice za procjenu i promicanje kvalitete crkvenih sveučilišta i fakulteta" (AVEPRO), može samo doprinijeti i jamčiti kvalitetu naših crkvenih studija.

Svih šest ovih konstatacija odnosi se na ključne čimbenike nazočnosti naših crkvenih fakulteta u svijetu suvremene kulture i evangelizacijskog poslanja Crkve u današnjim okolnostima. U tom svjetlu, bolonjski proces se predstavlja kao izazovna prilika za učinkovitiji doprinos novoj evangelizaciji na akademskom području.

Kako bi pomogli da naši crkveni fakulteti uzimaju u obzir potrebe bolonjskog procesa, Kongregacija za katolički odgoj: 1) osnovala je malu Međunarodnu komisiju koja se povremeno sastaje i proučava problematiku; ona je već poslala osam okružnica svim crkvenim fakultetima u Europi i na znanje također katoličkim sveučilištima, 2) pripremila je također *Handbook* (Priručnik), pod nazivom *Kultura kvalitete. Vodič za crkvene fakultete*, Libreria Editrice Vaticana, 2011.; 3) stvara posebnu *web-stranicu* na kojoj će biti postavljene sve potrebne informacije.

Zaključak

Zaključujući, upućujem najbolje želje vašem mladom bogoslovnom fakultetu, da uzmogne razvijati se sve više i više. Uistinu, *Ecclesia semper reformanda*! Na našem području, tko ne kroči naprijed, ide natrag; tko ne napreduje, nazaduje.

Zadovoljiti se "statusom quo" i ne činiti sve moguće kako bi napredovali bilo bi protiv ljubavi prema Crkvi, bilo bi protiv ljubavi prema Bogu, i bilo bi također protiv najnutarnije biti centara za studije. Kongregacija za katolički odgoj uvijek vam je na usluzi.

II.
BISKUPSKA KONFERENCIJA
BOSNE I HERCEGOVINE

HOMILIJA PREDSJEDNIKA BK BIH U KATEDRALI U MOSTARU, 16. 3. 2011.

(Jon 3,1-10; Lk 11, 29-32)

Draga braćo u biskupskoj i svećeničkoj službi,
draga braćo redovnici i sestre redovnice,
dragi Kristovi vjernici laici!

U jednom od korizmenih predslavlja Crkva se nebeskom Ocu obraća ovim riječima: **"Ti si svojoj djeci odredio ovo osobito vrijeme da se obnove u čistoći srca i slobodni od neurednih spona, da se tako zalažu za zemaljske vrednote da srcem prijanjaju uz vrednote vječne."**

Ove mi se riječi učiniše dobrom podlogom za glasno razmišljanje pred svima Vama i zajedno s Vama okupljenima na ovom svečanom bogoslužju u prigodi redovnog zasjedanja naše BK i prvog dana trodnevnice u čast sv. Josipa, zaštitnika ove biskupije i cijele Crkve.

"Svijet trpi od nerazmišljanja" ustvrdio je papa Pavao VI. (*Populorum progressio*, 85). Što nam je time htio poručiti pojasnio je njegov nasljednik - uskoro blaženi papa Ivan Pavao II. Potrebno je - veli Papa Ivan Pavao II. da više razmišljamo, kako bismo shvatili i prihvatili činjenicu da smo svi zajedno jedna ljudska obitelj, čiji se članovi nisu tek pukom slučajnošću našli jedan pored drugog, nego su svi pozvani da međusobno surađuju u istinskom zajedništvu (usp. *Evangelium vitae*, 20).

1. Još nam, zacijelo, u ušima odzvanjaju malo prije saslušane Božje riječi iz starozavjetne knjige proroka Jone i novozavjetnog Evanđelja po Luki. Uočili smo kod slušanja: Na jednoj strani je milosrdni Bog koji želi spasiti čovjeka odnosno ljude, a na drugoj strani je grješni čovjek, odnosno ljudi, koji se opiru Božjoj ljubavi i milosrđu.

Bog daje nalog svom izabraniku - Joni, u želji da spasi grješne stanovnike velikoga grada Ninive. A Jona, iako izabran od Boga, neće Boga da

poslušati, jer on ne želi spasenje drugima - poganima u Ninivi. Čovjek Jona zatvara Božje milosrđe i ljubav u usku, sebičnu "ladicu" svoje umišljenosti. Krivo mu je što se Bog ne daje "stjerati" u uskoću ljudskog srca, nego pokazuje da u svome "srcu ima mjesta za sve ljude". Eh, kad bi u povijesti spasenja bio samo jedan Jona, ovaj starozavjetni prorok!? Bilo ih je, nažalost, još mnogo, a ima ih i danas, čak i u Kristovoj Crkvi, a vjerojatno i među nama. Potrebno je da sebi postavimo pitanje: nisam li možda i ja sebični "Jona"? - i da dadnemo iskreni odgovor: koliko mi je doista stalo da pomognem ljudima, koji su u potrebi - duhovnoj ili tjelesnoj - a koje bog dovodi na moj životni put!?

U svome beskrajnom milosrđu i ljubavi prema svakom čovjeku i svim ljudima svih vremena i svih naroda sâm Bog postaje čovjekom u osobi Isusa Krista. A Isus naviješta kraljevstvo Božjeg milosrđa i ljubavi te poziva sve koji ga slušaju - prvenstveno svoje sunarodnjake, dakle članove Božjeg izabranog naroda - da iziđu iz svoje usko-grudnosti, da se obrate i da vjeruju njegovim riječima i njegovim djelima. Na žalost, mnogi od njih ostaju tvrdokorni, neposlušni. Ne prihvaćaju Isusa, kao Mesiju od Boga obećanog i poslanog, pa tako ni njegove pozive na obraćenje. Takvim svojim ponašanjem, takvom tvrdoćom svojih srdaca oni ožalošćuju Isusa (usp. Mk 3,5) i on im upućuje teške riječi prijekora i osude: "Naraštaj ovaj naraštaj je opak" (Lk 11,29) - tj. zao. Oni, kao članovi Božjeg izabranog naroda, odbijanjem Božjeg poziva na obraćenje, postaju gori nego pogani Ninivljani, i bit će im zato gore na Božjem sudu nego poganima koji se obratiše na Božji poziv koji im je on uputio preko proroka Jone, - tvrdi Isus (usp. Lk 11,32).

Isus Krist, svojim riječima i djelima dokazuje da je veći i od Jone i od svih drugih proroka i Božjih izabranika. Isus naviješta čovječanstvu definitivnu Božju poruku. Božja volja, koju Isus izriče jest konačna, presudna. "Nebo i zemlja će uminuti, ali riječi moje ne, neće uminuti" upozorava nas Isus (Mt 24,35). O prihvatanju ili neprihvatanju te Božje volje ovisi vječna sreća ili vječna nesreća čovjeka pojedina i svakog naroda kao i cijelog čovječanstva. - To je tako, i to je istina! Zato se ne bismo smjeli "poigravati" ni s Kristovim naukom, ni ponudom njegova milosrđa i ljubavi.

Isus Krist, radi spasenja ljudskog roda, ubijen i uskrsli, jest božanska Glava novog Božjeg izabranog naroda, svoje Crkve (usp. Kol 1,18). Razumljivo je da glava želi usrećiti tijelo, svaki, pa i najneznatniji dio tijela, s kojim je tijesno povezana. Po svetom krštenju svaki od nas je postao dio tog Kristovog mističnog tijela, tj. njegove Crkve. Na našem životnom putu kroz vrijeme prema sretnoj vječnosti za koju smo i stvoreni i Kristovom žrtvom na križu otkupljeni, Krist nam trajno daje povoljne mogućnosti i dragocjenu svoju pomoć - osobito u sv. euharistiji - da ne zalutamo, da ne posustanemo i odustanemo. Tako je i ovo "osobito vrijeme" tj. vrijeme korizme, ali zapravo i vrijeme cijele - i svake liturgijske godine za svakog od nas pojedinačno, ali i za sve nas zajedno, tj. za cijelu Crkvu, dragocjena Božja ponuda, Božji spasonosni poziv: "Obratite se i vjerujte Evanđelju" (Mk 1,15). Sam Isus Krist jest ta Božja spasonosna ponuda, jest ispunjenje godine milosti Gospodnje (usp. Lk 4,18-21). Krist je svakome od nas uvijek blizu i svaki mu se može uvijek obraćati sa "Ti". Što to za nas treba značiti?

To znači, da se svaki od nas mora istinski potruditi promijeniti na bolje svoje vladanje, svoj život: od grijeha na krepost, od osrednjosti i malokosti na revnost, od revnosti na svetost! - Ta se promjena u našem životu ne može dogoditi bez božanske pomoći. A ona nam je zagarantirana. Samo je trebamo htjeti i zamoliti od Boga, kao što je to radio i pobožni vjernik još u Starome Zavjetu: "Čisto srce stvori mi Bože, i duh postojan obnovi u meni" (Ps 50,12).

Meni se čini da prava opasnost za većinu nas, članova Crkve - u našem hrvatskom narodu i u našim biskupijama, nije u izričitom suprotstavljanju Bogu i njegovim zapovijedima, kako ih naučava Kristova Crkva. To bi bilo u jasnoj proturječnosti s našom vjerom i vjerom naših predaka. Nego, opasnost za nas može biti pogubna ako

mi, u svome životnom stavu i u svom privatnom i javnom ponašanju ne dajemo Bogu apsolutnu prednost pred svim drugim vrijednostima - bilo duhovne, a pogotovu materijalne prirode. Prava je opasnost za nas, kao Kristove izabranike i suradnike, ako mi u svakodnevnoj životnoj praksi služimo dvojici gospodara: ako se klanjamo Trojstvenom i među nama djelotvornom Bogu i u isto vrijeme pridajemo stvorenju - bilo koje vrste - takoreći jednaku važnost. Poznate su nam Isusove opominjuće riječi: "Nitko ne može služiti dvojici gospodara" (Mt 6,24). Trudimo se da nam srce prijanja uz poglavito vječne vrednote, a najveća vrednota je sam Bog! Vražja je zamka i strahovita zabluda misliti da bilo koje stvorenje može čovjeka više usrećiti nego što može Bog!

2. Isus nam također poručuje da on kao Sin Božji i Spasitelj svijeta ima svu vlast i na nebu i na zemlji (usp. Mt 28,18) i da je svaki od nas dužan samo Bogu se klanjati i samo njemu jedinomu služiti (usp. Lk 4,8). Isti Isus je dao nalog svojim učenicima da pođu po svem svijetu propovijedati njegovu Radosnu vijest svemu stvorenju i učiniti sve narode njegovim učenicima (usp. Mk 16,15).

Još od drevnih apostolskih vremena sjeme Kristove Radosne vijesti i njegova spasonosnog nauka sijano je i po ovim našim prostorima.

I Kristova Crkva u svome organiziranom djelovanju je na ovim prostorima bila nazočna i djelotvorna kroz mnoga stoljeća svoje povijesti. Ona je svoje poslanje nastojala obavljati vjerno i ustrajno, unatoč mnogim dramama i poteškoćama - što izvana, a što iznutra - s kojima se morala sučeljavati. Tako su na ovim prostorima nastajale - i nestajale pojedine biskupije. Hvala Bogu, jedna od sadašnjih naših biskupijskih zajednica, Trebinjsko-mrkanska, djeluje neprekidno već preko tisuću godina.

Prije 130 godina, dolaskom normalnijih vremena za slobodu i Katoličkoj Crkvi u ovoj zemlji, ponovno su uspostavljene nove biskupijske zajednice sa sjedištima ovdje u Mostaru, u Sarajevu i u Banjoj Luci - kako su tada zahtijevale aktualne pastoralne potrebe. Radosni smo svjedoci da je nedavno uspostavljena u našoj zemlji BiH još jedna partikularna Crkva - biskupija - vojni ordinarijat i da je za prvog biskupa - vojnog ordinarija Sveti Otac imenovao člana ove biskupije Mostarsko-duvanjske - mons. dr. Tomu Vukšića. Ponovno uvođenje redovne crkvene hijerarhije u našoj zemlji donijelo je novi, veliki procvat vjerskog, duhovnog i opće kulturnog i civilizacijskog

životnog ozračja - pogodnog ne samo za katolike nego i za mnoge druge naše sugrađane.

Ni u proteklim desetljećima - sve do ovih naših dana, nije manjkalo rušilačkih valova koji su se obrušavali na Kristovu lađu, povjerenu nasljedniku apostola Petra i njegovoj subraći u apostolskom nasljeđu - našim domaćim biskupima. Zahvaljujući snažnoj i dubokoj prožetosti Kristovim Duhom - osobito naših katoličkih brakova i obitelji, nije došlo do ispadanja većeg broja Kristovih sljedbenika iz te Petrove lađe. A život je pokazao da je bila velika šteta za svakog koji je ispao i zato trebamo svakom od njih pomoći da se "u kuću očinsku brzo povrate, da od bijede i gladi ne poginu".

Ne mali broj članova naše domovinske Crkve je tijekom prošlih stoljeća pa sve do najnovijeg vremena - zbog svoga svjedočenja za Krista i za njegov sveti zakon, zakon ljubavi prema Bogu i čovjeku, te zbog svoje vjernosti nasljedniku apostola Petra - rimskome biskupu - žrtvovao mnogo toga, ne rijetko i svoje imanje, svoje rodno mjesto, pa čak i vlastiti život.

Ta istina zadužuje sve nas da je što bolje upoznamo, da je usvojimo, da je branimo i predajemo - na znanje i ravnanje - budućim generacijama, ne samo u Crkvi nego i u našoj društvenoj javnosti!

3. I sadašnji povijesni trenutak, koji naša Crkva proživljava, traži od svih nas, članova Crkve - i nas biskupa i svećenika, i Bogu posvećenih osoba, redovnika i redovnica i od naših vjernika laika da našim vjerodostojnim odnosom prema Bogu i jednih prema drugima, posvjedočimo "kako kršćanska vjera predstavlja jedini punovrijedan odgovor, što ga više ili manje svjesno svi naslućuju i žude, s obzirom na probleme i nade što ih život donosi svakom čovjeku i svakom društvu" (kako to ističe uskoro blaženi papa Ivan Pavao II. u svome važnom dokumentu *Christifideles laici* - Vjernici laici - O pozivu i poslanju laika u Crkvi i svijetu, br. 34).

S obzirom na mnogobrojne i raznovrsne aktualne izazove i probleme koji prožimaju i opterećuju društvenu i političku stvarnost naše zemlje, nužno je da u našim biskupijskim i župnim zajednicama jedan novi elan zahvati i pokrene vjerodostojno naviještanje i svjedočenje Kristove Radosne vijesti, kako bi ono urodilo jednim novim plodnijim, humanijim i konstruktivnijim načinom življenja, i tako postalo osobito za mlade generacije, duša njihove kulture i konkretni,

dragocjeni čimbenik cjelokupne uljudbe u ovoj zemlji. Nema nikakve sumnje da će budućnost narodâ naše zemlje, kao i naših susjeda, odlučivati daleko više jačina i vjerodostojnost duhovne dimenzije naših sunarodnjaka i sugrađana, nego jakost ili ubojitost tzv. konvencionalnog oružja niti pak bahatost, bezobzirnost, ekskluzivnost ili nametljivost uskogrudnih i kratkovidnih političkih ili svjetonazorskih opcija - stranog ili domaćeg porijekla! Sveti Otac Benedikt XVI. ovako tvrdi: "Samo onaj narod koji dobro poznaje Boga i koji brani duhovne i moralne vrijednosti, može stvarno postići istinski duboki mir i može postati istinska snaga za mir drugim narodima odnosno cijelom svijetu". Što mislite, mogu li ove Papine riječi primijeniti na naš hrvatski narod? - Ja se ne bih usudio takvo nešto ustvrditi, a volio bih kad bih mogao!

Kao članovi Kristove Crkve, moramo biti svjesni da smo pozvani i poslani nastaviti Kristovo poslanje i njegovu spasiteljsku ulogu u svome životnom okruženju. Kristova Crkva po cijelome svijetu, pa tako i u našoj zemlji, uronjena u svoje konkretno životno okruženje, često je napastovana od raznih sotonskih nasrtaja; poglavito oholosti, samodopadnosti i samodostatnosti, od nejedinstva u vlastitim redovima, od sebičnosti i zavisti, isključivosti, od zamorenosti i nedosljednosti svojih članova. Zato je najprije nama u Crkvi potrebna nova evangelizacija, novo prožimanje evanđeljem, ne samo naše kože, nego i duha i duše, cijelog našeg bića, naših bračnih i obiteljskih zajednica, naših svećenika, redovnika i redovnica, ako želimo obnoviti svoju svježinu, poletnost i snagu za svjedočku ljubav najprije jedni prema drugima a onda i prema drugim svojim sugrađanima - nekatolicima, tj. ako želimo biti vjerodostojni Kristovi učenici u ovoj od Boga blagoslovljenoj zemlji, koju đavao tako često pustoši i na duhovnom i na materijalnom području.

Dakle, valja nam se ozbiljno truditi oko obnove našeg srca, oko njegove čistoće - kako nas potiče korizmena liturgija. Prisjetimo se Isusovih riječi: "Iz srca čovječjega izlaze zle namisli, bludništva, krađe, ubojstva, preljubi, lakomstva, opakosti, prijevara, razuzdanost, zlo oko, psovka, uznositost, bezumlje. Sva ta zla iznutra izlaze i onečišćuju čovjeka" (Mk 7,21- 23). Potrudimo se svi ozbiljno oko oslobađanja od zarobljenosti neurednih spona naše možebitne uskogrudnosti, naše isključivosti, od naše nemarnosti za poticanje Božjeg Duha, koja nas čini nevjernim, zapravo

lažnim Isusovim suradnicima, odnosno njegovim izdajicama! - Kako se u ovom kontekstu ne sjetiti dragocjenih naputaka Sluge Božjeg i uskoro Blaženika pape Ivana Pavla II., našeg istinskog prijatelja i dobročinitelja iz njegove nezaboravne propovijedi u Banjoj Luci prije osam godina! Papa je tada tumačio da je svaki od nas kršćana pozvan postati odsjev istinske božanske svjetlosti "nasljeđujući Isusa i u Nj se ugledajući. Kako bi to ostvario, slušat će Njegovu riječ i o njoj će razmišljati, sudjelovat će svjesno i djelatno u bogoslužnom i sakramentalnom životu Crkve, izvršavat će zapovijed ljubavi služeći braći, navlastito malenima, siromašnima i onima koji pate". A takvih sigurno imamo u svojoj blizini! Zapamtimo ove naputke koje nam je dao Božji čovjek - za naše dobro!

4. Draga braćo i sestre, na našem životnom putu prema sretnoj vječnosti nismo sami. S nama su, kao naši dragocjeni pomoćnici, i članovi proslavljene nebeske Crkve, na čelu s najdivnijom i najmoćnijom našom posrednicom, Isusovom Majkom, koju nam je On sam dao za Majku. Njoj se obraćajmo djetinjim pouzdanjem u svim svojim duhovnim i drugim potrebama!

A osim njoj obraćajmo se za pomoć i onome, kojemu je sam Svesilni Bog povjerio početke našeg spasenja - sv. Josipu, zaštitniku ove mjesne

Crkve i cijele Kristove Crkve, da nam on pomogne, kako bismo i mi, i svi drugi članovi Crkve - u našem hrvatskom narodu i u cijelome svijetu - imali kao i on čisto i vjerno srce i sačuvali vjernost Kristu do groba!

Obraćajmo mu se i onim riječima, koje je prije više od 120 godina tadašnji papa Lav XIII. dao cijeloj Crkvi da se njima posluži u obraćanju sv. Josipu, a koje su često izgovarali naši vjerni i pobožni roditelji i preci: "K tebi se, o sveti Josipe, utječemo u svojoj nevolji. [...] O brižni čuvaru božanske obitelji, brani odabrano potomstvo Isusa Krista. Ne daj, predragi oče, da nas okuže zabluda i pokvarenost. Budi nam s neba milostivo u pomoći, naš jaki zaštitniče, u borbi s vlašću tmine. Pa kao što si nekoć izbavio Dijete Isusa iz najveće pogibli života, tako i sada brani svetu Crkvu Božju (osobito u našoj biskupiji i domovini) od svih zasjeda neprijateljskih, te nas svakoga pojedinog trajno uzmi pod svoje okrilje, da uzmognemo po tvojem uzoru i tvojom pomoću sveto živjeti, blaženo preminuti i u nebu vječno blaženstvo zadobiti. Amen."

Sveti Josipe, moli za nas!

*† Franjo Komarica,
biskup banjolučki,
predsjednik BK BiH*

PRIOPĆENJE

S 53. REDOVNOG ZASJEDANJA BK BIH

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine održala je od 3. do 5. studenoga 2011. u zgradi Nadbiskupskog ordinarijata vrhbosanskog u Sarajevu 53. redovno zasjedanje. Predsjedao je banjolučki biskup mons. dr. Franjo Komarica, a sudjelovali su svi članovi Konferencije. Dijelu zasjedanja pridružio se apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini nadbiskup Alessandro D'Errico. On je biskupima izrazio zahvalnost što su i prigodom obilježavanja 130. obljetnice ponovne uspostave redovite crkvene hijerarhije u Bosni i Hercegovini iznova naglasili duboke veze Crkve u BiH sa Svetim Ocem i Svetom Stolicom. Također je s biskupima izmijenio mišljenje o uzrocima zabrinjavajućeg stanja katolika u Bosni i Hercegovini. Zajedno s njime biskupi su razmišljali o pronalaženju najboljeg načina na koji bi ova krajeva Crkva, uz trajnu potporu Svete Stolice, odgovorila tom velikom izazovu. Izražena je radost zbog imenovanja mons. Dražena Kutleše, svećenika Mostarsko-duvanjske dijeceze, biskupom koadjutora Porečko-pulske biskupije.

Izražavajući osobitu zahvalnost ocima franjevcima za njihovo zauzeto djelovanje i čuvanje katoličke vjere tijekom više od sedam stoljeća, biskupi su pozornost posvetili životu i djelovanju Katoličke Crkve na prostorima Bosne i Hercegovine u posljednjih 130 godina. Naime, 5. srpnja 1881. papa Leon XIII. osnovao je Vrhbosansku metropoliju koja se sastojala od: Vrhbosanske nadbiskupije, sufraganske biskupije Mostarsko-duvanjske te Banjolučke i Trebinjsko-mrkanske biskupije, a 1. veljače 2011. papa Benedikt XVI. osnovao je Vojni ordinarijat u BiH. Saslušavši prigodno izlaganje raspravljali su o prvim desetljećima procvata Crkve na mnogim područjima njezinog djelovanja u BiH kao i o vjerničkim svjedočenjima osobito u vrijeme vladavine ko-

munizma te teških ratnih stradanja kroz tri rata u dvadesetom stoljeću. Molitvom i misnim slavljem u sarajevskoj katedrali izrazili su zahvalnost svim dosadašnjim članovima crkvene hijerarhije u vrhbosanskoj crkvenoj pokrajini i svima koji su im pomagali u obavljanju vrlo odgovorne i vrlo teške službe.

Biskupi su promišljali o aktualnoj situaciji u kojoj se nalaze svećenici u pastoralu te o načinu pomaganja u što plodnijem njihovu djelovanju. Također su razmišljali o što temeljitijem odgoju i obrazovanju svećenika i svih drugih suradnika i suradnica u apostolatu te promicanju djela milosrđa, ljubavi i mirotvorstva. Svjesni su potrebe da cijene redovničku karizmu i doprinos koji redovničke zajednice pružaju svojim radom u dušobrižništvu, u katehiziranju, vjerskom odgoju, molitvenom karitativnom, socijalnom, medicinskom, medijskom i raznovrsnom drugom apostolskom području u korist mnogih članova domaće Crkve, ali i mnogih drugih sugrađana. Biskupi su odlučni da i ubuduće zajedničkim snagama sa svojim suradnicima otkrivaju Božje darove u Kristovim vjernicima laicima te ih podržavaju u životu i poslanju ove Crkve. Prioritetnim smatraju, također, pastoralno djelovanje na planu obitelji i braka, mladih te ekumenizma i međureligijskog dijaloga.

Podsjećajući na teška vremena u povijesti krajeva Crkve, biskupi ohrabruju sav katolički puk da i u sadašnjem vremenu, opterećenu brojnim izazovima i kušnjama, ljube Boga, Crkvu, svoj hrvatski narod i zemlju svojih otaca prihvaćajući zajedničko življenje s drugima i drugačijima i izgradnju mira i suživota svjesni da je život u ovoj zemaljskoj samo hod prema nebeskoj domovini.

S posebnom pozornošću biskupi su, između ostalog, saslušali izvješće sa 41. plenarnog zasjedanja Vijeća europskih biskupskih konferencija održanom u glavnom gradu Albanije Tirani od 29. rujna do 2. listopada 2011. na temu nove evangelizacije. Upoznati su da je tijekom zasjedanja ukazano na nužnost nove evangelizacije čiji su osobiti protagonisti: obitelj, katoličke škole, duhovni pokreti i zajednice te mladi i mediji, koji najprije moraju i sami biti evangelizirani da bi se moglo uz njihovu pomoć evangelizirati druge.

Saslušali su izvješće o svečanosti beatifikacije Drinskih mučenica, 24. rujna 2011. u Sarajevu, za koji su se zauzeli Vrhbosanska nadbiskupija i Družba sestara Kćeri Božje ljubavi, a sudjelovali i brojni katolici u Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore Slovenije i drugih zemalja dok su zanimanje pokazali i mnogi ljudi dobre volje koji su u Drinskim mučenicama prepoznali svjedokinje vjernosti Bogu i mira i ljubavi u vrijeme rata i mržnje. I ovom prigodom biskupi izražavaju zahvalnost svima koji su na bilo koji način dali svoj doprinos. Zajedničkim pohodom i molitvom pred slikom Drinskih mučenica u crkvi Kraljice svete krunice biskupi su ujedno htjeli potaknuti katolike da se i u ovim vremena sijanja smutnji i beznađa ugledaju na pet redovnica koje su, došavši iz drugih krajeva u Bosnu i Hercegovinu da bi služili drugima posebno potrebnima, pokazale osobitu ljubav prema ovoj Crkvi i ljudima ovih krajeva.

Biskupi su otvorili službenu internetsku stranicu Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine te izrazili pohvalu i zahvalnost svima koji su sudjelovali u njezinoj izradi. Nadaju se da će nova web stranica biti od koristi mnogima koji žele upoznati ustroj, dokumente, aktualnosti i brojne druge informacije u vezi sa životom i djelovanjem krajevine Crkve u BiH.

U kontekstu obilježavanja 130. obljetnice uspostave redovite crkvene hijerarhije u Bosni i Hercegovini biskupi su ažurirali spremanje za tisak zajedničke publikacije o stanju župa u njihovim biskupijskim zajednicama između 1991. i 2011.

Biskupi žele da Fakultetsko vijeće Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Sarajevu uspostavi povjerenstvo za usklađivanje Statuta Teološkog instituta u Mostaru s Instrukcijom Kongregacije za katolički odgoj i sa Statutom KBF-a.

Također su slavili Euharistiju, 4. studenog na spomendan sv. Karla Boromejskog, u kapelici Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa u Sarajevu, a prigodnu homiliju održao je biskup Vukšić. Istog dana u crkvi Kraljice svete krunice molili su svečanu Večernju u časti Drinskih mučenica. (kta)

Sarajevo, 5. studeni 2011.

Tajništvo BK BiH

BISKUPIJSKE GRANICE

Crkvene granice između Masne Luke i Doljana

Mostarski biskup fra Paškal Buconjić podnio je Svetoj Stolicu 1885. godine topografsku kartu prema kojoj je želio uvesti neke preinake u granicama između be-ha biskupija prema apostolskom pismu *Ex hac* augusta od 5. srpnja 1881.

Na to su tri ordinarija, vrhbosanski nadbiskup Josip Stadler, mostarsko-duvanjski biskup Paškal Buconjić i banjolučki apostolski administrator biskup Marijan Marković podnijeli Državnomu tajništvu prijedlog promjene tih biskupijskih granica.¹

Prijedlog je 10. veljače 1891. podnesen papi Leonu XIII., koji ga je odobrio i naredio da se provede.

Tajnik Kongregacije za izvanredne crkvene poslove, nadbiskup Domenico Ferrata, taj je prijedlog poslao Kongregaciji za širenje vjere (de Propaganda Fide), 18. veljače 1891. s popratnim pismom, koje ovdje objavljujemo na izvornom talijanskom i u hrvatskom prijevodu.

Kongregacija za širenje vjere Prijedlog je prethodila u Dekret, koji nosi nadnevak 24. ožujka 1891.,² a prvi je put objavljen u *Vrhbosni* na latinskom i hrvatskom jeziku,³ a mi ga ovdje objavljujemo u suvremenom hrvatskom pravopisu s neznatnim gramatičkim preinakama. Držimo da je taj *Vrhbosnin* hrvatski tekst izvorni prijedlog koji je bio preveden na latinski i poslan u Rim. Dekret

su potpisali kardinal Giovanni Simeoni, prefekt Propagande, i Domenico Maria Jacobini, tajnik iste Kongregacije.

Godine 1935. izašla je knjiga o župnim granicama u Vrhbosanskoj nadbiskupiji, s predgovorom nadbiskupa Ivana Šarića. U toj knjizi stoji opis granica župe Doljani u "Ramskoj dekaniji",⁴ danas Prozorskom dekanatu.

Granica između župe Posušje odnosno samostalne kapelanije **Masna Luka** i župe **Doljani** sve donedavno nije predstavljala poseban problem jer je područje bilo nepregledna golet, stočna ispaša, nenaseljena visoravan. Posljednjih godina brojne obitelji iz južnih krajeva sve više grade svoje vikendice ili se obiteljski naseljavaju na tome terenu. Tako je nastalo pitanje župničke jurisdikcije, blagoslova polja i kuća tih obitelji i slavljenja sv. Misa u kapelici sv. Ivana Krstitelja Glavosjeka na Dugom Polju ili Risovcu.

Ove godine, 10. veljače, vrhbosanski nadbiskup kard. Vinko Puljić poslao je nižepotisanom biskupu *Obavijest o međubiskupijskim i župskim granicama* ovoga sadržaja: "Nakon Domovinskog rata postavila se nejasnoća granica između župe Doljani u Vrhbosanskoj nadbiskupiji i Masne Luka u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. Zato smo išli u dokumente Svete Stolice o granicama biskupija te granicama župe Doljani i Masne

¹ Prijedlog je objavljen na latinskom jeziku u: B. PANDŽIĆ, *Acta Franciscana Hercegovinae*, svezak III., 1850.-1892., str. 452-454.

² ARCHIVIO SEGRETO VATICANO, Nunziatura di Vienna, vol. 640. *Vertenza sulle diocesi di Bosna 1887-1891*, ff. 55r-56r.

³ "Decretum o granicah biskupijâ", u: *Vrhbosna*, 11/1891., str. 171-173.

⁴ *Župske granice u nadbiskupiji vrhbosanskoj*, Sarajevo, 1935., str. 20: "Od utoka Bijelog Potoka u Doljanku (na pol puta Doljani - Jablanica) kotarskom međom na zapad i jugo-zapad, sjevero-zapad i sjevero-istok do Trebiševa, odatle na istok pa rubom Kende i Kečke na Pasije Stijene i na vrelo Otočac istočno od njih. Odatle odmah na raskršće puteva sjevero-istočno i onda na jugo-istok preko površka Blačinom Planinom na kotu 1532 i na jug na Ključ, odatle putem na istok, jugo-istok i kosom na Ogladnicu (kota 1290) i dalje kosom na istok i jugo-istok preko Vriskala i Borovca na kotarsku među s njome na jugo-zapad na Doljanku prema utoku Bijelog Potoka."

Luke. Kako se te granice poklapaju s granicama imovinsko-pravno s općinama, ovdje donosim kartu kojom se navode točno kote granica općina. Ovo je potrebno da se jasnije mogu postaviti nadležnosti župnika u župi Doljani u odnosu na franjeve iz Masne Luke".

Do sada se redovito poštovala granica kotarskih područja. To je bio i ostao najsigurniji smjerekaz i u pitanju crkvenoga razgraničenja. Ovim dokidamo bilo kakvu dosadašnju pastoralnu praksu da svećenik slijedi svoje župljane koji su

prešli na područje druge župe i tu sagradili svoje kuće ili vikendice. Župa je područna, a nije osobna crkvena jedinica.

Dogovor u praksi radi pastorizacije nekih područja uz "kotarsku granicu" koja je granica između nad/biskupija može uslijediti između zainteresiranih strana.

Sve ovo ovdje izneseno je kao načelo koje se ima poštovati i obdržavati!

† Ratko Perić, biskup

CONFINI DIOCESANI IN BOSNIA E ERZEGOVINA

Monsig. Vescovo di Mostar nella Bosnia ed Erzegovina, nel trasmettere fin dal 1885. alla S. Sede la carta topografica della sua diocesi, rilevò esser necessario d'introdurvi alcune modificazioni le quali corrispondessero meglio ai limiti indicati nelle bolle *Ex hac augusta* del 5 luglio 1881.

Prima di adottare qualsiasi provvedimento in proposito si credette opportuno di far interpellare, per mezzo di Mons. Nunzio apostolico di Vienna, i vescovi interessati ad indagare in pari tempo quali fossero le intenzioni del governo austro-ungarico sopra tale argomento. I prelati anzidetti formularono di comune accordo e d'intesa col governo un progetto pratico diretto a meglio determinare i confini delle quattro diocesi della Bosnia ed dell'Erzegovina, progetto che sottoposero poi alla S. Sede per la necessaria approvazione.

Essendosi di ciò fatta relazione al S. Padre nell'udienza del 10 corrente, Sua Santità si è benignamente degnata di approvare il progetto anzi detto e di ordinare che sia emanato il relativo atto per la rettificazione dei confini delle mentovate diocesi.

Il sottoscritto Segretario della S.C. degli affari EE. SS., mentre si da premura di trasmettere qui unito alla S.V. Ill.ma e Rev.ma il foglio originale contenente il progetto in parola, La prega a volersi interessare perché venga eseguita colle dovute norme la riferita Pontificia disposizione.

Il sottoscritto profitta poi con piacere dell'incontro per rassegnarsi con sensi della più distinta stima della S. V. Ill.ma e Rev.ma

GRANICE BISKUPIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

"Monsinjur mostarski biskup u Bosni i Hercegovini, podnijevši još 1885. godine Svetoj Stolicu topografsku kartu svoje biskupije, istaknuo je nužnim uvesti neke preinake koje bi bolje odgovarale granicama naznačenim u buli *Ex hac augusta* od 5. srpnja 1881.

Prije nego se s tim u vezi poduzela bilo kakva mjera, smatralo se prikladnim upitati, putem msgr. Apostolskoga nuncija u Beču, zainteresirane biskupe da istodobno ispituju koje bi bile nakane austro-ugarske vlade o tome predmetu. Spomenuti prelati formulirali su zajedničkim sporazumom i dogovorno s vladom praktičan nacrt usmjeren da bolje odredi granice četiriju biskupija Bosne i Hercegovine, nacrt koji su potom podastri Svetoj Stolicu za potrebno odobrenje.

Budući da se o tome izvijestilo Svetog Oca na audijenciji 10. tekućega, Njegova se Svetost dobrohotno udostojala odobriti gore navedeni nacrt i narediti da se dotični akt objavi radi ispravljanja granica spomenutih dijeceza.

Potpisani Tajnik Svete Kongregacije za izvanredne crkvene poslove, dok Vam nastoji, presvijetli i prečasn timerine, prenijeti, ovdje priložen, izvorni list koji sadrži predmetni nacrt, moli Vas da poradite na tome da spomenuta Papina odredba bude izvršena, uz dužne propise.

Potpisani s radošću iskorištava prigodu da se preporuč i osjećajima osobita poštovanja Vama, presvijetli i prečasn timerine,

umilissimo e devotissimo servo
Domenico, arc. di Tessalonica, segretario.⁵

vrlo ponizni i odani sluga Domenico, nadbi-
skup solunski, tajnik.

DECRETUM

Nuper Sanctissimo Domino Nostro LEONI Pp. XIII porrectae fuerunt preces Archiepiscopi et Episcoporum provinciae ecclesiasticae Vrhbosnensis ut propriarum confinia dioecesium aliquantulum immutare dignaretur. Propositae vero immutationes hae fuere, ut in sequentibus videre est; scilicet:

Fines inter Dioeceses Banjolucensem et Vrhbosnensem

Fines inter Dioecesim Banjolucensem et Archidioecesim Vrhbosnensem incipientes inter Kobaš ed Dubočac formantur confinio districtuum civilium Prnjavor et Derventa, sequuntur ad occidentem fines districtus civilis Tešanj usque ad silvam Čavka, quam dividunt; deinde Snjegotinam occidentem versus relinquentes, fines districtus civilis Kotor Varoš in Boria attingunt easque usque ad ostium sequuntur, ubi Ugar in Vrbas fluit. Inde in meridiem vergunt adverso flumine Vrbas, quod immediate tantum prope Jajce relinquunt, solum ut pagos ad parochiam Jajce pertinentes involvant; hinc deinde secundum flumen Vrbas feruntur usque ad occidentale confinium districtus civilis Bugojno, quod sequentes appropinquant ad Livno. Totus districtus civilis Livno excepta communitate Šuica, quae ad Dioecesim Mandetriensem pertinet, est pars dioecesis Banjalucensis, ita ut fines inter dioecesim Banjalucensem et Mandetriensem confinio districtuali inter Livno et Županjac formentur atque in parte maxime orientale occidentales fines communitatis Šuicae usque ad triplum confinium trium dioecesium sequantur.

Nedavno je Svetom Ocu gospodinu našem Papi Leonu XIII. podnesena molba Nadbiskupa i Biskupa Vrhbosanske crkvene pokrajine da se udostoji ponešto promijeniti granice njihovih dijeceza. Ovo su predložene promjene kao što se može vidjeti kako slijedi, naime:

Granice između Biskupija Banjalučke i Vrhbosanske

Granice između Biskupija banjalučke i vrhbosanske, počevši između Kobaša i Dubočca idu granicom građanskih kotareva Prnjavora i Dervente, sežu na zapad prema granicama građanskoga kotara Tešnja do šume Čavke, koju presijecaju; zatim, ostavljajući Snjegotinu prema zapadu, dosežu do granice građanskoga kotara Kotor Varoš u Boriji te njome idu do ušća gdje Ugar utječe u rijeku Vrbas. Odatle okreću na jug uz rijeku Vrbas, koju ostavljaju samo neposredno kod Jajca, da okruže sela koja pripadaju župi Jajce; zatim odatle idu rijekom Vrbas sve do zapadnoga razmeđa građanskoga kotara Bugojna, kojom dopiru blizu Livna. Cio livanjski kotar, isključivši općinu Šuicu koja pripada Mostarskoj biskupiji, dio je Banjalučke biskupije, tako da je granica između Banjalučke i Mostarske biskupije kotarska granica između Livna i Županjca i samo u istočnom dijelu ide zapadnom granicom općine Šuica do tromede triju biskupija.

⁵ Arhiv Propagande, SC Bosnia, vol. 17, f. 767rv.

Fines inter Dioeceses Mandetriensem et Vrhbosnensem

Fines inter dioecesim Mandetriensem et Vrhbosnensem in occidente incipientes a septentrionali parte Šuicae sequuntur confinium civilium districtuum Bugojensis et Prozorensis ex una parte, ex alia vero Livnensis et Županjacensis usque ad confinium districtus (circuli) Travnicensis et Mandetriensis, quod orientem versus usque ad ostium sequuntur ubi Rama in Narentam fluit; inde secundum Narentam orientem versus feruntur usque ad locum ubi occidentale confinium communitatis Dolnje selo attingit Narentam, procedunt secundum quod hoc confinium atque illud quod communitates Tubović et Dragočaj ab invicem disiungit, usque ad confinium districtuale (circulare) in Ivan; deinde fines dioecesani sequuntur confinium districtuale (circulare) usque ad illum locum, ubi hoc ultimum in predio Treskavica confinio districtuali inter Sarajevium et Fočam secatur, feruntur secundum septentrionale confinium districtus Fočensis usque ad Drinam, atque denique sequuntur cursum istius fluminis usque ad ostium fluvii Limi, qui orientem versus est confinium dioecesis Mandetriensis, ita ut districtus civiles Foča et Čajniče cum Rudo ad dioecesim Mandetriensem, Goražde vero ad Archidioecesim Vrhbosnensem pertineat.

Fines inter Dioeceses Mandetriensem et Tribuniensem

Fines inter Mandetriensem et Tribuniensem dioecesim sunt: a Metković usque ad montem Bivolje flumen Narenta; hic protrahuntur ita ut dividant districtum civilem Mandetriensem a districtu civili Stolacensi, eundem districtum Stolacensem a districtu civili Nevesinjensi, eundem districtum Nevesinjensem a districtibus Bilecensi et Gacensi (Gacko), demum districtum Gacensem a Fočensi.

De quibus omnibus SS^{mo} D. N. Leonis Pp. XIII in audientia diei 10 februarii vertentis anni, relatione facta eadem Sanctitas Sua praedictam confinium dioecesium immutationem, prout supra exposita fuit, benigne adprobare dignata est, et praesens ad id Decretum expediri iussit.

Datum Romae ex Aedibus s. Congregationis de Propaganda Fide: die 24 martii 1891

Joannes Card. Simeoni, Praefectus -
+ D.[omenico Jacobini] Archiep. Tyren.⁶

Granice između Biskupija Mostarske i Vrhbosanske

Granice između Biskupije mostarske i Vrhbosanske na zapadu počinju sjeverno od Šuice, idu granicom građanskih kotareva Bugojna i Prozora s jedne strane, a s druge Livna i Županjska sve do granice kotara (okruga) travničkoga i mostarskoga te idu tako na istok do ušća gdje Rama utječe u Neretvu; odatle Neretvom prema istoku idu do mjesta gdje zapadna granica općine Donjega sela dopire do Neretve, te idu ovom granicom i onom koja razdvaja katastralne općine Tubović i Dragočaj jednu od druge, sve do kotarske (okružne) granice na Ivanu; zatim biskupijske granice idu granicom okružja sve do onoga mjesta gdje ovu posljednju u predjelu Treskavice presijeca kotarska granica između Sarajeva i Foče, protežu se sjevernom granicom kotara fočanskoga do Drine, i napokon idu tokom te rijeke do ušća rijeke Lima, koja je na istoku granica Mostarske biskupije, tako da građanski kotarevi Foča i Čajniče s Rudom pripadaju Mostarskoj biskupiji, a Goražde Vrhbosanskoj nadbiskupiji.

Granice između Mostarske i Trebinjske biskupije

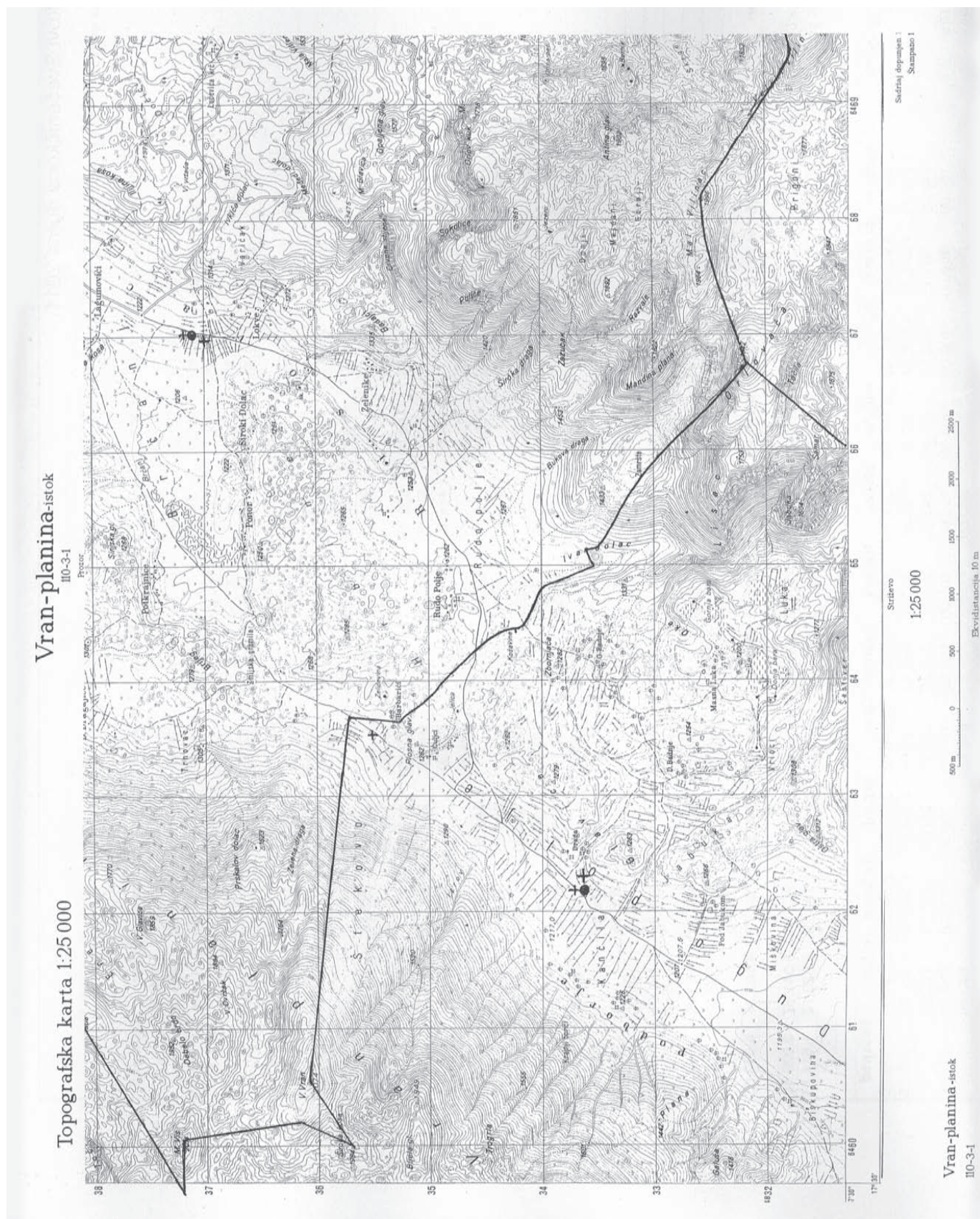
Granice između Mostarske i Trebinjske biskupije jesu: od Metkovića do Bivolja brda rijeka Neretva, odatle se protežu tako da dijele građanski kotar mostarski od građanskoga kotara stolačkoga, isti kotar stolački od građanskoga kotara nevesinjskoga, isti kotar nevesinjski od kotareva bilečkoga i gatačkoga (Gacko), napokon gatački kotar od fočanskoga.

O svemu ovome Svetom Gospodinu našem Papi Leonu XIII. u audijenciji dana 10. veljače tekuće godine, podneseno je izvješće, a Njegova se Svetost rečenu promjenu biskupijskih granica, kako je gore izloženo, udostojala dobrohotno odobriti i naredila da se ovaj Dekret provede.

Dano u Rimu u palači sv. Kongregacije za širenje vjere, dne 24. ožujka 1891.

Giovanni kard. Simeoni, prefekt
+ D.[omenico Jacobini], nadbiskup tirski.

⁶ Arhiv Propagande, SC Bosnia, vol. 17, ff. 768r-769r.

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

MONS. DRAŽEN KUTLEŠA BISKUP KOADJUTOR

Danas, 17. listopada 2011., na spomendan sv. Ignacija Antiohijskoga, biskupa i mučenika, Sveta je Stolica objavila vijest da je papa Benedikt XVI. imenovao mons. Dražena Kutlešu biskupom koadjutorom u Porečkoj i Pulskoj biskupiji.

Istoga je dana došao iz Sarajeva apostolski nuncij msgr. Alessandro D'Errico i u prostorijama Biskupskoga ordinarijata, pred više svećenika, proglasio istu vijest u 12 sati. Prenosimo službenu vijest na talijanskom jeziku i prevodimo je na hrvatski:

TISKOVNI URED SVETE STOLICE, 17. 10. 2011.

IMENOVANJE BISKUPA KOADJUTORA U POREČKOJ I PULSKOJ BISKUPIJI

Sveti Otac Benedikt XVI. imenovao je biskupa koadjutora biskupije Poreč i Pula (Hrvatska) vlč. mons. Dražena Kutlešu, do sada službenika Kongregacije za biskupe.

Mons. Dražen Kutleša

Velečasni mons. Dražen Kutleša rođen je 25. rujna 1968. u Tomislavgradu, u Bosni i Hercegovini. Nakon što je pohađao Malo sjemenište u Dubrovniku, nastavio je filozofsko-teološki studij pri Velikom sjemeništu u Sarajevu. Zaređen je za svećenika 29. lipnja 1993. za Mostarsko-duvanjsku biskupiju. Postigao je diplomu 1994. pri Teološkom fakultetu u Zagrebu, te 2001. doktorat iz kanonskoga prava pri Papinskom sveučilištu Urbanijani.

Od 1993. do 1995. bio je župni vikar u mostarskoj katedrali.

Od 1998. do 2006. mons. Kutleša obnašao je sljedeće dužnosti: župni upravitelj Gruda, docent kanonskoga prava na Teološkom institutu u Mostaru, vicekancelar Biskupskog ordinarijata, član Zbora konzultora i Prezbiterskoga vijeća, član Vijeća Iustitia et Pax Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine.

NOMINA DEL VESCOVO COADIUTORE DI POREČ I PULA (CROAZIA)

Il Santo Padre Benedetto XVI ha nominato Vescovo Coadiutore della diocesi di Poreč e Pula (Croazia) il Rev.do Mons. Dražen Kutleša, finora Ufficiale della Congregazione per i Vescovi.

Mons. Dražen Kutleša

Il Rev.do Mons. Dražen Kutleša è nato il 25 settembre 1968 a Tomislavgrad, in Bosnia ed Erzegovina. Dopo aver frequentato il Seminario Minore a Dubrovnik, ha continuato gli studi di filosofia e di teologia nel Seminario Maggiore di Sarajevo. È stato ordinato sacerdote il 29 giugno 1993 per la diocesi di Mostar-Duvno. Nel 1994 ha conseguito il baccalaureato presso la Facoltà di Teologia di Zagabria in Croazia e nel 2001 il Dottorato in Diritto Canonico presso la Pontificia Università Urbaniana.

Nel 1993-1995 è stato Vicario parrocchiale della cattedrale di Mostar.

Negli anni 1998-2006 Mons. Kutleša ha ricoperto i seguenti incarichi: Amministratore Parrocchiale di Grude, Docente di Diritto canonico presso l'Istituto Teologico di Mostar, Vice-cancelliere della Curia diocesana, membro del Collegio dei Consultori e del Consiglio Presbiterale, membro del Consiglio di Iustitia et Pax della Conferenza Episcopale di Bosnia ed Erzegovina.

Od 2006. službenik je Kongregacije za biskupe. Od 2011. suradnik je Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata.

Autor je nekoliko publikacija i suradnik katoličkoga mjesečnika *Crkva na kamenu*. Govori talijanski, njemački i engleski.

Dal 2006 è Officiale della Congregazione per i Vescovi. Dal 2011 è Collaboratore della Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramenti.

E' autore di parecchie pubblicazioni e collaboratore del mensile cattolico *Crkva na kamenu*. Parla italiano, tedesco e inglese.

UZ IMENOVANJE MONS. KUTLEŠE BISKUPOM KOADJUTOROM

Don Dražen je rođen 25. rujna 1968. u Duvnu, danas Tomislavgrad, BiH, u hrvatskoj katoličkoj obitelji, od oca Kreše i majke Danice rođ. Čurić, koji žive u Prisoju. Ima brata Grgu, oženjena, koji je s obitelji nastanjen u Splitu.

Školski put i uspjeh. Dražen je pohađao osmogodišnju školu u Prisoju: 1975.-1983. Biskup Pavao Zanić primio ga je u sjemenište i poslao u humanističku gimnaziju "Ruđer Bošković" u Dubrovnik: 1983.-1987., gdje je maturirao u lipnju 1987.

Dražen je nastavio put prema svećeništvu u bogosloviji studirajući filozofiju i teologiju u Sarajevu: 1987.-1993. (posljednja godina na Bolu). Na istoj Vrhbosanskoj visokoj teološkoj školi, koja je tada bila pripojena Katoličkomu bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, diplomirao je s radnjom "Od konstitucije 'Romanos Pontifices' (1881.) do dekreta 'Romanis Pontificibus' (1975.)" kod tadašnjega profesora na teologiji, sadašnjega biskupa u Mostaru msgr. Ratka Perića. Diploma mu je izdana 16. lipnja 1994.

Poslan je 1995. godine na studij crkvenoga prava u Rim na Papinsko sveučilište Urbanijanu, sa stipendijom Kongregacije za širenje vjere i boravkom u misijskom Papinskom Zavodu sv. Petra apostola. Postigao je magisterij iz kanonskoga prava 23. lipnja 1997. s tezinom: "I rapporti tra il Vescovo diocesano e i Religiosi nell'attività apostolica della Diocesi secondo il C.I.C. (cann. 678-683)." / Odnosi između dijecezanskoga biskupa i redovnika u apostolskoj djelatnosti Biskupije prema Zakoniku kanonskoga prava (kan. 678-683)/.

U školskoj godini 1996.-1997. pohađao je tečaj i položio ispite "administrativne prakse" na istoimenu *Studiju pri Kongregaciji za kler*.

Odslušao je i položio u akademskoj godini 1997.-1998. predmete potrebne za upis na doktorat iz kanonskoga prava. Disertaciju je najviše radio u Mostaru kao službenik na Ordinarijatu od 1998. godine. Obranio je doktorsku tezu na Fakultetu kanonskoga prava Sveučilišta Urbanijane, 18. lipnja

2001. Moderator mu je bio prof. Vittorio Pio Pinto, danas sudac na Rimskoj Roti. Godine 2003. objavio je u Mostaru dio teze na talijanskom jeziku. O don Draženovim pisanim radovima na drugom mjestu u ovom Vjesniku.

Svećenički put i službe. Prošavši pripremne i odgojne faze u malom i velikom sjemeništu, primio je red đakonata po rukama biskupa Žanića, 13. ožujka na Bolu, a red prezbitrata u Prisoju, 29. lipnja 1993. Za misničko geslo uzeo je biblijske riječi: "Hvalit ću te, Gospodine Bože moj, svim srcem svojim, slavit ću ime tvoje do vijeka" (Ps 86,12). Mladu je Misu slavio u Prisoju, 25. srpnja 1993. Dvogodišnju kapelansku službu obavljao je u katedralnoj župi Marije Majke Crkve u Mostaru i ujedno predavao vjeronauk u mostarskoj gimnaziji (1993.-1995.). Završivši studij u Rimu, postavljen je za vicekancelara 1998. na Biskupskom ordinarijatu i osobnoga tajnika biskupova 2000. godine. Istodobno, kao župni upravitelj rješavao je administrativna pitanja vezana za župu Grude, koju su uzurpirala trojica franjevac otpuštena iz Reda i suspendirana od svećeničkog djelovanja. Bio je također profesor prava na Teološkom institutu u Mostaru (2003.-2006.).

Kardinal Giovanni Battista Re, pročelnik Kongregacije za biskupe, zatražio je od mostarskoga biskupa vlč. don Dražena u službu na istoj Kongregaciji Svete Stolice. Biskup ga je stavio na raspolaganje Kongregaciji, gdje je primljen 1. travnja 2006.

Od veljače 2011. suradnik je i Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata u slučajevima podjeljivanja oprosta od tvrde i neizvršene ženidbe.

Dne 13. svibnja ove godine Sveti Otac odlikovao ga je naslovom monsinjora.

U sjemenišnom i svećeničkom životu pokazao se marljivim i poučljivim, svjestan odgovorna služenja Bogu, Crkvi i narodu.

Neka ga Otac nebeski u novoj crkvenoj službi obdari Duhom Svetim! (Lk 11,13).

Biskupski ordinarijat Mostar

Prenosimo Priopćenje biskupa koadjutora Dražena Kutleše

**PRIOPĆENJE ZA TISAK MONS. DRAŽENA KUTLEŠE,
NOVOIMENOVANOG BISKUPA KOADJUTORA
POREČKE I PULSKE BISKUPIJE**

Zahvalan sam Svetom Ocu Papi Benediktu XVI. na velikom povjerenju koje mi je iskazao, dajući mi ovu odgovornu zadaću u služenju Narodu Božjem koji boravi u Porečkoj i Pulskoj biskupiji s dijecezanskim biskupom Mons. Ivanom Milovanom kojeg srdačno pozdravljam.

Crkva u Hrvatskoj jest i želi ostati vjeran dio opće Crkve, pod vodstvom Pape, koji joj je također nedavno, svojim nezaboravnim pohodom očitovao svoju duboku naklonost i ujedno ljubav prema svemu hrvatskom narodu i svoje poštovanje prema Državnim vlastima.

U tom duhu, također Porečka i Pulska biskupija želi služiti vjeri i kršćanskom životu naroda Božjega koji se nalazi na njezinu teritoriju, i želi biti uključena na miran i konstruktivan način u život nacionalne zajednice.

Stoga, prihvaćajući svoju novu pastoralnu službu u osjetljivu razdoblju života Porečke i Pulske biskupije, svjestan sam da u sljedećim godinama moram posvetiti sve svoje snage za dobro ove mjesne Crkve - koja je bogata poviješću, vjedom i kulturom - u svim svojim mnogostrukim vidovima.

Na početku svoje službe, uzdajući se u pomoć Duha Božjega, računam na bratsku blizinu dijecezanskog biskupa Milovana, subraće biskupa, na suradnju svećenika i na molitvu vjernika. Tako se, s obnovljenim zalaganjem i oduševljenjem, možemo posvetiti velikim zadaćama koje su pred nama i izazovima naviještanja i odgoja mladih u vjeri, obnovi crkvenoga života i zauzetosti za dobro društva.

IMENOVANJA, RAZRJEŠENJA I OVLAŠTENJA

Dijecezanski biskup Ratko Perić izdao je sljedeća imenovanja i razrješenja:

- o. **Dominik Magdalenić**, OCD, imenovan je ispovjednikom u karmelu sestara karmelićanki Srca Isusova u Gabela Polju, br. 1160/2011., od 19. rujna 2011.

- don **Krešo Puljić** imenovan je župnikom novoosnovane župe sv. Tome apostola na Bijelom Brijegu u Mostaru, br. 1257/2011., od 7. listopada 2011.

- **Mariji Batarilo**, u Osnovnoj školi Ivana Mažuranića u Tomislavgradu, podijelio kanonsko poslanje na prijedlog Katehetskog ureda, u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16 § 3. Temelnoga ugovora između Sveće Stolicе i BiH, br. 1285/2011., od 20. listopada 2011.

- o. **Đaniju Kordiću**, OCD, podijelio ovlast is-povijedanja, br. 1396, od 24. studenoga 2011.

- don **Jozo Ćirko** potvrđen za predsjednika, don **Mladen Šutalo** potvrđen za tajnika, a don **Ante Luburić** potvrđen za blagajnika Svećenič-

ke uzajamnosti. Ujedno su potvrđeni i za članove Upravnog odbora na trogodište (2011.-2014.), br. 1428/2011., od 5. prosinca 2011.

- don **Blaž Ivanda** i don **Ivan Štironja** ime-novani članovima Upravnog odbora Svećenič-ke uzajamnosti na trogodište (2011.-2014.), br. 1428/2011., od 5. prosinca 2011.

- don **Tomislav Majić** i don **Rajko Marković** potvrđeni, a don **Ante Komadina** imenovan čla-nom Nadzornog odbora Svećeničke uzajamnosti na trogodište (2011.-2014.), br. 1429/2011., od 5. prosinca 2011.

- ovlastio fra **Petra Vlašića**, župnika u Među-gorju, da blagoslovi kapelicu na groblju Junčuša, 29. rujna 2011., prot. 1192/2011.

- odobrio gradnju kapelice u čast bl. Marije Petković u župi Seonici. Dopis s. **Emili Barba-rić**, vrhovnoj glavarici Kćeri milosrđa, 18. rujna 2011., prot. 1221/2011.

BISKUPOVE OKRUŽNICE

SVIM ŽUPAMA I PASTORALNOM KLERU MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

O BINACIJAMA I TRINACIJAMA

Mostar, 2. prosinca 2011.;
Prot.: 1411/2011.

Velečasni,

o ovoj temi u našoj pastoralnoj praksi posljednji je put ovaj Ordinarijat opširnije pisao 19. veljače 2001. u okružnici, br. 200/2001.

Zbog neispravna tumačenja kao i nepoštovanja ove odluke u nekim pojedinačnim slučajevima, kao i zbog onih koji kažu ili pišu da nisu upoznati s ovom zakonskom odredbom, dužni smo ponovno podsjetiti na sljedeće:

Zakonik kanonskoga prava, *kan.* 905, propisuje:

§ 1. *Izuzevši slučajeve u kojima je prema pravnoj odredbi dopušteno više puta istoga dana slaviti ili koncelebrirati euharistiju, svećeniku nije dopušteno slaviti više od jedan put na dan.*

§ 2. *Ako nema dovoljno svećenika, mjesni ordinarij može dopustiti da svećenici zbog opravdana razloga slave misu dvaput dnevno; dapače, kad to traži pastoralna potreba i triput nedjeljama i zapovjednim blagdanima.*

Opća je dakle odredba da svećenik ne slavi sv. Misu više od jedan put na dan, osim u slučajevima kad to pravo dopušta. A ti se slučajevi tretiraju kao iznimka.

Prema važećim odredbama, dopušta se više puta slaviti ili koncelebrirati Misu u ovim slučajevima:

- Na Veliki četvrtak: "Tko je na Veliki četvrtak slavio Misu posvete ulja ili u njoj koncelebrirao, može slaviti i večernju Misu večere Gospodnje ili u njoj koncelebrirati" (OURM, br. 204 a).

- Na Uskrs: "Tko je slavio Misu vazmenoga bdijenja ili u njoj koncelebrirao, može slaviti i danju Misu na dan Vazma ili u njoj koncelebrirati" (OURM, br. 204 b).

- Na Božić: "Mogu svi svećenici slaviti ili koncelebrirati tri Mise, s tim da se one slave u svoje vrijeme" (OURM br. 204 c) i za svaku uzeti prilog (usp. kan. 951 § 1).

- Na Spomen svih vjernih mrtvih: svi svećenici mogu slaviti tri Mise ili u njima koncelebrirati, namjenjujući jednu na vlastitu nakanu, *ad libitum*, drugu na nakanu svih vjernih mrtvih, a treću na nakanu Rimskoga Prvosvećenika (Benedikt XV., Apost. konstitucija *Incruentum altaris sacrificium*, AAS 7 (1915), str. 401-404).

- Ako je svećenik već slavio Misu na nakanu vjernika, dopušta mu se koncelebrirati s biskupom ili njegovim izaslanikom u prigodi biskupijske sinode, pastoralnoga pohoda ili nekoga svećeničkog zborovanja. Ista ovlast vrijedi i za redovnike, *servatis servandis*, ako koncelebriraju s vlastitim ordinarijem (OURM, br. 204 e).

Mjesni ordinarij, tj. dijecezanski biskup može dopustiti:

BINACIJE: običnim danom - ako postoji oskudica svećenika i zbog opravdana razloga (šire tumačenje: potreba neke redovničke zajednice ili neke skupine vjernika kao što je slavlje vjenčanja ili zadušnice, ali ni u kojem slučaju da bi se samo apsolvirale redovite intencije), te

TRINACIJE: samo u nedjelje i zapovjedne svetkovine, i to zbog pastoralnih razloga. Trinacija u obične dane nije ni u kojem slučaju dopuštena.

"KVADRINACIJA" nije nikomu dopuštena osim izričitim dopuštenjem Svete Stolice! A to do sada nismo tražili.

Misni stipendij od binacija i trinacija

- I ovdje *Zakonik* u kan. 951 jasno propisuje:

§ 1. Svećenik koji istoga dana slavi više misa može svaku namijeniti na nakanu za koju je dan prilog, obdržavajući ipak zakon da za sebe uzme, osim na dan rođenja Gospodinova, prilog za samo jednu misu, a da ostale preda u svrhe koje je propisao ordinarij, dopustivši doduše neku naknadu s izvanjskog naslova.

§ 2. Svećenik koji istoga dana koncelebrira drugu misu ne može ni s kojeg razloga primiti za nju prilog.

U okružnici, br. 373/1984., od 31. ožujka 1984. rečeno je sljedeće:

"Ako svećenik u nekoj svečanoj zgodi ili na svećeničkom sastanku koncelebrira, a toga je dana već slavio misu i za to primio prilog, za koncelebriranu misu, nipošto ne smije primiti prilog. Ako je u toj stvari postojao kakav drukčiji postupak, taj se ima dokinuti. Stoga upravitelj crkve ne smije uzimati misne intencije s tom namjerom da ih podijeli svećenicima koji će u njegovoj crkvi koncelebrirajući binirati, nego je dužan tu koncelebriranu binaciju prikazati u svom 'Izvjješću o binacijama' na Ordinarijatu."

Prema Papinskom povjerenstvu za vjerodostojno tumačenje *Zakonika kanonskoga prava*, od 20. veljače 1987., **ORDINARIJ** o kojem govori kan. 951 jest vlastiti ordinarij svećenika slavitelja, 'osim ako se radi o župnicima i župnim vikarima za koje se Ordinarij razumije Ordinarij mjesta' (*L'Osservatore Romano*, 24. VII. 1987., str. 5).

Dosljedno tomu, **prilozi za binirane i trinirane mise župnika, upravitelja župa, župnih vikara koji su redovnici pripadaju mjesnomu biskupu ordinariju, prema njegovoj nakani. A prilozi biniranih i triniranih misa redovnika, koji nisu u pastoralu, pripadaju njihovu redovničkom poglavaru, prema njegovoj nakani.**

Naravno, za binacije i trinacije valja imati dopuštenje u pisanu obliku od mjesnoga biskupa ordinarija.

Crkveni propisi koji uređuju pitanje misnih nakana štite najveću svetinju - Presvetu Euharistiju - od bilo kakvih zloporaba. Zato i kršenje tih

propisa sa sobom povlači težak nered u svećeničkoj savjesti.

Imajući sve to pred očima, da se ponovno uvede sustavan red u vezi s biniranim i triniranim Misama u našim biskupijama, određujem kako slijedi:

1. Dosadašnje ovlasti za biniranje i triniranje podijeljene u bilo koja doba i za bilo koji period, osim ako postoji privilegij Svete Stolice koji treba predočiti, prestaju svim svećenicima u našim biskupijama 15. siječnja 2012.

2. Ovlasti biniranja i triniranja ponovno će se ubuduće davati samo na temelju traženja izražene u pisanu obliku, na određeno vrijeme.

3. Stoga, pozivam svećenike u pastoralu (župnike, upravitelje župa, župne vikare) kojima je potrebno binirati ili trinirati da odmah po primitku ove okružnice **osobno, napismeno i obrazloženo** zatraže dopuštenje

- za biniranje (za radne dane ili nedjelje i svetkovine) i

- triniranje (samo za nedjelje i zapovjedne blagdane).

4. Prigodom novogodišnjega pohoda Ordinarijatu, radi dostavljanja godišnjih izvješća, svi će podnositelji molbi moći regulirati dosadašnje obveze u vezi s izloženom temom i primiti pisanu ovlast za potrebe biniranja ili triniranja.

5. **U našim biskupijama nisu nikomu dopuštene takozvane skupne ili kolektivne Mise** (usp. okružnicu Ordinarijata, prot. 1454/1995., od 11. prosinca 1995., obnovljena 22. svibnja 2000., br. 761/2000., koju ovdje prilažemo).

6. I dalje ostaje praksa u našim biskupijama da svećenik svaku petu binaciju može namijeniti na vlastitu nenaplativu nakanu (na primjer, ako je slavio 50 Misa zbrojenih iz binacija i trinacija, 10 ih možeš uzeti na svoju nakanu, ali bez naplate).

7. Svećenici su dužni višak običnih misnih nakana dostaviti na Ordinarijat ili Provincijalat.

Svećenici su dužni ne samo držati se ovih odredaba, nego i upoznati s njima vjernike bilo u oglasima, bilo na vlastitom internetskom portalu, bilo u svom župnom listu.

S poštovanjem vas pozdravljam

† Ratko Perić, biskup

Kao dodatak *Okružnici o binacijama i trinacijama* donosimo dopis dijecezanskog biskupa mons. Ratka Perića upućen svim svećenicima i vjernicima u Mostaru o zloporabama kod uzimanja misnih stipendija i tzv. skupnim ili kumulativnim Misama.

Mostar, 22. svibnja 2001.
Prot.: 761/2000.

SVEĆENICIMA I VJERNICIMA U MOSTARU NA ZNANJE I RAVNANJE

Češće se priča među svećenicima u gradu pa tako dopiru vijesti i do Ordinarijata kako vjernici govore da je svećenik, otpušten iz Franjevačkoga reda vlč. **Luka Marić**, koji živi i djeluje u Mostaru, s mjesnim biskupom sredio svoj svećenički status. Ovim odgovorno izjavljujem da vlč. Marić nije apsolutno ništa sredio. On je, nažalost, još uvijek u nesređenu svećeničkom stanju. Ovaj mu Ordinarijat želi pomoći, ali ne tako da on radi što mu se sviđa. Navodimo crkvene odluke koje se odnose na njega kao otpuštena franjevca i suspendirana svećenika.

1) Dekretom od 6. listopada 1999. generalni ga ministar fra Giacomo Bini otpušta iz Franjevačkoga reda Male braće zbog njegove *ustrajne neposlušnosti zakonitim propisima poglavara u važnoj stvari*.

2) Dekretom od 24. studenoga 1999. Sveti Otac, odnosno u njegovo ime Kongregacija za ustanove posvećenoga života to potvrđuje. Sve je objavljeno u "Crkvi na Kamenu", 3/2000., str. 19.

3) Ovaj je Ordinarijat potom uputio dopis vlč. Luki Mariću 18. ožujka 2000. navodeći crkveni kanon 701: "Sa samim zakonitim otpuštanjem prestanu zavjeti te prava i obveze nastale iz zavjetovanja. Ako je pak član klerik, ne može vršiti svete redove dok ne nađe biskupa koji će ga poslije prikladne kušnje u biskupiji, prema odredbi kan. 693, primiti ili mu barem dopustiti vršenje svetih redova." Vlč. Marić ne sređuje svoje stanje ni s mjesnim ni i s kojim drugim biskupom u Katoličkoj Crkvi, nego godinama, protivno odluci Ordinarijata, zalazi u župe sv. Marka u Cimu, sv. Luke u Ilićima, sv. Mateja na Rudniku u Mostaru obavljajući nezakonito svećeničke funkcije. Ordinarijat ga je obavijestio i ujedno proglasio da mu se obustavlja slavljenje svetih sakramenata -

uključujući i slavlje svete Mise - i ostaje *suspendiran a divinis* dok pozitivno ne riješi svoj svećenički status. Objavljeno u *Vrhbosni*, 2/2000., str. 193. Ni nakon toga vlč. Marić ništa ne sređuje nego i dalje sve vrši ne samo nezakonito, nego neke sakramente i nevaljano a sve svećeničke funkcije svetogrдно, tako da onaj tko prisustvuje tim činima, ako to zna, i sam griješi.

- Više se puta čuje, i napismeno potvrđuje, da u ovim bolnim neredima u biskupiji, izazvanima samovoljnim protucrkvanim ponašanjem pojedinih redovnika-svećenika, od kojih su neki otpušteni iz Franjevačkoga reda, dolazi i do teške zloporabe s misnim nakanama, tj. da pojedini svećenik za slavlje jedne sv. Mise uzima više vjerničkih nakana i svaku nakanu naplaćuje po uobičajenu misnom prilogu. Neki tako teško griješe kršeći crkvene propise o misnim intencijama da u početku sv. Mise čitaju po 10 i više nakana, za koje su uzeli milostinjski prilog.

Budući da smo više puta pisali svećenicima da se strogo pridržavaju crkvenih pravila o tome, a ponekom je, nažalost, uzalud o tome govoriti i pisati, jer i u drugim stvarima odbacuje crkvene odredbe, ovim molim katoličke vjernike da se ne daju zavoditi takvim teškim zloporabama. Onaj svećenik koji to svojevolumno čini i vjernik koji ga u tome podržava, djeluje protivno odredbama mjesne Crkve. Ima li netko napismeno odobrenje bivših biskupa, dužan je to pokazati i ovom Ordinarijatu i vjernicima koji naručuju slavljenje sv. Misa na svoje nakane. Ovo o sv. Misama vrijedi jednako za sve svećenike na području hercegovačkih biskupija. Molim župnike u Mostaru da na prikladan način o ovome obavijeste svoje vjernike.

† Ratko Perić, biskup

SVETE KRIZME 2012.

OŽUJAK - 2012.			
18. 3.	<i>Nedjelja</i>	4. KORIZMENA	GRADAC
25. 3.	<i>Nedjelja</i>	5. KORIZMENA	HUTOVO

TRAVANJ - 2011.			
9. 4.	<i>Ponedj.</i>	Uskrni ponedjeljak	GABELA
15. 4.	<i>Nedjelja</i>	2. USKRSNA	LEDINAC
21. 4.	<i>Subota</i>	Svagdan 2. uskrnog tjedna	ČAPLJINA - STRUGE
22. 4.	<i>Nedjelja</i>	3. USKRSNA	JARE
28. 4.	<i>Subota</i>	Svagdan 3. uskrnog tjedna	ČERIN
29. 4.	<i>Nedjelja</i>	4. USKRSNA	ČELJEVO - DRAČEVO

SVIBANJ - 2012.			
1. 5.	<i>Utorak</i>	Sv. Josip Radnik	DOMANOVIĆI GRLJEVIĆI (VOJNI ORDINARIJ)
5. 5.	<i>Subota</i>	Svagdan 4. uskrnog tjedna	ČITLUK (VOJNI ORDINARIJ) KRUŠEVO I POLOG
6. 5.	<i>Nedjelja</i>	5. USKRSNA	ŠIROKI BRIJEG
12. 5.	<i>Subota</i>	Sv. Leopold Mandić	POSUŠJE
13. 5.	<i>Nedjelja</i>	6. USKRSNA	HRASNO
17. 5.	<i>Četvrtak</i>	UZAŠAŠĆE	VITINA
19. 5.	<i>Subota</i>	Svagdan 6. uskrnog tjedna	MEĐUGORJE SEONICA (VOJNI ORDINARIJ)
20. 5.	<i>Nedjelja</i>	7. USKRSNA	HUMAC, BLAGAJ-BUNA LJUTI DOLAC (VOJNI ORDINARIJ)
26. 5.	<i>Subota</i>	Sv. Filip Neri	HERCEG. VINJANI
27. 5.	<i>Nedjelja</i>	DUHOVI	DUVNO

LIPANJ - 2012.			
2. 6.	<i>Subota</i>	Privilegirani svagdan - Kvaterni dan	PRENJ (GENERALNI VIKAR)
3. 6.	<i>Nedjelja</i>	PRESVETO TROJSTVO	BUHOVO (GENERALNI VIKAR)
7. 6.	<i>Četvrtak</i>	TIJELOVO	STOLAC
9. 6.	<i>Subota</i>	Sv. Efrem, đakon i crkv. naučitelj	RAŠELJKE
10. 6.	<i>Nedjelja</i>	10. NEDJELJA KROZ GODINU	GRADINA
16. 6.	<i>Subota</i>	Srce Marijino	ZAGORJE
23. 6.	<i>Subota</i>	Svagdan 11. tjedna kroz godinu	GABELA POLJE
24. 6.	<i>Nedjelja</i>	ROĐENJE SV. IVANA KRSTITELJA	RAKITNO (VOJNI ORDINARIJ)
29. 6.	<i>Petak</i>	SV. PETAR I PAVAO	KOČERIN

SRPANJ - 2012.			
1. 7.	<i>Nedjelja</i>	13. NEDJELJA KROZ GODINU	RASNO
7. 7.	<i>Subota</i>	Svagdan 13. tjedna kroz godinu	KONJIC
20. 7.	<i>Nedjelja</i>	SV. ILIJA	TIHALJINA

KOLOVOZ - 2012.			
26. 8.	<i>Nedjelja</i>	21. NEDJELJA KROZ GODINU	NEUM

Uz ovaj raspored krizama svraćam župnicima pozornost:

- Na odredbe ovog Ordinarijata vezane uza sakramente, a posebno sv. krizme: *O svetoj Krizmi i kanonskim pohodima*, br. 1208/96., od 4. rujna 1996.; *Okružnica o sakramentima*, br. 26/2001., od 12. siječnja 2001.; *Odredbe o misnim milostinjama*, br. 1019/2003., od 8. kolovoza 2003. A posebno molimo i želimo:

- Neka se župnici brižljivo pobrinu da se provjera potrebna znanja krizmanika upriliči u razumnu roku te o tome obavijeste biskupova ovlaštenika najmanje tri tjedna prije sv. potvrde. Pouke i ispiti neka budu prema priručniku ovog Ordinarijata: "Primi pečat dara Duha Svetoga!" (usp. *Službeni vjesnik*, 3/2008., str. 31).

- Neka krizmanici imaju muške osobe za kumove, a krizmanice ženske, dopuštajući samo iznimke navedene u Primjedbama na kumovanje! (usp. *Službeni vjesnik*, 3/2009., str. 241).

- Neka župnici ne uzimaju krizmanike iz drugih župa bez znanja i odobrenja dotičnih zakonitih župnika!

- Neka se pod sv. Misom umjesto nepromjenljivih dijelova (Slava Bogu na visini, Svet, Jaganjče Božji) ne pjevaju "šansone" i neka se ne zamjenju-

ju nekim drugim pjesmama! Neka se sve recitacije krizmanika i pozdravi župnika izreknu prije samoga početka sv. Mise! U liturgijskim čitanjima i molitvi vjernika neka sudjeluju podjednako krizmanici i krizmanice, odnosno njihovi kumovi i kume!

- Neka krizmanice toga svetog dana u životu ne podliježu suludoj modi u kojoj žele više istaknuti svoje tjelesne oznake, nakite i obojene nokte negoli svoje duhovne kvalitete! Neka takve ne nastupaju u recitacijama i čitanjima pred oltarom, jer bi mogle biti vraćene! Neka župnici upozore krizmanice da na čelo ne nanose različite kozmetičke preparate! Svi krizmanici neka budu dolično i pristojno odjeveni!

- Neka se ne pjeva pod obredom sv. Krizme, nego neka se prati što se događa i moli za krizmanike! Neka obred sv. Krizme teče pobožno i uz jasne i žive odgovore krizmanika na biskupove riječi!

- Neka župnici uznastoje što više preporučiti obiteljima krizmanika da taj dan bude religiozni blagdan u kući, a ne dan neukrotiva troška, do nedopustiva zaduživanja.

Sretan Božić i blagoslovljena Nova 2012. godina!

† Ratko Perić, biskup

OSNUTAK NOVE ŽUPE

NOVA ŽUPA U MOSTARU POSVEĆENA SV. TOMI APOSTOLU

Mostar, 7. listopada 2011. - Svima je poznat biblijski prizor kada se Toma apostol otima i ne vjeruje kolegama apostolima da je Isus uskrsnuo od mrtvih. Dok se pozitivno ne uvjeri očima i prstima, ne vjeruje. Kad su ga ipak uvjerali i doveli u dvoranu Posljednje večere na ukazanje Krista uskrsloga, tjedan dana nakon Isusova uskrsnuća, Tomina se nevjera pretvorila u vjeru, a vjera provalila u oduševljenje: Gospodin moj i Bog moj!

Imamo malo župa i crkava posvećenih sv. Tomi vjernomu u hrvatskom narodu. U ovoj našoj partikularnoj Crkvi u BiH nijedna. A mi svoju Crkvu nazivamo apostolskom! Evo jedne župe na Bijelome Brijegu u Mostaru u čast sv. Tomi apostolu. Još u vrijeme prve diobe mostarske katedralne župe, 6. siječnja 1993., bilo je prijedloga da se odmah osnuje i župa Bijeli Brijeg. Ali ostalo se

pri četiri nove župe posvećene četvorici Evanđelista. Danas im je priključena i ova peta, posvećena sv. Tomu apostolu.

Još prošle godine u mjesecu kolovozu biskup je Ratko premjestio don Krešu Puljića sa župe Svetoga Ivana apostola i evanđelista na Bijeli Brijeg u Mostaru da priprema osnivanje nove župe. Prošlo je više od godine dane, u međuvremenu, 24. studenoga 2010., iznesen je prijedlog i na sjednicu Prezbiterskoga vijeća, i došao je trenutak da se to i formalizira. Dekret o osnivanju nosi nadnevak 7. listopada, blagdan Kraljice sv. krunice. Proglašenje je bilo u nedjelju, 9. listopada, pod večernjom sv. Misom u nazočnosti 25 svećenika i mnoštva vjernika u prostranu sakralnom prostoru koji je nabavio Biskupski ordinarijat. Novi je župnik don Krešo Puljić.

DEKRET O USTANOVLJENJU ŽUPE SVETOGA TOME APOSTOLA NA BIJELOME BRIJEGU

Mostar, 7. listopada 2011.;

Prot.: 1256/2011.

U IME PRESVETOGA TROJSTVA!

Nakon što je 14. rujna 1980. kanonski osnovana **katedralna župa Marije Majke Crkve** u Mostaru, tijekom vremena ukazala se potreba da se od iste župe odcijepe i zakonski ustanove još četiri nove župe, posvećene svetim **Evandelistima Mateju, Marku, Luki i Ivanu**, što je učinjeno dekretima od 6. siječnja 1993.

Imajući u vidu da katedralnoj župi i nakon sva četiri odvajanja novih župa još uvijek pripada oko 14.500 katoličkih vjernika u Mostaru, i da je prava potreba da se bolje rasporedi dušobrižnički rad na njezinu području, u skladu s odredbama *Zakonika kanonskoga prava*, kanon 515, br. 1-3,

ovim **D e k r e t o m** osnivam i uspostavljam novu župu koju stavljam pod nebesku zaštitu sv. Tome Apostola, odvajajući je isključivo od sadašnje katedralne župe.

Granice nove župe Svetoga Tome apostola poklapaju s granicama Mjesne zajednice Bijeli Brijeg II., a određujemo ih pobliže, u odnosu na susjedne župe, ovako:

1. Od križanja ulica kralja Petra Krešimira IV. i dr. Petra Ritza do Sveučilišne kliničke bolnice (SKB) Mostar, tako da lijeva strana ostaje u katedralnoj župi, a desna pripada novoosnovanoj župi sv. Tome.

2. Od ulaza u SKB Mostar do sjeverne ograde zatvorskoga poljoprivrednog dobra te šetnicom do ulice Mijata Tomića, tako da zatvorski poljoprivredni kompleks i sva lijeva strana šetnice ostaju u katedralnoj župi, a desna strana šetnice sa Sveučilišnom kliničkom bolnicom Mostar ulazi u sastav nove župe.

3. Zatim, ulicom Mijata Tomića do križanja s ulicom III. bojne cimske, tako da kuće na desnoj strani ulice (svi neparni brojevi) pripadaju župi na Bijelome Brijegu.

4. Ulicom III. bojne cimske do križanja kod groblja Smrčenjaci, tako da kuće na desnoj strani ostaju u novouspostavljenoj župi na Bijelome Brijegu.

5. Od groblja Smrčenjaci ulicom Bleiburških žrtava do križanja s Dubrovačkom ulicom, tako da kuće i zgrade na desnoj strani pripadaju novoj župi na Bijelome Brijegu.

6. Dubrovačkom ulicom do križanja s ulicom sv. Leopolda Bogdana Mandića, tako da novoj župi pripadaju sadašnji neparni brojevi od 7 do 13 i od 67 do 87.

7. Zatim, od križanja Dubrovačke ulice i ulice sv. Leopolda Bogdana Mandića brdom do ulice kneza Trpimira, tako da ulica sv. Leopolda Bogdana Mandića ostaje u katedralnoj župi, a ulica kneza Trpimira u novoosnovanoj župi.

8. Konačno od križanja ulice kneza Trpimira i Stjepana Radića, ulicom koja ide ispod stadiona na Bijelome Brijegu do križanja ulica Petra Krešimira IV. i dr. Petra Ritza, tako da stadion pripada novoj župi a sveučilišni "kampus" katedralnoj župi.

Nova župa broji oko 4.500 vjernika.

Neka bude na sve veću slavu Božju, na čast Blažene Djevice Marije, na dobro Katoličke Crkve i spasenje vjernika.

† Ratko Perić, biskup
Don Ante Luburić, kancelar

POSVETA CRKVE I OLTARA

POSVETA ŽUPNE CRKVE SV. MATEJA

Mostar, 21. rujna 2011. - Župa Svetoga Mateja u Mostaru, na Rudniku - jedina u Hercegovini posvećena ovom Svecu - na svoju ovogodišnju svetkovinu doživjela je dvostruko slavlje: proslavu sv. Mateja, apostola i evanđelista, zaštitnika župe i naslovnika župne crkve, i posvetu crkve pod svečanom večernjom sv. Misom. Misu je, u konceleciji s preko 40 svećenika, dijecezanskih i redovničkih-franjevačkih, predvodio i obred posvete podijelio biskup Ratko s ceremonijarom don Ivanom Kovačem i njegovim pomoćnikom don Nikolom Menalom, koji je za ovu prigodu priredio prikladan vodič "Slavlje posvete crkve sv. Mateja apostola i evanđelista u Mostaru" u više stotina primjeraka. U asistenciji bilo je više bogoslova i još više ministranata. Župnik don Ivan Perić, koji je 2004. godine došao na Rudnik kao župnik, nastavio je pastoralni rad svojih predhodnika, don Joze Blaževića (1993.-1996.), don Bariše Čarapine (1996.-1998.), don Ive Šutala (1998.-1999.) i don Marka Kutleše (1999.-2004.), radujući se stalnu porastu krštenika, prvopričesnika, krizmanika, zaručnika. Uzdajući se u Boga, i u plemenite ljude, napose u zagovor sv. Mateja, hrabro je zasukao rukave i dao se na gradnju župne crkve svladavajući nemale i nemalobrojne poteškoće svake vrste. I, nakon župne kuće, uspio završiti i crkvu, doživjeti njezinu posvetu, oprostiti se od svojih dosadašnjih vjernika i staviti se u službu druge dvije župe u Mostaru, sv. Marka u Cimu i sv. Luke u Ilićima. Poput one evanđeoske: slugo radini, odgovorio si u malome, sada te se stavlja pred još veće zahtjeve!

Sudionici su se procesije, s kadioničarom na čelu, uputili iz kripe i preko crkvenoga dvorišta ušli na glavna vrata, zapravo dvojna, i kroz punu crkvu, naklonili se križu iznad mramorna oltara. Biskup je otvarajući misno slavlje izrazio hvalu svemogućem Bogu, Blaženoj Djevici Mariji, kojoj je posvećena mostarska katedrala, a od nje se prije 18 godina odvojila ova župa sv. Mateja. Pozdravio je dosadašnjega župnika don Ivana i novoga

župnika don Ivicu Borasa. Nije krio radost da su ove godine posvećene tri župne crkve: sv. Nikole Tavelića u Duvnu, sv. Ivana Krstitelja u Rakitnu i ova večeras u čast sv. Mateja, Isusova apostola i evanđelista. Moleći uvodni obrazac kako ga predviđa liturgijska rubrika, blagoslovio je vođu i vodom narod, oltar, krstionicu, svetohranište, zidove crkve, kip sv. Mateja i stalak za čitanja. Evanđelje je navijestio don Marko Kutleša.

Biskup je u propovijedi iz Matejeva života naglasio tri točke, koje su zajedničke i drugim apostolima: Isusov izravan poziv, trogodišnju pouku i konačno poslanje narodima ovoga svijeta.

Poziv. Kad je Isus hodao po zemlji, tj. po sve-toj zemlji Palestini, osnovao je družbu, sedamdeset i dva učenika poput onih pomoćnika Mojsijevih. Kako je vidio da je prevelik taj parlament s kojim se nije lako nositi, a pogotovo kada mnogi od njih svojevrijedno odstupišu od njega nakon njegova glasovita govora u Kafarnaumu o Kruhu života, Gospodin se posvetio svojoj izabranoj skupini Dvanaestorice. Barem za sedmoricu od njih opisano je kada i kako ih je Isus pozvao: Petra i Andriju, Jakova i Ivana, Filipa i Bartolomeja, a izričito je pozvao i Mateja carinika u Kafarnaumu na carinarnici riječima: "Pođi za mnom" (Mt 9,9). To je sedmi učenik. O ovome pozivu pišu i druga dvojica evanđelista sinoptika Marko (2,14) i Luka (5,27), samo što njih dvojica kažu da se taj carinik zvao Levi, sin Alfejev. Nema nikakve poteškoće poistovjetiti Mateja s Levijem, štoviše, čini se da je i u njega promijenjeno ime Levi u Matej, "dar Božji", kao i u nekih drugih apostola (Šimun u Petar, Savao u Pavao, Natanael u Bartolomej...).

I onda zajednički poziv svoj Dvanaestorici: "Uziđe na goru i pozove koje sam htjede. I dođoše k njemu. I ustanovi Dvanaesticu da budu s njim, pa da ih šalje propovijedati, te imaju vlast izgoniti đavle (Mk 3,13-15). I navode se imena sve Dvanaestorice, i to četiri puta (Mt 10,1-4; Lk 6,12-16; Dj 1,13).

Matejev poziv bio je lagan. Gotovo očekivan, željen. Možda je Matej kao carinik negdje slušao Isusa kako govori narodu, na Gori. Vidio skupinu učenika oko njega i u duši poželio: "O kad bih ja mogao vidjeti Isusa u četiri oka, susresti se s njime i njegovim učenicima! Da naiđe preko moje carinarnice, ne bih nijednoga carinio! Pustio bih ih i ne pitajući ih: Imate li što prijaviti? Ta vidi se da nemaju ništa, ni džepova na svojim haljinama! Pogotovo ih Isus nema." I onda jednoga dana doživio je i više od puke želje. Isus se ne samo postavio kod njega, nego ga je pozvao u svoju družbu kao svoga učenika. Tom se prigodom odazvao Mateju na gozbu, "veliku gozbu", na koju je novi učenik pozvao također "veliko mnoštvo carinika i drugih" (Lk 5,29). A Isus na čelu stola s carinicima i grješnicima. Farizeji u sablazan!

Pouka. Apostol Matej bio je budan i pozoran Isusov slušatelj. Hvatao je riječi svoga Učitelja, njegove pouke, poslovice, parabole, pratio njegova čudesa. Bilježio od početka. Pamtio. Najprije

napisao Isusova *Logia* ili Izreke. Prenio nam je s one "velike gozbe" u svojoj kući Isusove tri zapamtljive rečenice. *Liječnika traže bolesni, a ne zdravi*. Isus se ukazao kao liječnik duše i tijela. Svatko je od ljudi bolestan u duši ili u tijelu, a najčešće i u duši i u tijelu. Ako mislimo da nam Isus ne treba, umišljamo da smo zdravi, a nismo nego dvostruko bolesni. *Milosrđe mi je milo, a ne žrtva* (Mt 9,13). Rečenica preuzeta od proroka Hošee (6,6), čak je dva puta ponovljena (vidi još Mt 12,7). A znači da se Bogu više sviđa naše samilosno srce, nego stotine poklanih i prikazanih ovnova ili volova. Najljepši izraz ljudskoga srca jest njegov odnos prema bijednima, nevoljnima, siromasima, grješnicima. "Blago milosrdnima, oni će zadobiti milosrđe" (Mt 5,7). I treća izreka: Isus zove one koji se smatraju grješnicima, a ne pravednima pred Bogom. On ističe kako se jedni ponašaju da ne trebaju Boga ni njegova vječnoga Sina Isusa Krista, a drugi se obraćaju Isusu i mole Božje milosrđe, oprostjenje i ljubav. Samo j sv. Matej zapisao i onu Isusovu izreku: kada daješ milostinju, *neka ti ne zna lijeva što čini desnica* (Mt 6,3). To znači: tako daji da ne budeš namrgođen ni ljutit zato što ti je to izmamljeno iz džepa, a niti toliko tašt i umišljen kao da si podigao trokatni-

cu kakvoj sirotinji u gradu. Sv. Matej sastavio je Evanđelje Isusa Krista u 28 poglavlja. Možda čak jedna trećina pripada Isusovim poukama i parabolama koje je on zapamtio i zapisao.

Poslanje. Ne samo Isusov poziv i pouka, nego i poslanje upućeno apostolima: "Pođite i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih sve što sam vam zapovjedio. I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta" (Mt 28,19-20). Predaja nam kršćanska kaže da je sv. Matej napisao evanđelje za Židove, i to na svom materinjem jeziku aramejskom, i ostavio ga svomu narodu prije nego je odgovorio Isusovu nalogu i pošao među narode, u Etiopiju. Neki kažu da je išao i u Gruziju. Moguće i jedno i drugo. Poslanje je zadaća, tako široko zapasana, a tako konkretno doživljena. On je svoje svjedočenje potvrdio mučeništvom.

Nakon Vjerovanja umjesto uobičajene Molitve vjernika pjevao je don Ivan Marčić Litanije Svih Svetih. Biskup je izgovorio posvetnu molitvu pomazavši potom oltar i dvanaest križeva raspoređenih po stupovima crkve. Križevi su najvidljiviji znak posvete jedne crkve. Predivan miomiris tamjana ispunio je crkvu dok je biskup kadio oltar, a don Nikola je pokadio sve nazočne kao i pomazane križeve u crkvi. Pjesma s kora ugodno je razlijevala crkvenom dvoranom dok se obavljala posveta oltara, srce crkve. S poljupcem posvećena oltara biskup je nastavio službu euharistije - žrtve, gozbe i spomen-čina.

Na kraju je, nakon otpjevana himna *Tebe Boga* hvalimo, jedna župljanka u ime župe zahvalila župniku, a župnik izrekao poseban čin zahvale svim župljanima i dobrotvorima za ovo divno crkveno zdanje. Povelju o posveti oltara i crkve potpisao je, osim župnika i biskupa, također i gradonačelnik Mostara. Prije završnoga blagoslova složno je otpjevana *Lijepa naša* pod kojom su i živahna djeca ostala na svome mjestu. U svemu dva sata hvale i zahvale Bogu, molitve i pjesme, crkvene radosti i pobožnosti. Svemu puku priređen je, uz večernji zalogaj, i prikladan program glazbe i pjesme pred crkvom.

Na pergameni je kao spomen na posvetu upisan tekst, koji ostaje u Župnom uredu i na Ordinarijatu:

U IME I NA SLAVU PRESVETOGA TROJSTVA
NA PROSLAVU BLAŽENE DJEVICE
MARIJE MAJKE CRKVE
ZA PAPE BENEDIKTA XVI.
ZA ŽUPNIKA DON IVANA PERIĆA
ZA GRADONAČELNIKA LJUBE BEŠLIĆA
NA SVETKOVINU SVETOGA MATEJA

ISUSOVA APOSTOLA I EVANĐELISTA
U MOSTARU, 21. RUJNA 2011.
OLTAR I CRKVU POSVETI
U ČAST ISTOGA SVETOG MATEJA
MSGR. RATKO PERIĆ
BISKUP MOSTARSKO-DUVANJSKI.

POSVETA MRAMORNA OLTARA

Raskrižje, 2. listopada 2011. - Biskup je Ratko po drugi put u župi Raskrižju, u ovoj njezinoj Jubilarnoj godini, koja slavi 40. obljetnicu postojanja i djelovanja. Bio je za blagdan sv. Ante Padovanskoga, patrona župe, i danas, kada je pod euharistijskim slavljem posvetio novi mramorni oltar i blagoslovio novoizgrađenu krstionicu i ambon. Darovi plemenitih vjernika. Budući da je sveta nedjelja, svi su župnici i kapelani zauzeti liturgijskim obvezama u svojim župama; samo su na kraju, nakon pučkih misa, došli susjedi: fra Branimir Musa, župnik u Tihaljini i grudski dekan, te don Tomislav Majić iz Grljevića i don Jozo Ančić s Ledinca.

Župnik don Stjepan Ravlić pozdravio je biskupa u početku i izrazio radost i zahvalnost Bogu zbog svečana čina, nazočnosti župljana i vjernika iz drugih mjesta, koji su ispunili crkvu u kojoj je nedavno podignut oltar s pripadnim stalnikom za čitanja i krsnim zdencem. U početku sv. Mise predvoditelj slavlja izmolio je blagoslovnu molitvu nad vodom i poškropio novoizgrađeni žrtvenik i Božji narod.

Na temu nedjeljnoga evanđelja o "vinogradima ubojicama" biskup je u propovijedi govorio o vinovoj lozi kao osnovnoj poljoprivrednoj grani našega svijeta, a neke obitelji žive isključivo od vinogradarstva. Prošle godine neki čovjek neprijatelj sasjekao je u svoga susjeda 500 loza prvoklasna roda. Iz zavisti, iz osvete, iz mržnje, tko će znati. Isus u prispodobi donosi još užasniji slučaj. Neki vlasnik iznajmio vinograd radnicima uz pogodbu da njemu ostane određeni postotak, kao znak vlasništva, a ostalo neka najamnici podijele međusobno za svoje obitelji. Ali radnici, opijeni vinom, nasrnu na vlasnikove sluge koji su došli po urod i ubiju ih. Tako i

drugu skupinu slugu, tako i sina gospodareva. Evo da su iskrčili vinograd, hajde de, nego ubili i službenike i baštinika. Nečuven zločin. A riječ je o prispodobi koja naznačuje izabrani narod koji nije ostao vjeran Bogu, prikazuje starozavjetne proroke koje je Gospodar neba i zemlje slao tomu narodu da se opameti i da dadne potreban urod, pa je konačno poslao i svoga Sina, i svi su bili tragično smaknuti. A onda se digao Gospodar, poslao vojsku na divlje vinogradare, oduzeo im vinograd i njih pogubio. Baštinik, koji je bio odbačen, postao je "kamen zaglavni" (Mt 21,42), kamen oltarni, mramorni žrtvenik i Žrtva Novoga Zavjeta, gdje se svaki dan na misteriozan način izvodi taj čin ljudske zloće i božanske dobrote, kruh i vino pretvara se u Tijelo i Krv Kristovu, za spas svijeta. A Gospodar iznajmljuje vinograd "drugim vinogradarima, koji će mu davati urod u svoje vrijeme". Mi, novozavjetna Crkva, trebali bismo biti ti novi radnici kojima je povjerena Božja baština, vinograd, dekalog, sakramenti, Sveto Pismo, sveta Božja služba. Svatko je od nas vinograd, naše je tijelo vinograd koji nam je iznajmljen i za koji ćemo polagati račun Gospodaru. Hoćemo ostati vjerni i hoćemo li donijeti urod u svoje vrijeme?

Don Ivan Kovač, tajnik i ceremonijar, predmolio je Litanije Svih Svetih. Biskup je potom izmolio posvetnu molitvu. Pomazao oltar svetim uljem. Okadio ga i nastavio sv. Misu. Asistiralo je nekoliko vrijednih ministranata. Pjevao je župni zbor. Iz zbora su neke djevojke bile zadužene i za misna čitanja.

Na kraju je župnik zahvalio svim darovateljima ovih stabilnih dijelova od mramora u svetištu. A u crkvenom dvorištu priređen je domjenak i razgovor na prekrasnu listopadskom sunčanu danu.

SASTANCI I SJEDNICE

MOSTAR: SJEDNICA PREZBITERSKOGA VIJEĆA

Na poziv dijecezanskoga biskupa Ratka Perića održana je u četvrtak, 24. studenoga, četvrta godišnja sjednica Prezbiterskoga vijeća u ovom sazivu i sastavu (2007.-2012.). Od 23 člana bilo je nazočno oko 20 sudionika. Najprije je, podijelivši svima primjerke zapisnika, don Ante Luburić pročitao njegov sadržaj, na koji nije bilo primjedaba. Biskup je slijedio točke zapisnika od prošle godine, a svi su imali mogućnost govora, pitanja, obavijesti s obzirom

na svećenike, dijecezanske i redovničke: preminule (2), novozaređene (5), na daljnjem studiju (3), bolesne (više njih), odustale, koji su napustili službu ili prešli u druge zajednice (3);

na župne crkve, kojima je preimenovan naslovnik (2) i koje su posvećene (sv. Nikola Tavelić u Duvnu, sv. Ivan Krstitelj u Rakitnu);

na župe, njihovo razgraničenje (Masna Luka - Doljani) ili novoustanovljene (sv. Toma apostol u Mostaru);

na kršćanske sekte po Mostaru i Čapljini (evangelici, jehovisti i drugi);

na temu godišnjega pastoralnog susreta svećenika u Emausu u srijedu poslije Uskrsa, po običaju. Dogovoreno je da tema bude sakrament sv. krizme, a obradila bi je trojica predavača: jedan s teološkoga gledišta, drugi s preglednom praksom u našim biskupijama i treći s konkretnim pripremama i slavljem toga čina u župi.

Sastanak je završio bratskim razgovorom u blagovalištu biskupske rezidencije.

MOSTAR: SJEDNICA KONZULTORSKOGA ZBORA

Dana 28. studenoga 2011. biskup Ratko Perić sazvao je članove Konzultorskog zbora. Sjednica je održana u dvorani Ordinarijata od 10,30 do 12,30. Na zapisnik nije bilo osvrta.

Biskup je izvijestio o razgovorima na zajedničkoj Biskupskoj konferenciji u Zagrebu, u veljači ove godine, o dvogodišnjem susretanju katoličke mladeži;

o načinu dijeljenja Caritasove pomoći koja pristiže iz Hrvatske u okviru Tjedna solidarnosti. Sudionici su raspravljali

o djelovanju izvanjskih "karizmatika" na području naše Crkve;

o ne/odobrenju raznih udruga na području naših biskupija;

o držanju nagovora na Pepelnicu u katedrali: jedne godine dijecezanski, a druge franjevački dekan.

Na objedu je bio i novi porečki koadjutor msgr. Dražen Kutleša, kojega je biskup Ratko pozdravio i zaželio mu puno Božjega Duha u njegovoj budućoj biskupskoj službi.

SASTANAK SVEĆENIČKE UZAJAMNOSTI

Na poziv don Joze Čirke, predsjednika Svećeničke uzajamnosti, dana 30. studenoga 2011. održana je u "Emausu" u Bijelom Polju skupština svećenika Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. Uzajamnost je crkvena ustanova za međusobno pomaganje dijecezanskih svećenika hercegovačkih biskupija u slučajevima bolesti, nemoći i starosti.

Predsjednik je pozdravio nazočne svećenike kojih je bilo pedeset i trojica. Na dostavljeni zapisnik prošlogodišnje skupštine nije bilo prigovora. Predsjednik je izvijestio o događajima koji se odnose na život i rad ove ustanove, posebno na zdravstveno stanje svećenika u pastvi i u Svećeničkom domu. Dom je crkvena ustanova u vlasništvu biskupijâ Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske, registrirana kod mjerodavnih državnih vlasti kao pravna osoba Katoličke Crkve, smještena pokraj Ordinarijata u Mostaru. Dom je namijenjen za smještaj umirovljenih i nemoćnih svećenika spomenutih biskupija. A umirovljen je onaj svećenik kojega je, zbog teške bolesti ili po navršenoj kanonskoj dobi od 75 godina života, dekretom umirovio biskup u Mostaru. Ove ustanove ne bi trebale biti samo briga svećenika, kao samoorganizirani oblik međupomoći za svećeničke stare dane, nego i skrb vjernika kojima svećenici u svojoj Crkvi služe duge godine svoga života.

Najveći dio materijalnih doprinosa u fondove ovih ustanova doprinose sami svećenici prema određenim pravilima.

O tom našem svećeničkom doprinosu u prošloj godini kao i o rashodima za potrebe Doma i u njemu smještenih svećenika izvijestio je don Ante Luburić, kancelar i ekonom biskupije koji ujedno vodi i prati stanje fondova ovih ustanova.

U Svećeničkom domu smješteno je 10 umirovljenih svećenika. Dom je na raspolaganju i drugim svećenicima koji u vrijeme svoje aktivne službe obole ili trebaju biti zbrinuti na određeno rehabilitacijsko vrijeme.

Svećenički dom ima i svoje radno osoblje: kuharice, spremačice, domara, liječnika, a, kada treba i veću medicinsku intervenciju i brigu.

Čitav sustav Svećeničkoga doma traži financijsku potporu i izdatke. U ovo vrijeme raznih kriza, pa i financijskih, teško je nekada vezati kraj s krajem.

U drugom dijelu skupštine, nakon pauze izabrano je odnosno potvrđeno dosadašnje vodstvo Uzajamnosti.

Okupljeni svećenici, po završetku rada skupštine Uzajamnosti, slavili su u kapelici Emausa zajedničku sv. Misu za duše preminule braće svećenika.

DUHOVNE VJEŽBE I OBNOVE

DUHOVNE VJEŽBE SVEĆENICIMA

Bijelo Polje, 3. rujna 2011. - Naša mjesna Crkva u Hercegovini svake godine organizira dva turnusa duhovnih vježbi nudeći svećenicima duhovno osvježanje i potičući ih na istinsko življenje po Duhu. Ovogodišnji drugi turnus, od 31. kolovoza do 3. rujna, održao je don Žarko Vladislav Ošap, duhovnik bogoslova u Sarajevu. Po već ustaljenu rasporedu duhovne se vježbe održavaju u Emausu u Bijelom Polju kod Mostara. Našim se svećenicima pridružio župnik Trpnja iz susjedne Dubrovačke biskupije.

Duhovne su vježbe započele u srijedu navečer zazivom Duha Svetoga i uvodnim razmatranjem o Duhu i njegovu milosnu djelovanju u vjerničkom i svećeničkom životu. Sluga Kristov može spoznati ima li Duha Božjega kada Gospodin po njemu čini nešto dobra: po plodovima ćete ga njegovim prepoznati. Svećenik ne može biti drugo doli *pneumatoforos*, nositelj Duha. Duh treba prožeti svećeničko srce i djelovanje.

U četvrtak, nakon jutarnje molitve i službe čitanja, u razmatranju voditelj je iznio temu ovogodišnjih duhovnih vježbi "Svećenik i Kraljevstvo Božje protumačeno Isusovim prisposodobama". Krist, Bogočovjek, na početku svoga javnog djelovanja stavlja Kraljevstvo Božje kao konačnu svrhu ljudskoga života. On to Kraljevstvo uspostavlja već na zemlji svojim životom i propovijedanjem i traži od svih, posebno od svojih učenika, da žive po vrjednotama njegova Kraljevstva, po čovjekoljublju i bogoljublju.

Osvjetljujući to Kraljevstvo, voditelj se zaustavio posebno na prisposodobama o novom vinu i starim mjevovima, o novom suknu i starom odijelu (Mt 9,14-17), o rastu Božjega kraljevstva poput sjemena koje klija i zrna gorušičina (Mk 4,26-32), o plodnosti Kraljevstva u prisposodobama o pšeničnom zrnu i o trsu i lozama (Iv 12,24; 15,1-8), u prisposobi o kvascu (Mt 13,33), o skrivenu blagu

na njivi i dragocjenu biseru (Mt 13,44-46), o radnicima u vinogradu (Mt 20,1-15).

Krist je središte svećeničkoga poslanja i djelovanja, što se najviše postiže molitvom, istinskim razgovorom s Bogom i prijanjanjem uz njega i njegovu riječ. "Koliko molimo, toliko vjerujemo." Vjera nas uzdiže iznad nejasnoća zemaljskih događanja i preko njih mi prepoznamo ruku Boga koji svime raspoređuje i upravlja na posvećenje svojih izabranika.

Za vrijeme slavljenja Presvete Euharistije bilo je poticajnih riječi o sukladnosti i istovjetnosti svećenika i Krista svećenika. Pod euharistijskim klanjanjem, osim potrebne tišine, prikazivali smo na glas opće nakane Crkve i svoje osobne Gospodinu, napose za svećenike i za svećenički i redovnički pomladak. Na poticaj voditelja, jedan je od sudionika u četvrtak uvečer govorio o karakteristikama Kristova Kraljevstva kako ih navodi Predslovlju svetkovine Krista Kralja, a to su: istina i život, svetost i milost, ljubav, pravda i mir. U petak bila je pobožnost Križnoga puta u kojoj se razmišljalo kako je Djevica Marija sudjelovala u Kristovoj muc, i po Isusovoj volji postala i naša majka po milosti. O odnosu Krista i Marije mogli smo razmatrati i u dnevnoj krunici. U pokorničkom bogoslužju detaljan ispit savjesti i mogućnost za pojedinačnu sakramentalnu ispovijed. U "slobodnim" trenutcima voditelj je bio na raspolaganju za osobni razgovor.

Duhovne su vježbe završile u subotu misnim slavljem u čast Majke Crkve. Pjevanjem himna "Tebe Boga hvalimo" zaključili smo ova tri dana duhovnih vježbanja, posvećujući se Bezgrješnom Srcu Marijinu. Bila je ovo prigoda da zavirimo u svoju nutrinu, da se obnovimo u svome svećeništvu i posvijestimo temu svoga zvanja i poslanja: Dođi Kraljevstvo tvoje!

DUHOVNA OBNOVA BOGOSLOVIMA

Sarajevo, 24.-25. studenoga 2011. - U četvrtak popodne i u petak prije podne, 24. i 25. studenoga 2011. biskup je Ratko, na poziv rektora Marka Zubaka, održao mjesečnu duhovnu obnovu bogoslovima Vrhbosanskoga bogoslovnog sjemeništa u Sarajevu. U bogosloviji žive 54 bogoslova; iz Hercegovine šestorica.

Tema razmatranja bila je Jobova promjenljiva sudbina. Čovjek najprije živio u svakovrsnu zemaljskom obilju, a iznad svega pošteno i pravedno. Bio uvjeren da je sve zaslužio svojim moralnim ponašanjem. I sretan u svakom pogledu, duhovnom i materijalnom.

A kada je Satan, vrag nad vragovima, nakon što je izazvao Boga koji mu je dopustio da prorešeta Joba, stao velikomu sretniku oduzimati blago i osoblje, ovaj je kao odgovor samo blagoslivljao Gospodara života i smrti: Bog dao, Bog oduzeo. Bilo ime Gospodnje blagoslovljeno!

Kada je po drugi put Satan izazvao Boga u odnosu na Joba, koji je prema Satanovu tumačenju pobožan i pravedan iz vlastita interesa a ne poradi Boga, Bog mu je opet dopustio da prosije Joba na sito i rešeto njegove kože, ali da mu poštedi život. Đavao je napastovao Joba raznim bolestima tako da je nakon nekoliko dana jobovske strpljivosti veliki Patnik nezaustavljivo provalio u strahovite žalopojke i kletve. Nikakvu mu utjehu nisu mogli donijeti ni mudri prijatelji iz daleke zemlje.

Pod večernjom sv. Misom biskup je govorio o svećeničkom zvanju kao posebnu zovu, koji je

Gospodin Isus uputio kandidatu - kao ono nekad apostolima - i od njega želi prihvaćanje svega dogmatskoga sustava razumom i svega moralnoga sustava srcem.

Sutradan predavanje je bilo o vrhuncu Jobovih tugovanki i samosvijesti vlastita savršenstva u opsluživanju Božjega zakona, to jest u ispitu vlastite savjesti u kojem dokazuje da mu ni Bog ne može naći truna u oku. Zašto onda pati? Job je preletio granicu i duboko zašao u oholost. Nije bio ni svjestan da je upao u vrašku zamku.

Pod sv. Misom u 11,30 biskup je nastavio s govorom Božjim iz oluje o veličanstvenim djelima prirode: fizičkoga svijeta, Zemlje i njezinih čudeša, morskih valova i oceana i svega što u morima živi, životinjskih vrsta po kopnu i zraku. U zaključku: ako se Bog za sve to brine i svemu znade svrhu i svršetak, a od svega toga ništa svjesno ne doprinosi kraljevstvu Božjemu, koliko li će više znati za duševne i tjelesne boli Joba koji svojim životom svjesno, ponajviše patnjom, koliko-toliko doprinosi kraljevstvu Božjemu. Ništa ne mijenja na stvari što Job ne može razumjeti što će patnja u općem sustavu stvaranja i spasenja. Nije čovjeku dano da patnju umom shvati, nego da je vjerom prihvati!

Job se pokorio Božjemu govoru i tako zadobio Božju pohvalu. Čovjekova je veličina da se zna ispraviti i ispovjediti, što je cilj svake prave duhovne obnove.

BISKUPOVE HOMILIJE

U Mostaru u katedrali na Križevu, 14. rujna 2011.

Smisao križa ili patnje

OGRANIČENA BIĆA. Mi se ljudi osjećamo i doživljavamo kao ograničena bića.

Ograničeni smo **vremenom**: rođeni u svojoj prvoj godini, umiremo u svojoj posljednjoj godini, bez obzira bila ona 20. ili 69. Godine su naše odbrojene: "Zbroj naše dobi sedamdeset je godina, ako smo snažni, i osamdeset; a većina od njih muka je i ništavost: jer prolaze brzo i mi letimo odavle" (Ps 90,10). Čovjek je lahor, cvjetić, dašak, danas ga ima, sutra nema. Nestalni smo, nesigurni, nismo se pravo ni pojavili, a već smo istrošeni i iščezli.

Ograničeni smo **prostorom**: krećemo se na nogama po suhoj zemlji, pet kilometara na sat. Drugim prometalima malo brže, ali zato i puno opasnije po život. Ne možemo plivati ko ribe u moru, ni letjeti ko ptice u zraku. I nakon što smo malo išli ili trčali po zemlji, odlazimo u zemlju. Nestajemo s ovoga prostora. Kao da nismo nikada ni postojali.

Ograničeni smo **voljom**: ne možemo učiniti što hoćemo ni postići što odlučimo; "ta ne činim ono što bih htio, nego što mrzim - to činim" (Rim 7,15). A ono što bismo trebali činiti, to ne radimo, pa se ljutimo, živciramo, kajemo i pomirujemo.

Ograničeni smo **pameću**: niti možemo naučiti što bismo htjeli, niti možemo zapamtiti što bi trebalo, niti se možemo sjetiti kada nam nešto zatreba, pogotovo na ispitu, niti možemo uopće razumjeti koji je smisao života, pogotovo patničkoga života.

Ograničeni smo u **pravu**: nismo mi vlasnici ni svoje pameti ni svoje slobode ni svoga tijela, pa tako ni svojih roditelja ni svoje djece. Ne možemo se ni roditi ni umrijeti kada mi hoćemo, nego kad se dogodi. Netko drugi nama upravlja kao gos-

podar, vlasnik, pa ili mi to priznali ili ne priznali. Prihvatili ili ne prihvatili. To znači da smo životno ugroženi, u nesigurnu smo stanju. Sva nam se prava u hipu mogu oduzeti, ne znamo ni kako ni od koga, i nitko kriv. Samo nas nema.

Ograničeni smo u **zdravlju**, duševnom i tjelesnom. Nitko ne može sebi dati zdravlja koliko želi niti ga drugi može dati. A kada se počne osipati i truniti, nikako ga zaustaviti prije smrti. Otići na Bijeli Brijeg, porazgovori s bolesnicima pa ćeš čuti kako smo jadni. Bez obzira odakle dolazila patnja, činjenica je u našem životu, kada prevalimo pedesetu godinu, a i prije, da primjećujemo na sebi sustavne fizičke promjene na gore, i to smanjuju nam se potrebni vitamini, a povećava nam se šećer u krvi;

usporilo nam se disanje, makar se i ne uspinjali pješke uza stranu, a učestalo znojenje, osobito po noći...;

što nam se ubrzaniye gubi očinji vid, to nam više raste očinji tlak - ne bismo željeli ni jedno ni drugo;

kako nam se više umanjuje ušni sluh, tako se povećava ušni šum do zaglušnosti - škodi nam i jedno i drugo, i to još neugodnije od očinjega vida i tlaka;

koža nam se smežurava po rukama, a prostata raste i iziskuje češće operacije i kemoterapije;

kako nam ispadaju izglodani zubi, tako nam po crijevima bujaju polipi koji se hrane željezom iz krvi i ne odstranjuju se bez kirurškoga zahvata -

a kad se utroba rastvori, onda se primijete i druga oštećenja: na gušterači, jetri, dvanaestniku, u želudcu, u žuci itd.; više puta: samo otvori i zatvori.

Nije nam drago, jer nije zdravo, ni ono što se umanjuje ni ono što se umnaža i pojačava. Ono što se umanjuje, to nam nimalo ne godi; a ono što se povećava, to nam uvelike škodi. To je tjelesno ustrojstvo i raspadanje, bez obzira koliko mi nadoknađivali raznim umjetnim i neprirodnim aparatima: naočalama, naušalama, zubalima, pacemakerima, raznim pomatama, prašinom i tekućinom.

Ograničeni smo ne samo kao **pojedinci, nego kao društvo**. Da te ne mučim pričom o društvenoj recesiji i remisiji novca: kako se jednim smanjuje penzija, tako se drugima povećavaju kamate na kredite, i to u francima, do obiteljskoga i društvenoga bankrota, a svima se nezaustavljivo povećava opća depresija i duha i tijela. Sveopća nezaposlenost, stalna nesigurnost, ekonomske prijevare i pljačke, bankarske malverzacije, političke manipulacije, stalno bogaćenje bogatih, a siromašenje siromašnih.

A u nama nema jače i dublje težnje od nadilaženja ovoga ograničena vremena i prostora. Željeli bismo živjeti zauvijek, i to čili, zdravi i mladi, svu vječnost. A upravo nas sve smeta - bolesti, starost, umori, neuspjesi, da ne živimo ni čili, ni zdravi, ni mladi, ni na ovome svijetu. A pogotovo nam je patnja i konačna smrt - jednom riječju križ - potpuna zapreka da se protegnemo mišlju, riječju, željom i djelom u vječnost.

VJERNIK I NEVJERNIK. Pred ovakvom prekarom, nesigurnom, nestalnom, prolaznom, ograničenom situacijom u ovome svijetu ljudi zauzimaju dva stava: jedni, vjernici, oslanjaju se ne samo na svoj razum, svijest i savjest nego i na vjeru u Boga i Božji plan s čovjekom i na ovom i na drugom svijetu; razlikuju dobro od zla i ravnaju se tako da dobrim metodama postižu dobro, a pobjeđuju zlo. A drugi, nevjernici, oslanjaju se samo na razum prožet tjelesnim strastima, bez ikakve vjere u zagrobni život.

Vjernik kaže: kao što postoji ovako nestalno i vremenito biće, tako postoji stalno i vječno Biće koje zovemo Bogom. Kao što postoji ovo biće ograničeno moću i pameću, voljom i tijelom, tako postoji Bog bezgraničan pameću i voljom, slobodom i moću. Ovo ograničeno biće ovisno je o onom Bezgraničnom, Svemoćnom. Ne samo ovisno, nego mu je životno odgovorno, vječno odgovorno. Bezgranični Bog zadao nam je zadaću, mučnu zadaću, da je izradimo u ovom vremenu i prostoru. Treba tu domaću zadaću pisati po nekom moralnom pravopisu, po Deset Božjih

zapovijedi, po zdravorazumskoj abecedi i gramatici, nazivajući dobro dobrim, a zlo zlim; istinu istinom, a neistinu neistinom.

Nevjernik kaže: izvan ovoga svijeta nema drugoga svijeta; izvan ove kože nema nikakvih drugih bića; izvan ovoga vremena, nema uopće vječnosti, ni u mašti. Sve je drugo zrakoprazni prostor. Postoji čovjek samo od rođenja do smrti. Zato se on ravna po drugim pravilima, kao da Boga nema, tj. po bezbožnim pravilima, bez Deset Božjih zapovijedi, barem u praksi. Ako čovjek nije odgovoran pred Bogom, pred kim bi trebao biti odgovoran? Ni pred kim. Nakon smrti nema ni života, ni sreće, ni raja, ni pakla, ni duše, ni Boga. Zato je sve dopušteno. Tako, ne postoji čovjek od začeca, nego od rođenja. Jer prva dva mjeseca nakon začeca može ga se ubiti a da se nikomu ne odgovara. Ako majka čedo umori, nije čedomorka, nego slobodna žena, nikomu ne odgovara ni u vremenu ni u vječnosti. Ne postoji Šesta i Deveta Božja zapovijed koje reguliraju ljudski spolni život. Čovjek se ravna po grješnim strastima, po slijepim pohotama.

Sveti Pavao govori svomu učeniku Timoteju: "Bij boj plemeniti, imajući vjeru i dobru savjest, koju su neki odbacili i doživjeli brodolom vjere" (1 Tim 1,19). To znači da postoji vjera u teoriji i vjera u praksi. Postoji nevjera u teoriji i nevjera u praksi. Ima slučajeve da je čovjek odbacio vjeru u praksi i doživio pravi brodolom, živi mrtvac, hoda - samo što nije pokopan!

Trpljenje. Najveći test našega života i naše vjere, i naše savjesti, jest križ, patnja, bolest, smrt.

Bio je jedan vrstan majstor, zidar. Zidao crkve, osobito majstor u zidanju tornjeva. Tako je podigao jedan toranj nebu pod oblake. Kad je završio posao, zaželio je da njegov desetgodišnji sin, jedinac, dođe na vrh tornja k njemu, da vidi što mu ćaća radi, da pobudi u njemu želju da i on gradi crkvene tornjeve. Izišao mali na toranj, ostao i s tatom se divio visini i crkve i tornja. Kad se mali vraćao s tornja, nekako mu se noga oklizne i on s 40 metara padne na zemlju: mrtav, razumije se. Siđe mu otac. Uzme ga i pokopa. I od toga dana otac prekine svaku vezu s Bogom, s Crkvom, sa svećentvom, s vjerom i molitvom. Nikada više nije sazdao nijedne crkve, nijednoga tornja. Nikada nije stupio nogom u crkvu, ni pre-križio se, ni Boga zazvao. "Ja Bogu podigao toranj, a on ubio moga sina!" tako bi bogohulno govorio. Nije sebi prigovarao ludost zašto je zvao 10-godišnjega sina na 40 metara visine, da se omakne

i pogine. Bog mu kriv. Ovo je jedan stav, logika jednoga praktičnog bezbošca. A gledaj ovo:

Bila jedna žena na selu u jednoj župi, udovica, koja je imala kćer, jedinicu, deset joj godina. Kći se razboljela. Bliža smrti nego životu. Zavjetuje se majka Bogu pred župnikom da će svoju veliku njivu od 10 duluma razdijeliti tako da će polovicu dati Crkvi ako joj kći ozdravi, a druga će polovica ostati njoj, kćeri. Ušla mala u bolnicu, podvrgnula se operaciji i umrla pod operacijom. Znaš li što je žena učinila s onom njivom? Otišla župniku i prepisala župi i onih pet duluma koji su bili namijenjeni njezinoj kćeri, svih 10 duluma Crkvi. Bog kćer dao, Bog je uzeo: Blagoslovljen budi Bog, to je logika pobožne majke.¹

Isti dakle slučaj: ondje otac, ovdje mati. Ondje sin jedina, ovdje kći jedinica. Malomu 10 godina, malo 10 godina. Mali pao s tornja pa umro, mala se liječila u bolnici pa umrla. Samo kako različiti duševni stavovi: otac doživio brodolom vjere, naljutio se na Boga čitava svoga života. A ona žena doživjela još jaču vjeru: pomirila se sa smrću svoje kćeri, čak svu njivu ostavila župi i pojačala svoje molitve za svoju kćer da se spasi u Bogu.

Isus je došao na ovaj svijet. I nije došao da digne križ sa svijeta i iz života. Štoviše, uzeo je na

sebe svoj križ, sve križeve svega svijeta, sve grijehe svega svijeta, da nas otkupi od zla, od smrti i od đavla. Nije došao da nas oslobodi od križa, nego da nas oslobodi po Križu. Razumije se: one koji to hoće. Prihvatio je i ljudsku smrt na križu. I napuštenost do boli. I poniženje, i poništenje. I sramotu križa pretvorio u uzvišenje sv. križa; preobrazio smrt u vječni život; vremenito trpljenje u vječnu radost.

Što se nama čini da je Božja ludost, to je najveća Božja mudrost.

Što se nama čini da je Božja slabost, to je najveća Božja jakost.

Što se nama čini da se ni Bog ne zna snaći, to je najveći stupanj Božjega znanja i inteligencije. Jedini je Isus donio smisao trpljenja i križa. To danas slavimo.

Radujemo se ovoj katedrali koja je posvećena Gospi na današnji dan i koja se već 31 godinu probija kroz mnoge nevolje i križeve i raste u dijeljenju svetih sakramenata: krštenja, krizme, ispovijedi, svete Mise, vjenčanja i ređenja: đakon-skoga, prezbiteranskoga, biskupskoga; raste u propovijedanju, u katehezama, u pjesmama i zborovima. Neka je sve na čast Mariji Majci Crkve i na slavu Oca, Sina i Duha Svetoga. Amen.

U hrvatskoj crkvi sv. Jeronima u Rimu

Tavelićevo, 13. studenog 2011.

PRIMJER MISIONARSTVA I MUČENIŠTVA

Nikola Tavelić ugledao je svjetlo dana u plemićkoj obitelji u Šibeniku oko 1340., prije 670 godina. Početke je pismenosti primio u samostanu u rodnome gradu, gdje je ušao u Franjevački red. Zaređen je za svećenika 1365., u 25. godini života. Živio je oko pedeset godina, od toga malo više od polovice kao svećenik, i to: sedam godina u Šibeniku, dvanaest u Bosni i sedam u Jeruzalemu, gdje je mučenički, zajedno s još trojicom sudrugova franjevac, završio ovozemni tijek, 1391.

Školovanje

Gdje je studirao? Nijedan njegov životopisac ne donosi podatak da bi on bio na studiju ovdje u Rimu. Nije tada bilo ni dioba - Antonianuma i Seraphicuma - iako su i sv. Ante i sv. Bono živjeli najmanje stoljeće prije našega fra Nikole. Nije poznato ni da je bio profesor u školi u kojoj se sam odgajao. Rekli bismo: bio je domaći klerik, običan redovnik, svećenik opće prakse - liturgijske i pastoralne, u skladu sa standardima svoga vremena i mjesta.

¹ Usporedi slične primjere u I. KOZELJ, *Pred tajnom zla i patnje*, Zagreb, 1986., str. 49-50.

- Ali, evo, poštovani studenti, obraćam se u prvom redu vama, koji ste se okupili na svoj godišnji jesenski susret u Svetom Jeronimu za blagdan sv. Nikole Tavelića, vama koji ste raspoređeni na sedam papinskih sveučilišta i deset ostalih samostalnih učilišta, fakulteta i instituta u ovom središtu katoličanstva, vama kojima je zapalo da proučavate svete znanosti, kamo su vas vaši biskupi ili redovnički poglavari poslali ili vas laike preporučili. Nije doista važno gdje živiš i studiraš, kao što je govorio sv. Jeronim nekomu koji mu se pohvalio da je vidio Jeruzalem: Ne hvali se da si bio u Jeruzalemu, nego reci mi kako si moralno živio u tome gradu. Upravo je to bitno: Kako ti živiš u Rimu - kršćanski, vjernički, redovnički, svećenički? To je kudikamo važnije pred Bogom i pred Crkvom nego bilo koja glasovita škola ili bilo koji akademski gradus.

Što se, dakle, od tebe očekuje? - Kao što postoji osnovno pravilo u medicini za liječnika: *Noli nocere* - nemoj raditi da pacijentu bude gore! - ni zbog lijeka, ni operacije, ni drugih terapija, tako i za svakoga studenta koji je poslan bilo kamo, pa tako i u Vječni grad, vrijedi prvo pravilo: Nemoj biti gori nego kada si došao! A bolji? - Svakim danom u svakom pogledu, napose u duhovnom zvanju, u duševno-tjelesnom zdravlju, u religioznom znanju.

U pogledu zvanja: Bog vodi računa o svakom listu na grani i o svakoj vlasi na glavi (Mt 10,30), a koliko li će se više providnosno brinuti za cjelovitu osobu i za sve pozive u svijetu! Zna svakoga od nas u glavu, po imenu, u dlanove nas je svoje "urezao" (Iz 49,16). Ipak, svećeničko i redovničko zvanje poseban je Božji zov, koegzistencijalan, od materina krila, kako nas poučavaju proroci Izaija (49,1) i Jeremija (1,5) i Učitelj naroda (Gal 1,15). Poučeni smo da svakim danom budemo sve uvjereniji da je Gospodin Isus u svojoj izvornoj ljubavi prvi izabrao nas (Iv 15,16), a mi tek odgovorili na taj glas. I taj tajanstveni zov valja nam hraniti poniznom i usrdnom zahvalom i prošnjom da ustrajemo na tom putu, uvijek svjesni da je mnogo zvanih, a malo odazvanih (usp. Mt 22,14). I nastojati iskoristiti ovaj prolazni studijski boravak u ovome kršćanskom središtu za koje ne znaš je li mu važnija povijest ili sadašnjost. Ne znam gdje ima ovako pogodna prilika za hrvatskoga katolika da upozna ne samo opću Crkvu u svojoj njezinoj bogatoj razgranatosti, nego i domovinsku Crkvu u njezinim biskupijama i redovničkim zajednicama, kao ovdje, oko stožerne crkve sv. Je-

ronima, i one predhodne i ove sadašnje, već 560 godina, a koja je susretište naše rimske zajednice i u sebi i s hodočasnikom iz Hrvatske, "romarom", koji dolazi pohoditi grobove apostolskih prvaka i vidjeti "Veroniku našu" (A. Dante, *Raj*, 31,103). Ako u duhovnom zvanju ne rasteš, onda, svećenice, bogoslove, redovnice, vidno i rapidno opadaš, do hlađenja i odustajanja. Moli se da ustraješ u ovom hodočašću vjere. Vрати se kući učvršćeniji u svom svetom zvanju kojim si "odlučen za Evanđelje Božje" (Rim 1,1). Primjer je toj ustrajnosti, do mučeništva, i današnji sveti Nikola Tavelić, koji je imao svoje tri velike životne postaje rasta: Šibenik, Bosnu i Jeruzalem.

Zdravlje: kao što se čuvamo grijeha i svakoga drugog moralnog zla da nam ne razori dušu, tako smo se dužni čuvati virusa i bakterija da nam ne rastvore tijelo. Znamo kako nas napadaju bolesti kojima ne znamo ni lijeka ni porijekla. Liječnik rane liječi i zavojem zamotaje, a Bog nam zdravlje daje. Pokazao je to Gospodin Isus na onih četrdesetak čudesa opisanih u evanđeljima: "A ima još mnogo toga što učini Isus, i kad bi se sve redom popisalo, mislim, sav svijet..." (Iv 21,25). Zdravlje je, dakle, dragocjen Božji dar, koji mora biti uvršten u svakodnevne molitve i za sebe i za druge, radi službe Bogu i bližnjemu. Ali mora biti uključen u naš život također i zdrav šport, kretnje, šetnje, da se tijelo ne učmali, pogotovo uz računala i biblioteke, ako mu ta pogibelj prijeti.

Znanje: svi vi studenti, koji pohađate rimska ili papinska učilišta, poslani ste da završite barem dva, ako ne i tri, studijska ciklusa. Biskupi ili poglavari imaju planove s vama i vašim boravljenjem i učenjem u ovome gradu. Stoga sa svoje strane pokazuješ odgovornost; ne taštinu i oholost, nego zdrav ponos i skromno ponašanje stavljajući svoje talente - o njima danas govori evanđelje! - u proučavanje Biblije, teologije i različitih njezinih grana ili ostalih znanosti radi općega i vjeronaučnoga prosvjećivanja naroda. Domovinska Crkva s pravom od tebe očekuje da doživiš Rim kao središnjicu kršćanstva, odnosno katoličanstva, u svojoj njegovoj crkvenoj prošlosti i sadašnjosti; da ovaj petropavlovski grad upoznaš u njegovim katakombama, u sustavu i djelovanju Apostolske Stolice i sveukupne kršćanske kulture; da se iz Romulove Rome vratiš kao "romar" kršćanski obogaćen!

Misije

Fra **Nikola Tavelić**, sveti, bio je poslan u misije u Bosansku vikariju, u Bosnu. Govorim o Bosni kao zemljopisnom i povijesnom pojmu bez obzira na nekadašnji Hum ili današnju Hercegovinu. Koliko je Bosna bila tada krivovjerna, ne ćemo sada o tome. Ali ona je oduvijek bila misijska zemlja, i kada je bila pod Kongregacijom za širenje vjere i kada nije, kao danas. I prije i za vrijeme i nakon turske vlasti. Fra Nikola je u Bosni proveo 12 djelatnih godina, od 1372. do 1384. Što nije završio tih škola i studijskih ciklusa u Šibeniku i okolici, postigao je u vatri ispovjedništva i propovjedništva u misijama. Bosna mu je bila divno podnebesje, oltar časni brdo i dolina. Oltaru je vjerno služio i s oltara se euharistijskim hranio Kruhom. Imao je znanje - dar Duha Svetoga, ono spasonosno, koje izgrađuje, a ne ono koje "napuhuje" (1 Kor 8,1). Dao je on Bosni svoje najbolje dane mladosti, dobru dionicu svoga svećeničkog i redovničkog života. A i Bosna je njemu dala prostora i megdana za djelovanje i ispunjenje umnih i moralnih svojstava sve do svetosti. Dvanaest ga je godina brusila. I pomogla mu da raste u krjeposti i milosti pred Bogom i pred ljudima.

Kad se već naš Nikola zadržao u Bosni punih dvanaest godina, dopustite mi da se i ja zadržim tri-četiri minute. (Nadam se da mi ne će zamjeriti Hercegovci i Hercegovke). Naime, koliko god ova naša "mala zemlja" imala u sebi nečega paradoksalna i nejasna, ima ona i nečega plodonosna i milosna. Nabrojiti ćemo, osim spomenutoga sv. Nikole, i one druge Božje ugodnike koji uopće nisu podrijetlom iz Bosne, ali su živjeli ili umrli u Bosni i domogli se vijenca pravednosti ili su na putu da ga zadobiju i na zemlji.

Blaženi **Ivan Merz** (1896.), kojemu su roditelji, otac Nijemac i majka Židovka, došli u Banju Luku malo prije njegova rođenja, proživio je u Bosni oko 20 godina. On je Bosni dao svoje dječastvo i mladićstvo, svoju talentiranost i zagledanost u svetost, a primao je od Bosne pouku kako živjeti s drugima, pravoslavicima i muslimanima, i pomagati im. Pa i na maturi! Katolički laik, profesor. Umro je u 32. godini na glasu svetosti, 1928.; uzrastao do blaženika, službeno i crkveno od 2003.

Zatim nedavno pet kćeriju Božje ljubavi, od kojih nijedna nije iz Bosne:

Blažena **Berchmana Leidenix** (1865.), Austrijanka, od 1883. do 1941., dakle 58 godina u

Bosni. Radila je najviše u učiteljskoj službi i svoje Provincije i svega naroda. Ostavila u misijskoj Bosni svoj učiteljski i mučenički život. Imala je rođenu sestru Mathildu, članicu iste Družbe, s imenom s. Bernarda.

Blažena **Krizina Bojanc** (1885.), Slovenka, od 1921. do 1941. - 20 godina plodova ruku i srca darovala je Bosni. Nije se istaknula u školskom sustavu, pa ni u poglavarskoj službi, ali jest u obogaćenju darovima Duha Svetoga: u školi one razumne djevice, imala je spasonosno znanje koje vodi k Bogu. Bosni davala i od Bosne primala. To joj je pomoglo da se dovine časti oltara, 70 godina nakon mučeničke smrti kojom je potvrdila svoju vjernost Bogu. Imala je rođenu sestru Angelu, članicu iste Družbe, po imenu s. Alfonza.

Blažena **Jula Ivanišević** (1893.), iz Staroga Petrova Sela kod Nove Gradiške, Hrvatica, od 1916. do 1941. poklonila je Bosni 25 sustavnih godina. U osnovnoj je školi bila "vrlo dobra", ali joj u svjedodžbi piše da je bila otpuštena "siromaštva radi"! Ona je kao poglavarica druge povela u mučeništvo. Darovala život i kao uzdarje primila aureolu blaženice, zajedno sa sestrama. Imala je rođenu sestru Maru, članicu iste Družbe, po imenu s. Agneza. I još tri nećakinje. Tko ima, tj. tko moli i radi, još će mu se dati - "neka ima u izobilju" (Mt 25,29). Današnje Evanđelje!

Blažena **Antonija Fabjan** (1907.), Slovenka, od 1929. do 1941. Dvanaest godina, kao i fra Nikola Tavelić. I ona blaženica zbog svoje vjernosti Bogu i svojim evanđeoskim zavjetima. Okrunjena je svjetlokrugom mučenice.

Blažena **Bernadeta Banja** (1912.), podrijetlom Mađarica, domovinom Hrvatica, od Bjelovara, u Bosni od 1929. do 1941. Također je dala Bosni 12 godina svoje mladosti i u 29. godini primila vječnu nagradu na nebesima.

I upravo zato što su ove razumne djevice budne čekale zaručnika s upaljenim svjetiljkama, budne u molitvi i raspjevane njemu na slavu, i što nisu dopustile da budu obeščašćene, zato su počašćene najljepšom nagradom na zemlji - naslovom mučenica!

Paradoksalno je i ovo: od 660 svećenika, redovnika, bogoslova, časnih sestara izginulih u vrijeme, pod kraj i neposredno nakon rata na područje Crkve u Hrvata, još nitko nije proglašen blaženim, osim ovih pet mudrih djevice mučenica. Stepinac je mučen nakon rata do smrti, 1960. godine.

Sluga Božji **Josip Stadler** (1843.), ni on nije rodnom iz Bosne, nego iz Slavenskoga Broda od-

nosno došao je iz Zagreba u Bosnu 1882. kao prvi vrhbosanski nadbiskup. On je dao Bosni svojih 37 godina biskupskoga srca i mozga, pera i glasa, a ona njemu pružila priliku u svakom pogledu, i crkvenom i necrkvenom, da se vježba u krjeposti i svetosti, da dođe do stupnja Sluge Božjega. Dijecezanski proces od 20. lipnja 2002., a ovdje u Rimu od 14. listopada 2006.

Deveti ugodnik: sluga Božji **Petar Barbarić** (1874.), rodom iz Klobuka od Ljubuškoga, u travničkom sjemeništu i gimnaziji osam godina, od 1889. do 1897. kao kandidat Mostarsko-duvanjske biskupije, a nekoliko dana prije smrti položio je isusovačke zavjete. Dao je Bosni svoje talente, a ona je njemu dala svoj zemaljski vrt u kojem će on rasti kao njezin mirni i mirisni cvijet, preminuo na glasu svetosti; dijecezanski proces pokrenut davne 1938. Dovršen. Nadamo se svakoga trenutka da nas pozovu na beatifikaciju.

Razumije se, ima još kandidata za oltara, ali sam namjerno naveo samo one koji su u Bosnu došli izvana kao doseljenici, poslanici, misionari i misionarke, s određenim duhovnim zvanjem i

u Bosni se vježbali u svetosti i pravednosti - pred Njim u sve dane svoje!

Mučeništvo

Sveti je Nikola životno, tj. u smrti posvjedočio svoju vjeru u Boga točno prije 620 godina, 1391. Nije posrijedi toliko kvalifikacija njegovih mučitelja da su ga smaknuli "in odium fidei" - iz mržnje prema vjeri, koliko njegova kvaliteta ljubavi prema Bogu, vjernosti Katoličkoj Crkvi i redovničkim zavjetima. On je u toj vjernosti rastao od ulaska u samostan, preko misija u Bosni, do lomače na jeruzalemskom trgu, te je tek 1889. - čak 500 godina nakon mučeničke smrti - službeno beatificiran, a 1970. i kanoniziran. Mučenička je krv uvijek svježja. Ne zastarijeva! Ona je sjeme novih kršćana i novih duhovnih zvanja. Ona je trajno nadahnuće svima nama da u žrtvi služenja Gospodinu i bližnjemu svomu provedemo svoj život Bogu na slavu, Crkvi na čast, sebi i drugima na vječni spas. Tako neka bude!

BISKUPOVA PREDAVANJA

SLOBODA: POSLUŠNOST ILI STVARALAŠTVO?

Šibenik, 6. listopada 2011.

Najprije nam je dužnost razglobiti ova tri pojma u naslovu: Što je to ljudska **sloboda**? Drugo: O kakvoj se ljudskoj **poslušnosti** radi? I, treće: U čemu je ljudsko **stvaralaštvo**?

Primjer iz suvremenoga života

Neka nam za tumačenje posluži konkretan primjer u kojem ćemo moći pročitati i proučiti sve tri natuknice, možda više s negativna motrišta. Prije više godina u jednom europskom gradu jedna se maturantica, nazovimo je Estera, upisala na Pravni fakultet. Roditelji radosni pa radosni, i zbog toga što je uspješno maturirala i što se na Fakultet sretno upisala, bez protekcije i korupcije. Kako je tijekom vremena Estera iznosila školske potrebe roditeljima, tako se roditelji svojski brinuli, privrjeđivali kućne namirnice i suhe novce, i kćeri osiguravali egzistenciju i studij. Iz prvoga semestra počela je polagati ispite. Prošla godina jedna, prošla druga. Roditelji uvijek namaknu novca za školske potrepštine koliko kći zamoli. Nisu je puno ni kontrolirali, ni u školi ni iz škole, pa ni na velikim ljetnim praznicima. Sve se činilo da je u redu. Ta odrasla je: punoljetna i dostatno pametna. Dvadeset godina nije dvanaest godina. Što radi, za sebe radi.¹ I tako dan po dan, došao i lipanjski dan podjele diplome. Ona zakazala roditeljima da će diploma biti u četvrtak. Roditelji ko roditelji. Pripremaju gozbu, ne bi bolju da se kći udaje. Prispio i taj sudbonosni četvrtak. U 7 ujutro kćeri nema iz sobe. Ni u 7,30 ni u 8,00 sati kći se na pojavljuje na doručku. Postalo im malo

sumnjivo. Pokucaju joj na vrata, ne odgovara. Zaključano. Odluče provaliti unutra. Imaju što vidjeti: kći leži na krevetu u krvi, prerezanih vena na rukama. Prekasno da se išta poduzme, osim da se javi policiji i Fakultetu. Kad su se otrijeznili od moždanoga stresa, javlja tužni otac na Fakultet da njegova Estera ne će doći po diplomu. A glas s druge strane žice: Kakvu diplomu? - Diplomom iz Prava. Moja kći, ta i ta, danas je trebala primiti diplomu. Onaj glas s Fakulteta: - Nitko danas nije trebao primiti diplomu, a Vaša kći, ta i ta, kako se upisala na Fakultet prije pet godina, samo je u prvoj godini dala tri-četiri omanja ispita i više nije pohađala nijednu godinu studija. Novi infarkt roditeljima, onaj srčani. Poslije toga samo je slijedio potresan sprovod s neizrecivom boli i s neprotumačivim osjećajem postidečnosti pred svima.

Sloboda! To je stanje u kojem čovjek sam svjesno odlučuje o sebi, o svome životnom hodu i usmjerenju. Veličanstveni dar u čovjekovoj naravi, najveći dar što nam ga višnji Bog je dô, dar koji ima svoju unutarnju zakonitost, i kao takav i svoje uzvratne sankcije: ako idem prema dobru, istini, ljubavi, onda ta sloboda sve više raste, ostvaruje se i ponosna je. A ako idem prema zlu, laži, krađi, mržnji, onda se ta sloboda sve više umanjuje, obeščašćuje i osramoćuje. Sloboda je dakle vrhunsko ljudsko dostojanstvo, najveće i najljepše svojstvo po kojem se čovjek određuje i razlikuje od svakoga drugog živog i neživog bića. Sloboda je silovit potencijal iz kojega se rađa i poslušom izrađuje stvaratelj, čak svetac, ili neposlušom nestvaratelj, čak kriminalac. Sloboda je

¹ Uostalom po današnjim nastranim zakonima roditelji se i ne smiju interesirati za ocjene svoga sina ili kćeri na Fakultetu! Sin ih može tužiti sudu da se miješaju u njegovu slobodu.

šuma u kojoj može rasti razno mirisavo cvijeće i plodonosno drveće, ali i razno trnje i žbunje. Sloboda je dinamična moć poput živa žira od 3 cm, iz kojega isključivo hrast od 3 metra debljine, 30 metara krošnjaste širine i 50 metara visine, a živi do 1000 godina. Ako nije tisuću, jest osam stotina i pedeset godina. Odakle to, ta sloboda sa svjetlom razuma i datotekom memorije i velebnom snagom volje? I to u svakom čeljadetu ljudskom, muškom i ženskom? Djevojka je sve do upisa na Fakultet očuvala svoju odgovornu slobodu, imala svoju netaknutu čast, školski ugled, neprocjenjivu cijenu, poštenje i zato poštovanje sa svih strana kao najveće blago. I držala do toga svog obraza iznad svega. Imala i unutarnju i vanjsku slobodu, tj. mogućnost izabrati što je željela. Nitko je nije ni nagonio na studij i odgonio sa studija. Izabrala je Pravo po svojoj nekoj sklonosti i prikladnosti. Ali, eto, samo za upis i prvi semestar. Odmah je onu razumnu slobodnu odluku stala okretati od ozbiljna studija u neozbiljno i neodgovorno upuštanje u mladenačke vratolomije ni ne kazujući roditeljima o prevratu svoje časti i o odustajanju od studija. Ocu stalno prikazivala kako su profesori strogi, kako puno traže za ispite, kako treba pročitati mnogo knjiga, koje ona mora nabaviti. I tako. Ponekada ocjene u indeksu i falsificirala. Nikada joj otac nije ostao dužan, samo neka marljiva kći sretno završi započeti studij, raduje se otac. On će i zaimati samo da ona ni u čemu ne pati i ne oskudijeva. Ona je razumnu slobodu shvatila kao kakvu veliku životnu livadu na kojoj će se razobadati u svojim požudama bez ikakve odgovornosti prema daru života i njegovim ugrađenim zahtjevima i budućim plodovima. Varala oca i majku, varala mladiće, varala školu, varala Božje zakone u sebi i konačno prevarila samu sebe, u 24. godini. A sloboda joj, umjesto da završi na pijedestalu aule magne u podizanju diplome, dokrajčena rezanjem krvožilnog sustava na ruci. Nije slobodu pravo ni upoznala i već ju je svjesno zlorabila, namjerno zarobila i hotimično pogubila. Ona je svoju djevojačku čast pretvorila u nečast, a svoje ljudsko dostojanstvo svjesnim neradom i svojevolumnim neposluhom obećastila, životno osramotila i tragično dokusurila.

Poslušnost! Estera ima naravno uho. U uhu naravni sluh, u sluhu slobodni posluš u posluhu svjesni duh. Valjalo je roditelje ne samo uhom slušati nego i duhom i slobodom poslušati i na njihov veliki dar ljubavi odgovoriti iskrenim posluhom u školi i moralnim ponašanjem u životu.

Ljubavlju na ljubav. Poslušati znači pokoriti se odredbi, zapovijedi, normi koju život neizostavno postavlja a roditelji sustavno ponavljaju i očekuju pozitivan odgovor sa svim poštovanjem kćerine slobode. Posluš, da se sloboda ne raspline u magluštinu koja se ne može više kontrolirati. Sloboda nužno traži ograničenje: od trideset fakulteta može se izabrati samo jedan za životni smjer; od trideset mladića, može se izabrati samo jedan za životnoga druga; od trideset putova na raskrižju života valja izabrati samo jedan, onaj pravi, istiniti, koji vodi u život, a ne u smrt. Sloboda je ograničena intelektualnim znanjem, moralnim obvezama, odgovornošću pred roditeljima, pred školom, pred poslom, pred društvom. Djevojka se vladala kao da nije odgovorna ni pred kim, propadala iz godine u godinu. Propadala i školski i moralno. Propadala dok nije nepovratno životno propala. To je kriva, lažna, propala sloboda! Ako ti se ne sviđa riječ posluš, sviđa li ti se pojam discipline? Disciplina dolazi od latinskoga *discere* - učiti, *discipulus* - učenik. Mi smo čitava života dužni učiti, biti učenici, savjesni i poslušni učenici pa čak i kada smo učitelji bilo koje škole. Nema u životu ništa bez discipline, bez reda i reda, bez pokornosti pravilima, bez ograničenja slobode, bez razumna i časna zakona. Ako ti se gadi taj pojam poslušnosti kao ropstva, onda se prihvati prihvatljivije riječi discipline, pa discipliniraj i sebe i svoje dijete i svoga učenika: da i ti sam ne dospiješ na disciplinski!

Stvaralaštvo! Ništa ona studentica nije stvarala, nego samo rastvarala, nije skupljala i polagala, učila i mučila se, nego rasipala razvratno živeti na račun svojih požrtvovnih i umornih roditelja. Pivo preda se, cigaretu u ruku i otpuhuje li dimove, otpuhuje! Ispiti neka čekaju! A ispiti, pogotovo seminari pravo su studentsko stvaralaštvo, nove spoznaje i nove formulacije nepregledna života i životnoga znanja. Ima toliko vrsta znanosti kojima se proučava ova zemaljska i svemirska stvarnost i koju nalazimo na internetu. Tako postoji 6 pogolemi področja znanosti kao 6 tihih oceana. To su prirodna, društvena, tehnička, humanistička, biomedicinska i biotehnička područja. A sva ta beskrajna mnoštva imaju oko 50 znanstvenih polja ili prašuma u kojima rastu i lisnate 243 bujne grane znanosti, koje proučavaju sve od početka svijeta, od začetka čovjeka, od prirode do duše, do smrti. Pogotovo je stvaralaštvo diplomski rad i *rigorosum*, završni ispit i diploma u džepu. Ova je pokojna studentica mislila da nikomu ne treba

polagati račune. Kuda je njezina fantazija vodila, tuda je bezglavo posrtala, dok nije posve posrnula, u bezizlaznu provaliju. Prezrela je roditeljsku ljubav, brigu, nadu, vjeru, opravdana očekivanja. I umjesto da podigne diplomu onoga četvrtka, ona je podignula ruku na sebe. Prekinula vrpcu života. Nije pustila ni da se film počne odmotavati, napustila je životnu dvoranu i završila u sjeni smrtnoj. Promašena šansa. Propala egzistencija. Propala sloboda. Propala disciplina. Propalo stvaralaštvo.

Primjer iz Isusove prispodobe

Gospodin je Isus ispričao malo drukčiju prispodobu, muški primjer (Lk 15,11-32). U njegovoj je parabolli onaj mlađi izgubljeni sin prošao teške životne kaldrme i doživio *happy end* - sretan svršetak.

Hoće mlađić slobodu. Mlađi je sin oholo zalupio očevim vratima i odlutao u svjetsku slobodu tražeći oblakodere sreće. Očeve je dukate samo raskošno trošio i nakon sedam godina našao se pred životnim bedemom. Ni makac dalje. Do jučer na njemu karirane košulje, kamgarna odijela, leptir-kravate, raznobojne cipele, šeširi, prstenja, sandale. Rasipno razdavao i neuračunljivo častio druge, muške - ženske, sve po redu i bez ikakva reda.

Neubrojivo je računao da se toj životnoj česmi ne će nikada zavrnuti slavina, uvjeren:

da je život dan samo zato da se čovjek naigra, najede, napije, naužije strasti, navalja, naspava i naodmara od toga tovljenja i trošenja požuda: bez ikakva ozbiljna umnog rada;

da ututanj protrati dan, godinu, egzistenciju;

da smrska sve svoje naravne sposobnosti: vid, sluh, govor, pokret, hod, želju, misao: bez razumna uposlenja osjetila i organa, tjelesnih i duševnih;

da ispuni svoj razuzdani spolni nagon sam sa sobom, sa ženskima, s muškima; pojedinačno, kolektivno: s puno raznovrsnih užitaka, a bez ikakvih ljudskih zadataka;

da je uvjeren kako je život neka neodgonetiva činjenica, čudesna datost ni od koga darovana, da ni pred kim nema nikakve odgovornosti, da se ni pred koga ne mora stati i račune polagati, nikomu podnositi zapisnike i izvješća.

Mlađić ne želi nikakvu poslušnost, ni disciplinu. Mislio je on i ponašao se kao da je:

život anonimno povjerenje bez ikakva provjervanja,

puki dar bez ikakva uzdarja,
slučajna poruka bez ikakva odgovora,
krčma bez računa,
kredit bez kamata;
trgovina bez inventure. Gdje to ima, mlađi sine, sebi dušmanine!?

Kad tamo, nastupila "ljuta glad" u onoj "dalekoj zemlji". Ljuta glad = daleka zemlja, pa to je nespojivo! Nitko joj se nije nadao, toj gladi. Ovo "svoje", koje mu je otac darovao, on je neodgovorno i besavjesno raspikućio. Nema oca da mu i dalje besplatno daje. Tek sada kada ga je život počeo moriti glađu i žeđu, uviđa da bi i on morao nešto privrijediti.

Dolazi do spoznaje da je glava zato da se njome misli;

da su ruke zato da se njima miče i radi;

da je sav život samo nečiji d a r na koji on mora uzvratiti svojim r a d om;

da je život nečiji tihi, nečujni, tajni, mudri govor na koji mora dati nekakav svoj svjesni, savjesni i sinovski odgovor. Dolazi do normalna zaključka: ako mi ljudi stalno tražimo račune jedni od drugih, kako to da Onaj koji je nastvarao ovoliki svijet i ljude na svijetu, ne će jednoga dana zatražiti račun od svakoga od nas!

Rasipnik, koji je prolupao do daske, stao tražiti doručak, ručak i večeru po kontejnerima. Ali nigdje ni kore kruha ni čaše vode. Svaka životinja cio dan traži hranu, ne razlikuje što je i čije je što. Niti osjeća grižnju savjesti što nanosi drugomu štetu. A samo čovjek živi od rada svojih ruku. Do hrane se dolazi zaposlenjem, radom a ne krađom. A nigdje posla ni za lijeka.

Dopao do svinjca, do svinjskih mahuna, ali nema mu ih tko dati.

Zakon trbuha. Jest mlađi sin živio razvratno, doživio katastrofu, ispraznio mu se trbuh, tjelesni život, ali, evo, ne pada mu na pamet da se ubije, da završi svoju egzistenciju. Hrabar dečko! Želio bi i dalje živjeti, ako ne može onim nekadašnjim standardom, barem životariti, životinjariti. Pomalo se osvješćuje. Budi se iz mrtvila. Prelazi životni put od sina do najamnika. Dojučerašnja egzistencijalna budaletina počinje se stupnjeveno opamećivati, osvješćivati, dozivati. Sve počinje od trbuha, od žlijezda, od želučanih sokova. Do sada mu je trbuh bio njegovo malo božanstvo. Sada mu otkazao taj mali bog. Ogladnio, a nema što pojesti. Ožednio, a ne može se samo vode napiti. Nema je za čim ni piti. Ne može ništa zaraditi. Tuđe je raspiskao, a svoga nema ništa. On bi radio

i zaradio, ali ne će nitko da ga primi na posao, da mu dadne metlu u ruke, ili da po zidovima briše grafitе. Nitko mu ne da besplatno ni doručka ni čaja, kao što je on besplatno davao i bespametno razdavao. Svaki dan uviđa da život ima i druge zakone, zakone duha, a ne samo zakone trbuha.

Zakon duha. Postoji zakon duhovne svijesti, savjesti kao Božjega glasa i patenta. Uviđa mlađi sin gdje je promašio, sagriješio, slobodu zgnječio, posluh otkazao, disciplinu prekrižio, radu se rugao i zlo na se navukao. Dvostruki je grijeh počinio: protiv Neba, dakle protiv pravoga Boga i svih njegovih Deset zapovijedi. A onda i protiv zemaljskoga oca i njegove riječi, njegove ljubavi, protiv odnosa sin-otac. Nije savjesno odgovorio ni Bogu nebeskomu ni ocu zemaljskomu. On je bio namjerno neodgovoran, hotimično besavjestan, svjesno bezbožan. Stoga se počinje u savjesti kajati zbog prijestupa svojih. Evo ga u duši raskajana kao nikada u životu. Fizički skršen, pa onda i duhovno skrušen. Dokazao mu trbuh da ima i duh. Preko vidljivoga do nevidljivoga. Vjeruje u život na drugi način, način odgovornosti, odgoja, ozbiljnosti, savjesti. Misli da ima nade i izlaza. Nakon sedam godina lutanja i ludovanja odlučuje vratiti se ocu svomu, iako ga nije uopće dostojan. U njega će biti barem najamnik, sluga, rob ako već ne može biti pravi sin. On je doslovno izgubio svoj identitet, i duhovni i tjelesni, više se ne prepoznaje! Prizna da je proigrao sinovstvo, da je prokockao sve talente svoje, da je spiskao sve što je imao, da nema više nikakva prava na svoj dio kao ni na odnos sinovstva prema ocu.

Mladić ubire plodove svoga "stvaralaštva". Rasparanih hlača, razvaljenih cipalčina, neobrijana obraza i brade, usahla trbuha, vraća se "svom ocu". Smislio je što će reći i kako će postupiti. Sve same riječi kajanja, priznanja, obraćenja, poniženja:

ni blizu onoj oholosti prije nekoliko godina kada se zametnuo vjetrenastom glavom i nije se htio pozdraviti ni s ocem ni s bratom - sada bi bio počašćen da ga otac hoće primiti i brat se s njime rukovati;

ni blizu onomu oholom naglašavanju prava na imanje prije nekoliko godina kada je tražio "svoje" - sada je spoznao: daj što daš, bit ću zadovoljan i s najamništvom, samo da nisam među krmcima;

ni blizu onoj goropadnosti prije nekoliko godina da bude što dalje od oca i brata, da ga nitko ne može nadzirati, disciplinirati - a sada samo da je u očevu domu, makar i u podrumu, pa i u pojati.

Očevo očekivanje. A na drugoj strani otac nema živa mira pred kućom godinama. Sve ulazi u kuću, a ne zna zašto je ušao; izlazi i poviruje kada će se rasipni i izgubljeni sin vratiti doma. Samo neka se vrati, sve će mu biti oprošteno, tih svih sedam ludih i bludnih godina, sve će biti vraćeno u prijašnje stanje. I bez traženja oprostjenja, misli u sebi ljubavlju rasipni otac.

I u jednome trenutku:

Otac ga "ugleda" i razveseli se preko svake mjere;

"ganu se", zagrci i umalo ga kap ne strefi od radosti;

"potrčca", posrnu i jedva se zaustavi da ne padne na zemlju;

"pade mu oko vrata" kako bi se od ganuća zadržao na vlastitim nogama;

i "izljubi ga" dajući oduška svojoj ljubavi, čeznuću, nadi.

Otac nije ništa mogao odgovoriti sinu, nego je samo naredio slugama da iznesu

najbolje haljine - vraća mu sinovsku čast;

najbolje sandale - vraća mu puno sinovstvo, jer su robovi hodali bos;

zlatno prstenje - vraća mu znak gospodstva nad imanjem;

osigurao mu hranu i stan, život i rad.

Vratio mu otac slobodu sina. Vratio mu slobodu posluha i discipline. Vratio mu slobodu stvaralaštva. Neka započne iznova, samo neka više ne bježi u Nigdiju!

Mladiću, sloboda je cesta, autocesta, magistrala na kojoj treba vladati disciplina prometa i poslušnost prometnim oznakama, kojih je preko 190 na broj. Nije to prometno znakovlje zato da promet uguši i optereti, nego da ga što brže i bolje rastereti; da disciplinirano i poslušno možeš slobodnom cestom doći do naumljena cilja. Poslušnost je kiša zakona ne da ta kiša poljske usjeve potopi, nego da ih umjereno i korisno natopi, da mogu donijeti obilje roda. Sloboda je stanje ili gibanje koje se ograničuje disciplinom i koje omogućuje plodno stvaralaštvo.

E, pa ne mogu ti kazati koliko mi je žao što je ona studentica onako završila. Da se ona nije ubila i da je zamolila svoga oca i svoju majku za oprostjenje, nakon onih pet ubijenih godina i da se ponovno upisala na Pravo da nakon pet godina diplomira, u svojoj 29. godini, sve bi joj bilo oprošteno i sve bi bilo spašeno. Misliš da joj otac i mati ne bi oprostili? Ako misliš da ne bi, onda ti ne znaš ni tko je otac ni tko je mati!

Primjer iz Crkve

Hajdemo uzeti još ovaj primjer pa ne ćemo više. I ovaj je primjer iz jednoga europskoga grada. Završio je osnovnu s odlikom i pohvalom, završio i gimnaziju s odlikom i pohvalom. S njim u razredu bio jedan Anđeo Anđelić. I na jednom roditeljskom sastanku razrednik trećega razreda proziva: "Anđeo Anđelić najgori u razredu: i po učenju, i po vladanju, i po urednosti. On je pred izbacivanjem iz škole! Nema đaka u školi kojega on nije dohvatio, ošamario, uvrijedio, niti ulice u gradu u kojoj nije počinio kakvu štetu i škandal." Crni roditelji samo propadaju u crnu zemlju. I ime mu i prezime anđeosko, a gle kakav je vragometni neobuzdanik! A Marijo Marijić najbolji u školi: i u učenju i u vladanju, govori razrednik. Roditelji Marijevi ne mogu k sebi doći od silna uzbuđenja radosti i ponosa nad svojim sinom. Po njemu bi se mogla prozvati jedna od ovih ulica gdje onaj uličar Anđeo uličari... Marijo je maturirao i javio se u bogosloviju. Završio i diplomirao teologiju s odlikom i pohvalom. Biskup ga je zaredio i odredio na jednu župu dvije-tri godine i odlučio ga poslati na daljnji studij. Pita ga što bi on želio studirati. Kaže on: Što god Vi reknate, biskupe. Moralna teologija? Može. Završio studij moralne teologije, najprije magistrirao pa onda doktorirao, sve *summa cum laude*, s pohvalom. Eto tako da je biskup primio od Fakulteta pismo kojim ga dekan moli da novi doktor ostane za asistenta na Fakultetu.

- Ne može. Treba u biskupiji za rješavanje stotinu moralnih slučajeva, odgovara biskup. Vratio se zadoktoreni svećenik u biskupiju, opet vodi jednu župu, predaje na teologiji i piše članke iz područja morala. Izdao je i jednu knjigu, druga mu je u tisku.

Primijenimo ova tri obrađivana pojma i na ovaj slučaj i zaključimo.

Sloboda. Dečko se slobodno opredijelio za bogosloviju da ostavi svijet i stavi sve svoje duševne i tjelesne talente u službu Crkve. Primljen, dobrodošao! Slobodno zaželio biti svećenik i sa svake strane ocijenjen prikladnim. I zaređen da stavi na raspolaganje svoj život. Poslan na studij kako je biskup predložio. On ne smatra da je svoju slobodu zarobio služenjem Crkvi, slušanjem poglavara, štoviše smatra da je Bogu uzvratio na njegove darove svojim radom.

U **posluhu** prihvatio i sve uspješno položio, i to u rekordnom roku. Disciplinirao sebe u studiju. U hrani i piću, u pušenju i utakmicama, u spavanju i odmaranju. Poštuje svu disciplinu Crkve: sakramente, zapovijedi, oltar, celibat, brevijar, studij, moral, pravo, ispit savjesti, dušobrižništvo, križni put, Koncil, Kodeks, Katekizam!

Stvaralaštvo. Odmah je počeo svojim članicama i predavanjima pokazivati što je učio i čitao. Pravi auktor. Auktor dolazi od latinske riječi: *augeo, augere, auxi, auctum - auctor, auctoritas*. Znači povećavati - povećavati znanje, povećavati polje i stupanj slobode, povećavati područje discipline i stvaralaštva, povećavati broj vrijednih knjiga, povećavati ugled škole, teologije, Crkve, društva, znači rasti u svetosti. To je ugledan svećenik s povećanim kapacitetom rada, discipline, uspjeha i stvaralaštva.

Zaključak. Tri primjera pred tri životna izazova. Svatko je od njih imao ispisati životnu zadaću s naslovom: "Sloboda: posluh ili stvaralaštvo?" Djevojka je promašila temu, promašila životni cilj, samo nije promašila samoubojstvo. Onaj je mladić najprije promašio zadaću, pa je otišao na popravni i sve sretno spasio. Ovaj treći, svećenik, od početka do svršetka školovanja ozbiljno se odnosio prema daru slobode, odgovorno slušao svoje učitelje i odgojitelje, otvoren stvaralaštvu na zaduženu području. Idi i ti čini tako!

**RUĐER BOŠKOVIĆ:
VJERNIK - ISUSOVAC - SVEĆENIK**

**Uz monografiju *Od Dubrave do Dubrovnika,*
Neum - Dubrovnik, 2011.**

Dubrovnik, 26. listopada 2011.

Ako u Google utipkaš na engleskom jeziku "Roger Joseph Boscovich", odazvat će se oko 13.800 mjesta gdje se ta natuknica spominje. Ako utipkaš na talijanskom "Ruggiero Giuseppe Boscovich", pokaže se 45.400 mjesta. Pa čak i na latinskom "Rogerius Josephus Boscovich" izbacuje brojku od 4.700 mjesta. Ako ukucaš na hrvatskom "Ruđer Josip Bošković", naći ćeš 82.800 upisa u interentskom svijetu. Evo samo ovo što nabrojih, ima preko 140.000 objavljenih mjesta. A u tim prikazima Ruđer je kudikamo više predstavljen kao arheolog, arhitekt, astronom, diplomat, filozof, fizičar, geodet, hidrograf, inženjer, kartograf, matematičar, meliorator, pjesnik, polihistor, znanstvenik, negoli kao vjernik, isusovac, svećenik,¹ a još se rjeđe navodi kao teolog. Može se to vidjeti i iz onih 480 djela: knjiga ili članaka iz literature koju je marljivo skupila i objavila Rita Tolomeo, od 1900. do 1989.² Brojna je literatura o Boškoviću u 18. i 19. stoljeća, a od 1990. do ove 2011., kada se slavi Tristota obljetnica rođenja lako se nakupi samo na internetu koja stotina članaka i knjiga. Literatura je na hrvatskom, srpskom, češkom, poljskom, ruskom, zatim na talijanskom, latinskom, njemačkom, francuskom i engleskom. Među tim člancima nalazi se oko sedam-osam članaka naslovljenih na temu vjere, svećeništva i redovništva Ruđerova. Evo nekih:

PETAR VLAŠIĆ, "Boškovićevi nazori o Bogu i duši", u: *Spomenica Rugjera Boškovića*, Dubrovnik, 1911., str. 111-119.

ANTE LIEPOPILI, "Rugjer Bošković kao redovnik", u: *Spomenica*, str. 152-160.

M. VANINO, "Ruđer Josip Bošković", u: *Život*, 6/1937., str. 241-257, osobito str. 249-256.

D. G. K. O'CONNEL, "Roger Joseph Boscovich, Priest and Scientist", u: *Studies*, 51 (1962.), str. 487-498. Slično i na talijanskom na dvama simpozijima: 1963. i 1966. godine.

B. ČAVEC, "Bošković kao isusovac", u: *Obnovljeni život*, 2/1988., str. 146-154.

ISTI, "Ruđer Bošković i ukinuće Družbe Isusove", u: *Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa o Ruđeru Boškoviću*, Zagreb, 1991., str. 279-283.

P. KNEZOVIĆ, "Pjesme Ruđera Boškovića o Blaženoj Djevici Mariji", u: *Obnovljeni život*, 5/1955., str. 453-476.

N. STANKOVIĆ - I. ŠESTAK, "Odnos vjere i znanosti u Ruđera Josipa Boškovića", u: *Od Dubrave do Dubrovnika*, Neum - Dubrovnik, 2011., str. 17-25.

To je članak u ovoj knjizi koju upravo predstavljamo.

Ruđer je poznat u znanstvenom svijetu po svojoj teoriji koja bi se kratko mogla formulirati ovako: Materija se sastoji od protežnih i nedjeljivih točaka. Na njih djeluju sile privlačnosti i odbojnosti. Iz jednoga jedinog zakona sila, predloženog jednostavnom krivuljom, Bošković izvodi opća svojstva tijela, i mehanička i kemijska, i tumači svojstva svjetlosti i zvuka, elektriciteta i magnetizma.³

Ne bih dalje da me nose ni atraktivne ni repulzivne silama kroz prirodu, nego o patru Ruđeru - 33 godine, i don Ruđi - 14 godina. O njegovu re-

¹ Na spomen ploči u Dubrovniku iz 1961. godine stoji: "O. Ruđeru Boškoviću...", a na ploči iz 2011. izostala je ona oznaka "otac".

² RITA TOLOMEO, *Ruggiero Giuseppe Boscovich. Lettere per un storia della scienza (1763-1786)*, Roma, 1991., str. 359-380.

³ V. GORTAN, *Hrvatski latinisti*, II., Zagreb, 1970., str. 310.

dovničkom i svećeničkom hodu i životu, o njegovoj katoličkoj vjeri i povezivanju ljudskoga znanja i božanskoga objavljenog pologa vjere.

Pobožna obitelj Bošković. Otac Nikola, iz Orahova Dola, župa Ravno (1645?-Dbk, prije 1688. do 1721.), i majka Paola Bettera (1674.-1776.), iz pohrvaćene talijanske obitelji, imali su u Dubrovniku devetero djece: šest sinova i tri kćeri:

Marija Roza: 1692.-1773., jedina je iz obitelji sklopila brak, i to s Rudjerom Draghijem, 1718. Imala je četvero djece.

Marija Katarina: 1693.-1773., koja je 1718. ušla u dominikanke.

Božo: 1696.-1786., upravljao imetkom, neoženjen. Sačuvano je oko 200 pisama korespondencije Ruđer-Božo kroz pedeset i šest godina.

Bartuo ili *Baro:* 1699.-1770., isusovac od 1714., profesor, teolog i pjesnik. Umro u Recanatu. I s njim se Ruđer dopisivao, osobito u vrijeme ukiđanja Družbe Isusove, često i na hrvatskom.

Ivan Dominik: 1701.-1727., dominikanac od 1717. (Ignacije Marija Časlav), profesor, teolog, dogmatičar.⁴

Petar: 1704.-1727., pjesnik i prevoditelj; tragično poginuo zbog dezorijentacije: izlazeći u groznici s balkona, mislio je da ide u vrt, pa pao na ulicu. Dva brata iste godine umrla. Mama je govorila: "Bog je tako htio."

Marko Antun (1707.-1715.) umro od variole u 8. godini života.

Ruđer: 1711.-1787., isusovac, četvrto dijete koje je rođeno 18. svibnja, a kršteno 26. svibnja 1711. s imenom Rugerius (vjerojatno mu je krizmeno ime Josip). On je 1725. pošao u duhovno zvanje. Dakle, dva u Družbi Isusovoj i dvoje u Redu sv. Dominika.

Anica (1714.-1804.) pjesnikinja i prevoditeljica, s izvornim djelom "Razgovor pastirski vrhu porođenja Gospodinova", prvo izdanje u Veneciji 1758., drugo u Dubrovniku 1852. I treće izdanje

u Mostaru 1881. Ruđer je preveo ovo djelo na talijanski dok je bio u Carigradu, 1762.⁵ Očuvano je osam Ruđerovih pisama sestri Anici, sve na hrvatskom.⁶

Ruđer vjernik s duhovnim zvanjem. Ruđer je prve osnove pismenosti stekao u kapelana don Nikole Nichei na Prijekom, nastavio u Isusovačkom kolegiju u Dubrovniku i okrunio studij u Isusovačkom kolegiju u Rimu, od 1725., kamo ga je dopratio njegov brat Baro, isusovac. Rektor dubrovačkoga kolegija o. Šimun Capitozzi zapisao je 16. rujna 1725. u kućnu kroniku: "...gospodin Ruđer Bošković primljen je u novicijatu u Rimu, mladić od kojega se mnogo očekuje."⁷ Momčić je, znamo, opravdao nade i svoje obitelji i svojih dubrovačkih poglavara i razvio se u sjajnu zvijezdu koja ne zalazi.

U novicijatu Rimske provincije sv. Andrije na Kvirilnalu stupio je "31. listopada 1725." A "1727. završio je Ruđer Bošković novicijatu sa sljedećim ocjenama: ingenium: bonum, prudentia: bona, complexio: bona; talenta: ad studia" (um: dobar, razbor: dobar, vladanje: dobro, talenti: za studij).⁸ U Družbi se sve više učvršćivao u svome duhovnom zvanju i to potvrdio svojim zavjetima. On piše svojim 1731.: "Što se mene tiče, potpuno se odričem svega, jer po Božjoj milosti ništa drugo ne tražim od vas nego molitve; a ako mi se ikad pruži prilika, da pretrpim kakovu neugodnost, smatrat ću se vrlo sretnim, što smijem uživati svoj plod Svetoga Siromaštva i gologa Križa Kristova, koji sam odabrao, da ga slijedim."⁹ Imat će što pretrpjeti u životu, i u Družbi i kada Družba bude ukinuta, 1773. godine.

Godinu dana kasnije piše iz Rima obitelji u Dubrovnik: "Preporučite me Gospodinu, jer ja nemam druge potrebe, nego da njemu budem preporučen: da Mu započnem služiti kako dolikuje i da se pokažem pravim sinom sv. Ignacija."¹⁰ Očito je radostan u izboru zvanja, temeljito pripono za duhovni i intelektualni život. I na početku

⁴ S. KRASIĆ, "Jedna prerano ugašena zvijezda: Ignacije Bošković", u: *Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa o Ruđeru Boškoviću*, Zagreb, 1991., str. 273-277.

⁵ I. BOŠKOVIĆ, "Život i rad Rugjera Boškovića", u: *Obnovljeni život*, 3/1987., str. 288.

⁶ V. RADATOVIĆ, "Nekoliko hrvatskih pisama Ruđera Boškovića sestri Anici", u: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 1925., knjiga 232, str. 75-89; O obitelji piše I. BOŠKOVIĆ, *nav. čl.*, str. 278-291, osobito: 278-282.

⁷ B. ČAVEC, "Bošković kao isusovac", u: *Obnovljeni život*, 2/1988., str. 147.

⁸ I. MARTINOVIĆ, "Kronologija života i djela Ruđera Boškovića", u: IVICA MARTINOVIĆ - ĐIVO BAŠIĆ, *Ruđer Bošković ponovno u rodnom Dubrovniku*, Dubrovnik, 2011., str. 17-18; F. RAČKI, "Ruđer Josip Bošković", u *Radu* 87/1887., str. 8, piše da je Ruđer u isusovački novicijatu stupio 31. listopada 1726., a da je retoriku počeo studirati dvije godine poslije, što znači da je nakon dvije godine novicijata položio prve zavjete 1728.

⁹ I. BOŠKOVIĆ, *nav. čl.*, str. 282; B. ČAVEC, *nav. čl.*, str. 147.

¹⁰ I. BOŠKOVIĆ, *nav. čl.*, str. 282-283.

svoje isusovačke formacije i na svršetku Ruđer je obavio tridesetodnevne duhovne vježbe, a onda svake godine po osam dana sam pred Gospodinom, licem u licem, u miru i sabranosti.¹¹

Ređenje. Za svećenika je zaređen 30. listopada 1740., a na svetkovinu Svih Svetih, 1. studenoga iste godine, slavio je Mladu Misu na grobu sv. Alojzija Gonzage u crkvi sv. Ignacija u Rimu. Tom je prigodom pisao svojim: "I da imam sva kraljevstva u ruci, ostavio bih ih."¹² Bilo mu je 30 godina.

Član Papine komisije. Od Galilejeve afere, 1615. godine, bilo je zabranjeno naučavati heliocentrični sustav. Trebalo je govoriti da se sunce okreće oko zemlje, a zemlja stoji nepomična. Tek nakon 142 godine, 1757. ta ja zabrana dokinuta. Bošković je bio član te Papinske komisije koja je to dokinula.¹³

Poslušnost. Godine 1756., kada ga je Dubrovački senat molio za diplomatsko posredništvo, on odgovara da ne zaboravlja svoju domovinu, ali: "ulazeći u Red najvećim sam dijelom smanjio obvezu [građanina], stoga sam dužan slušati prije negoli domovinu, Papu i Generala Reda kojemu pripadam".¹⁴ Nije to bila puka isprika, nego živa stvarnost.

Na prvom mjestu zavjet i vjera. Godine 1757. uspješno je obavio diplomatsku misiju kod bečkoga dvora između Luce i Toskane. To je rješavanje trajalo gotovo godinu dana. Svomu kolegi Livizini piše u Rim 21. travnja 1757.: "Nastojat ću svom revnošću da spasim ugled naše Družbe."¹⁵ U to vrijeme život se provodio između primanja, domjenaka, priredaba, kazališta i prezentacija. Piše bratu Boži 30. travnja 1757. da je svjestan da nije "zgodan za dvorove, jer ne znam laskati, ne tražim ništa, ne nadam se ničemu, i govorim što osjećam". Zato bi "sto puta (...) radije bio u miru uz svoj radni stol", negoli provodio takav "cigan-

ski" život.¹⁶ Njemu je do mira, reda i rada, a ne do provoda i ciganluka!

Lucca mu je u znak zahvalnosti podijelila naslov plemića. On piše bratu Boži: "Ova stvar nije zgodna za moj stalež i zbog zavjeta, što ga učinimo, da ne dajemo ispred vjere prednost nikakvoj časti ni dostojanstvu."¹⁷

Magnum opus et arduum. Boškovićovo glavno životno djelo, između 88 rasprava i knjiga,¹⁸ jest: Teorija prirodne filozofije, koje je izišlo u Beču na latinskom 1758. Drugo izdanje u Veneciji, 1763., treće dvojezično latinski-engleski u Londonu 1922., četvrto samo na engleskom u Americi 1966. I peto dvojezično: latinski-hrvatski u Zagrebu 1974. U predgovoru posvećenu bečkom nadbiskupu kasnije kardinalu Kristoforu de Megazzi, Bošković piše: "Što se tiče prvog poglavlja smatram da ne samo teološka i filozofska poglavlja dolikuju kršćanskom prelatu i uvjeren sam da se cjelokupno razmatranje prirode potpuno poklapa sa svetošću svećeništva. Zaista, pravo je čudo kako promatranje prirode divno upućuje duh na promatranje nebeskih stvari pa se ovaj uzdiže k božanskom Tvorcu tako velikog svemira diveći se njegovoj moći, mudrosti i providnosti koje odasvud izbijaju i očituju se svugdje."¹⁹

Nakon što je napisao da njegova teorija ne proizlazi "iz proizvoljnih pretpostavki i iz izmišljenih objašnjenja, već jedino iz kontinuiranog slijeda umovanja", kaže da je takav način djelovanja "u svojoj cjelini bilo da definira bilo da objašnjava one kombinacije elemenata kojima se služimo da bismo objasnili različite pojave, a za koje se kombinacije svugdje traži namjera višnjeg Sazdatelja i neizmjerne sila Božanskog Uma koji sagledava neograničen broj slučajeva, a izabire one koji su određenu stvar najpogodniji i onda ih unosi u prirodu".²⁰

¹¹ B. ČAVEC, *nav. čl.*, str. 146; A. LIEPOPILI, *nav. čl.*, str. 154: "per far gli esercizi spirituali, che siamo soliti di far ogni anno".

¹² I. BOŠKOVIĆ, *nav. čl.*, str. 283; I. MARTINOVIĆ u svom članku, str. 19, piše da je o. Ruđer slavio Mladu Misu 4. studenoga 1740.; a F. Rački u navedenu djelu, str. 11, da je promissio 1744. godine. Sve bi valjalo na izvorima istražiti i točno pročitati rukopise stare!

¹³ B. ČAVEC, *nav. čl.*, str. 148.

¹⁴ A. LIEPOPILI, *nav. čl.*, str. 153.

¹⁵ Ž. MARKOVIĆ, *Ruđe Bošković*, I., Zagreb, 1968., str. 389.

¹⁶ Ž. MARKOVIĆ, *nav. dj.*, str. 390; I. BOŠKOVIĆ, *nav. čl.*, str. 285.

¹⁷ ISTO, str. 285.

¹⁸ A. ANIĆ, "Znanstvena djela Boškovićeve", u: *Spomenica*, 1911., str. 19-22. Još bolji "Popis djela Ruđera Josipa Boškovića", u: Ž. MARKOVIĆ, *nav. dj.*, II., str. 1091-1113.

¹⁹ "Posvetna poslanica autora", u: R. BOŠKOVIĆ, *Teorija prirodne filozofije*, Zagreb, 1974., str. IX. (Prijevod J. Stipišić).

²⁰ ISTO, str. XI. U toj Ruđerovoj knjizi ima značajan dodatak ili *excursus* u metafiziku: "O duši i o Bogu", hrvatsko izdanje: str. 248-263.

Preponosan. U Beču je kancelar Kaunitz, koji je veoma cijenio Boškovića, posebno pročitavši njegov Memorandum od 67 stranica o "brerskoj aferi", odnosno o zvjezdarnici u Breri, primijetio "da toliko govori o sebi i u takvu stilu da iz njega izlazi suviše visoko mišljenje o vlastitim zaslugama".²¹ Riječ je o zvjezdarnici u Breri kod Milana, u kojoj je Bošković radio od 1766. do 1772. i u koju je uložio mnogo truda i novca i konačno spletkama izgubio ravnateljsko mjesto dok je obilazio po Italiji.²²

Majka: Ne uzoholi se! Engleska kraljevska akademija odlučila je 1766. god. da Boškovića pošalje u Kaliforniju radi promatranja Venere dok bude prolazila ispred Sunca, 1768. Javio to on sestri Anici koja se u pismu od 13. listopada 1766. čudi: "da Inglezi toliko tebe katolika i jezuvitu čute, da te obiraju između svijeh njihovijeh".²³ A majka mu poručuje: "I prije si se spravljao u Indije, ma nijesi izvršio. Ako li i to bude, hvala Bogu! Samo mi je žo da ćeš biti premdaleko, kad ja otidem na veći put, koga imam dobro učinit, i tako da će ti docna moć doć glas od moje smrti, a meni dugo pomoć od tvojijeh misa i molitava... Govorio je neki naš dobri P. D. Nichei: komu nije dosta što je dosta, ništa mu nije dosta. Tako i tebi..."²⁴ Majka ga upozorava na stožernu krjepost umjerenosti. Još i ova: kad je bio na vrhuncu svoje slave, poručila mu je majka: "Drago mi je da općiš sa kraljevima i velikašima, ali te molim, ne uzoholi se! Ja bih se ipak više radovala kad bih znala da davaš *missioni*, jer bi to bilo uhornije tvojoj duši."²⁵ Majka u njemu želi vidjeti svećenika, propovjednika, misionara Božje poruke. A ostalo će se nadodati.

Zajedništvo u vječnosti. Kada mu je 1770. umro brat Baro, on piše svojima izražavajući čvrstu vjeru u spasenje cijele obitelji u vječnom životu: "Bude li se svidjelo Bogu, nadamo se da ćemo se svi naći zajedno i vječno uživati bez ikakva straha da ćemo se više ikada izgubiti."²⁶

Gospin pjesnik. Sigurno najpregledniji članak o Boškoviću religioznom pjesništvu, posebno Gospinu, napisao je već spomenuti P. Knezović. Objavio na latinskom jeziku, po prvi put, Ruđerovu pjesmu o Bezgrješnoj Djevici - *Virgo sine labe concepta* - koju je na hrvatski prepjevala, s talijanskoga sestra mu Anica.²⁷

Križni put. Ono što je u svojim tridesetim teoretski govorio o "svetom siromaštvu" i "golom Križu", u pedesetim ga je praktično sve stiglo. Isusovci su 1759. bili protjerani iz Portugala. Počeo je pravi progon. Papa šuti. Nato Ruđer piše bratu isusovcu Bari na hrvatskom iz Pariza, 7. siječnja 1760.: "... govoru da je ti Sveti Otac dopuštio što su pitali iz Protugala, da čine suproč Redovnicima i popovima etc. Ovdje se sad strašimo jako, da će je objesit. Ia ništa veće sad ne žudim, nego uteć u Carigrad, er ufam, da ću nać, da su Turci veoma bolji nego Krstjani. Sveti Otac ima oko sebe vele čeljadi koja ga zlo vara, a on je prem slab i pun straha. Za ne izgubit, što će najposlije izgubit gore, strašim se da ne izgubi veoma veće, gubeći ko ga može izbraniti kad uzbude potreba; a ovi će biti ili prije, ili poslije, er ne možeš zamisliti, koliko je sad ovdje nevjere, i o koliko tanku koncu visi ovdje Sveta Crkva".²⁸ Na pomolu je bio ne samo progon, nego zahtjev katoličkih vladara za dokidanjem Družbe Isusove. Agonija je trajala punih 14 godina kao 14 križnih postaja, dok godine 1773., nije izišao breve pape Klementa XIV. "Dominus ac Redemptor noster" (21. srpnja), kojim se u Katoličkoj Crkvi dokida Družba Isusova. A tada je bilo 39 provincija, 61 novicijat, 84 kuće profesa, 176 sjemeništa, 273 misije, 335 rezidencija, 11.293 svećenika i 22.589 članova.²⁹ Otac Ruđer morao je promijeniti isusovačko odijelo i zamijeniti ga svećeničkom haljinom. Ali on piše da ga "papa ne može prisiliti da promijeni zvanje, kome se zavjetovao". Prešavši u biskupijske svećenike piše: "Promijenjen mi je naziv Padre u Abate zbog promjene moga starog staleža, ne

²¹ B. ČAVEC, *nav. čl.*, str. 153.

²² I. BOŠKOVIĆ, *nav. čl.*, str. 288.

²³ ISTO, str. 288.

²⁴ Ž. MARKOVIĆ, *nav. dj.*, str. 725. [S. BATINOVIĆ], "Ruđer Bošković (učenjak-svećenik)", u: *Dumo i njegov narod*, 16-1973., str. 17.

²⁵ A. LIEPOPILI, "Rugjer Bošković kao redovnik", u: *Spomenica*, Dubrovnik, 1911., str. 152.

²⁶ S. BATINOVIĆ, "Ruđer Bošković", u: *Dumo i njegov narod*, 16-1973., str. 19.

²⁷ P. KNEZOVIĆ, *nav. čl.*, pjesma na latinskom: str. 467-470, hrvatski prepjev: str. 471-475.

²⁸ I. BOŠKOVIĆ, *nav. čl.*, str. 289.

²⁹ B. ČAVEC, "Ruđer Bošković i ukinuće Družbe Isusove", u: *nav. dj.*, str. 279.

kao da bih ga sam napustio, nego jer je utrnuo, a ja u nekom smislu ostadoh zapušten i siroče."³⁰ Tu je misao ugradio i u predgovor Dnevnika putovanja iz Carigrada u Poljsku: "Imam još samo da dodam, da je u ovom talijanskom izvještaju o mome putovanju zamijenjen naziv 'otac' nazivom 'opat' zbog promjene mog prijašnjega stanja, koje ne zabacih od neke svoje lakoumne prevrtljivosti, već se utrnuo samo od sebe, tako da sam se u neku ruku pretvorio gotovo u sirotu i štićenika".³¹ Njegov subrat otac Čavec zaključuje: "Time je rekao sve što je za njega bila Družba Isusova."³²

Isusov učenik. Iako u svećeničkom talaru, nastavlja živjeti u duhu Družbe u kojoj je proveo gotovo 50 godina. Godine 1784. misio je u jednom samostanu sestara koje su mu dale neku relikviju za njegovu s. Anicu. On joj šalje tu relikviju 26. svibnja 1784. i piše joj: "To mi je poslala gospođa, tako vi zovete la badessa, od ovega manastijera, er ja svaki dan govorim misu u njihovoj crkvi i ostavljam njima lemozinu za nje otar i spendze, koje su imale privelike krocijeć nje, er ja slijedim, kako je bilo u našem redu, ništa ne uzimljajući od Mise za mene."³³

Bolest i smrt. Nakon ukinuća Družbe otišao je u Pariz gdje je proveo devet godina. Ne znamo kojoj je biskupiji bio inkardiniran. Vratio se iz Pariza 1782. godine. Te se godine opet razbolio i u bolesti iz Pariza sestri Anici, 2. lipnja 1782. piše: "Neka Gospodin Bog učini sve što bude bolje za njegovu slavu!"³⁴ U pismu sestri Anici, iz Pescije, 22. prosinca 1782. piše: "Statutum est hominibus semel mori. Svi imamo hodit! Ovo nije nego jedan čas, a vjekovito iza ovega. Sve je ostalo ništa!"³⁵

Dne 28. kolovoza 1786. piše sestri Anici: "i moli Boga za mene, er sad imam potrebu veću nego igda prije od njegove pomoći. Moja se svrha približiva; imam 76 godišta i ćutim slabos. S Bogom".³⁶

Posmrtna počasti. U Matici mrtvih župne crkve sv. Marije Pedone ubilježeno je ovo: "1787., 15. veljače. Vrlo poštovani svećenik don Josip Ruđer Bošković, bivši isusovac, rodom Dubrovčanin, primio je sv. sakrament posljednjega pomazanja, nakon što su mu više puta pomogli pobuditi čine vjere, ufanja, ljubavi i pokajanja, udijeljeno mu je također odrješenje i blagoslov s potpunim oprostom, koji se obično daje u trenutku smrti, preporučena mu je duša Gospodinu Bogu s propisanim molitvama sv. Crkve, umro je u ovoj 1787. godini dana 13. veljače, u 11 sati, tj. jedan sat prije podne, u dobi od sedamdeset i pet godina, devet mjeseci i dva dana. Njegovu je tijelu priređen privatni sprovod uvečer s dekretom mons. Generalnoga vikara, a ja, nižepotpisani, pratio sam ga u kolegijatsku i župnu crkvu sv. Marije Pedone, ondje je slavljen svečani uficij s pjevanom misom *Requiem* za njegovu dušu, ondje je bio pokopan, a svjedoči... Otac Carlo Antonio Farina, pomoćnik".³⁷ Dakle, posve privatan pokop. Ne zna mu se točno za grob.

U Dubrovniku je bilo vijećanje o postavljanju njegove biste u Knežev dvor, ali nije dobio većinu glasova. Grad mu se odužio Misom zadušnicom 21. svibnja 1787., a Grad mu je postavio veliku mramornu ploču između sakristije i oltara sv. Bernarda na zidu u katedrali, i nosi i ovaj religiozni epitafsko-epigramski redak od svih 280 riječi: "Svugdje se pokazivao revnim za kršćanske kreposti i pravu vjeru."³⁸

³⁰ I. BOŠKOVIĆ, *nav. čl.*, str. 289.

³¹ R. J. BOŠKOVIĆ, *Dnevnik putovanja iz Carigrada u Poljsku*, Zagreb, 2006., str. 51.

³² B. ČAVEC, "Bošković kao isusovac", u: *Obnovljeni život*, 2/1988., str. 153-154.

³³ I. BOŠKOVIĆ, *nav. čl.*, str. 289; B. ČAVEC, *nav. čl.*, str. 153.

³⁴ V. RADATOVIĆ, *nav. čl.*, str. 82; *Dumo i njegov narod*, 16-1973., str. 20.

³⁵ ISTO, str. 86.

³⁶ ISTO, str. 88.

³⁷ A. ANIĆ, "Život i rad Rugjera Josipa Boškovića", u: *Spomenica*, 1911., str. 13-14. Ovdje prenosimo iz preslika izvornika: "Mille settecento ottanta sette, li quindici febraro. Il molto reverendo sacerdote don Giuseppe Rugero Boscovich, Exgesuita, nativo di Ragusa, ricevuto il santo sacramento dell'estrema unzione, suggeritigli più volte gli atti di fede, speranza, carità e pentimento, datagli pure l'assoluzione e la benedizione coll'indulgenza plenaria, solita darsi in articolo di morte, raccomandata la di lui anima al Signore Iddio colle preci prescritte dalla santa Chiesa, morì in questo'anno mille settecento ottanta sette, il giorno tredici di Febraro, all'ore undeci, cioè un'ora prima del mezzo giorno, in età d'anni settanta cinque, mesi nove e giorni due. Al di lui cadavere si è fatto il funerale privato alla sera con decreto di mons. Vicario Generale, ed è stato accompagnato da me sottoscritto alla chiesa collegiale e parochiale di s. Maria Pedone, e celebrato officio solenne con messa cantata da Requiem in suffragio della di lui anima, è stato ivi sepolto. In fede... Padre Carlo Antonio Farina, Coadiutore in S. Maria Pedone". Vidi skraćeni prijevod u M. VANINO, "Ruđer Josip Bošković", u: *Život*, 6/1937., str. 255.

³⁸ Hrvatski prijevod cijeloga epitafa u: *Religionem et bonis artibus*, Dubrovnik, 1996., str. 179: "Ubique animum christianarum virtutum veraeque religionis studiosum praesetulit".

MUČENIŠTVO MARKA MILANOVIĆA

ODOBRENJE MOLITVE za otvaranje procesa beatifikacije MARKA MILANOVIĆA

Mostar, 21. studenoga 2011.

Prot.: 1388/2011.

Da se za nekoga Božjeg ugodnika u Crkvi otvori proces beatifikacije, prvi je uvjet poznatost njegove svetosti ili mučeništva u Božjem narodu. Inicijativa za to dolazi s Božje strane, a ne od ljudi. Bog se pobrine da se njegov sluga najprije počne privatno častiti u vjernome puku, te se potom poduzimaju i druge radnje: prikupljanje svjedoka, imenovanje postulatora, otvaranje biskupijskoga procesa, proučavanje kauze i njezino slanje na mjerodavni ured Svete Stolice, koja je jedina vlasna nekoga proglasiti blaženim i svetim.

Imajući u vidu povijesnu činjenicu, potvrđenu pisanim svjedočanstvima don Vidoja Maslaća, župnika u Dubravama (+1862.), o primjeru Marka Milanovića iz Kruševa kod Stoca, koji je 1859. godine na Jakomiru u nevesinjskom kraju svojim životom posvjedočio svoju pripadnost Katoličkoj Crkvi i vjeri te imajući u vidu da je prošle godine popularna knjiga *Mučeništvo Marka Milanovića* naišla na ugodno prihvaćanje vjernika i osnova-

na udruga kojoj je cilj proučavanje i širenje glasa Markova odlučna prolijevanja krvi za katoličku vjeru, ovim želimo staviti primjer ovoga vrijednog i hrabrog mladića pred oči naših vjernika, osobito mladeži, potičući ih da se ugledaju na njegov primjer vjernosti i da se privatno utječu njegovu zagovoru u svojim osobnim duhovnim i drugim potrebama.

Stoga ovim dopuštam da se objavi mala oglašna prijeklopnica s umjetničkom slikom M. Milanovića, s njegovim kratkim životopisom i s molitvom za otvaranje postupka beatifikacije, s nakanom da se moguće uslišane molitve, zavjeti, primljene milosti po zagovoru svjedoka Marka prijave ovomu Ordinarijatu.

Dao Bog da se primjer ovoga katoličkog mladića što više upozna u našem narodu kako bi jednoga dana, po Božjoj volji, mogao doživjeti i čast oltara.

† Ratko Perić, biskup

MOLITVA ZA OTVARANJE POSTUPKA BEATIFIKACIJE

Svemogući Bože, naš nebeski Oče! Ti si mladića Marka Milanovića uresio darovima Duha Svetoga da svoju ljubav prema Tebi i katoličkoj vjeri posvjedoči prolijevanjem svoje krvi. U ime Tvoga Sina Isusa Krista, koji je vječnu nagradu obećao onima koji na zemlji svoj život

polože poradi njega i njegova evanđelja, ponizno Te molimo, po služenju Tvoje svete Crkve, proslavi svjedoka svoga Marka uzdignućem na čast oltara. Po istom Kristu Gospodinu našem. Amen.

O MARKOVOJ KNJIZI I SLICI

Vinjani, 9. studenoga 2011. - U dogovoru sa župnikom hercegovačkih Vinjana kod Posušja, don Jozom Blaževićem, biskup Ratko i ravnatelj Papinskih misijskih djela don Ivan Štironja predstavili su knjigu o "mučeništvu Marka Milanovića", mladića iz stolačkoga Kruševa, koji je u 22. godini svoje mladosti dao život kao svjedočanstvo za katoličku vjeru na Jakomirskom gorju na Morinama iznad Nevesinja, 1859. godine. Predstavljanje knjige, koja je objavljena u Mostaru u biblioteci "Crkve na kamenu" prošle godine pred Božić, upriličeno je u župnoj crkvi sv. Josipa, Zaručnika Blažene Djevice Marije, u nazočnosti 130 vjernika, među njima više od 40 kandidata za sv. krizmu ove školske godine, koje je župnik pozvao kao na sat vjeronauka. Bio je i susjedni župnik don Ante Ivančić iz Zagorja.

Don Ivan je brojnim pitanjima poticao biskupove odgovore: o nastanku knjige, o zajedničkom životu katolika, pravoslavnih i muslimana u ovim krajevima, o ondašnjoj hajdučiji, o samom događaju mučeništva na Jakomiru, o Božjim znakovima kojima je popraćeno mrtvo i zadugo neraspadnuto tijelo mučenika Marka, o svjedocima i izvješćima dubravskoga župnika don Vidoja Maslaća u Rim i u Dubrovnik, o širenju "mirisa mučeništva" Markova u ovih 150 godina, o primjeni čina svjedočenja na današnje vrijeme, osobito na današnje mladiće i djevojke, o Markovu zagovoru kod Boga itd.

A osobito je bilo govora o portretu koji je izradila Kristina Čorić, župljanka Blagaj-Bune, nedavno Bandić, nadahnjujući se na samoj monografiji koja prikazuje Marka neposredno pred sam čin mučeništva. Slikarica je na umjetnički način izvukla u bojama, s pomoću svjetla i sjene, na Markovo lice i posebno u njegove oči: njegovu nevinost duše i tijela, njegovu odlučnost u potvrđivanju katoličkog imena: "Ja sam katolik, pa vi činite što hoćete", njegovu vjernost Bogu i Katoličkoj Crkvi: "Ja sam pravi katolik!" ne dopustivši da ga itko drugi osvaja i svojata u njegovu katoličkom identitetu. Slika je bila postavljena podalje od oltara, a na vidiku svih nazočnika. Biskup je rekao da će nastojati uskoro objaviti kratak životopis sa slikom i molitvom za Markovu beatifikaciju.

Predstavljanje je potrajalo više od sat vremena.

Don Joko je u početku pozdravio i na kraju zahvalio predstavljacima na ovom širenju glasa mučeništva vrijednoga mladića Marka. Zadržao je sve donesene knjige da ih ponudi svojim župljanima, a biskup je krizmanicima darovao po primjerak, koji će im župnik don Joko uručiti prvoga sata sljedećega vjeronauka.

Neka im svima svjedok Marko od Boga izmoli jakost i razboritost u njihovu svjedočenju prave vjere i kršćanskoga čudoređa!

PREDSTAVLJENA KNJIGA: MUČENIŠTVO MARKA MILANOVIĆA

Mostar, 12. studenoga 2011. - U Pastoralnom središtu sv. Josipa - katedralna kriptu u Mostaru, predstavljena je knjiga *Mučeništvo Marka Milanovića*. O knjizi su govorili Vide Milanović, sin priređivača monografije i don Ivan Štironja.

Na početku sve je nazočne pozdravio Radoslav Dodig u ime organizatora Hrvatske kulturne zajednice Troplet (HKZ), te najavio mlade iz Čapljine, mješovitu klapu "Signum", koji su skladnim pjevanjem uzveličali ovu kulturnu večer.

Prvi predstavljac V. Milanović govorio je o inicijativi pisanja članaka, koju je pokrenuo mjesni biskup Ratko, o radu autora tekstova, te o ostvarenju same knjige, koju je izdala "Crkva na kamenu" u nizu svoje biblioteke.

Među autorima našli su se spomenuti biskup sa svoja dva članka: o Markovu mučeništvu i o crkvenoj praksi proglašenja mučenika. Svoje poštovanje prema rođaku i susjedu u knjizi izriču dvojica Milanovića: Pero i otac Jozo, benedikti-

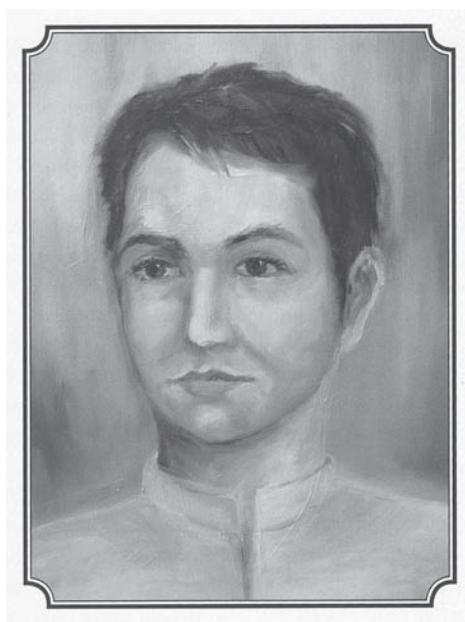
nac; dvojica povjesničara, don Ivica Puljić i don Milenko Krešić, koji su stavili događaj u povijesne okvire, prvi u praksu planištenja, a drugi u osmansko doba. Događaj su u pjesmu pretočili: Zlatko Glavinić i s. Gabriela Tadić, dok se Stanislav Vukorep bavi problematikom Markova groba. Na kraju svoga izlaganja Vide je naglasio da knjiga donosi i arhivske dokumente, iz Rima i Stoca, o mučeništvu Marka Milanovića. Pozvao je da se moguća uslišanja po zagovoru ovoga svjedoka vjere dostave "Udrugi Marka Milanovića" ili Biskupskom ordinarijatu.

Don Ivan je ponajprije objasnio sam naslov naglasivši da se riječ "mučeništvo" uzima isključivo u pripovjedačkom - govornom smislu a ne u crkvenom odnosno liturgijskom. Posebno se osvrnuo na posljednje Markove riječi i glavnu rečenicu koja je ostala zapisana, prema pričanju svjedoka, a to je: "Ja sam katolik, pak vi činite što hoćete." Naglasio je da je ta rečenica, prije smrti, sasvim dostatna da Marka okvalificira kao svjedoka vjere, zvijezdu našega neba koja je zasjala

na hercegovačkom obzoru. Tih nekoliko riječi sasvim je dovoljno pjesnicima da ga opjevaju i umjetnicima da ga prikažu, dostatno je da ga uzmemo kao primjer divljenja i poštovanja, naglasio je predstavljajući, te pozvao prisutne da se na primjeru ovoga običnog mladića valja učiti kako se brani, ne samo vjera u Trojedinoga Boga, nego isto tako i vjera u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu.

Pjesmom klape "Signum" završila je ova kulturna večer, jedna u nizu tjedna, od 7. do 13. studenoga, "Tropletovi dani kulture: vjera-baština-identitet". Svi su se prisutni složili da bi bilo teško naći vrsnijega svjedoka vjere, baštine i kulture od ovoga hrabrog mladića s kojim bi se trebala bolje upoznati javnost ne samo u Mostaru i Hercegovini, nego i šire.

Podsjetimo da je *Troplet* mlada skupina oduševljenika, ponajprije intelektualaca, koji rade na očuvanju i promicanju kršćanskih, kulturnih i domoljubnih vrijednosti.

MARKO MILANOVIĆ (Kruševo kod Stoca, 1837. - Jakomir na Morinama, 1859.), sin je **Tome i Cvijete r. Puljić**, koji su imali još pet sinova i dvije kćeri. Prema pisanim svjedočanstvima don **Vidoja Maslaća**, župnika u Dubravama (1824.-1862.), kojima je tada pripadalo i stolačko Kruševo i nevesinjski kraj, Marko je svršetkom mjeseca travnja 1859. godine išao u planinu na Somine, na očevu imanje. Na putu ga je skupina hajduka iz Vojvodine i Crne Gore, koji su se borili protiv Turaka, zaustavila i orobila zajedno s ostalom četvoricom suputnika: dvojicom pravoslavnih, jednim drugim katolikom i jednim muslimanom.

Hajduci su na Morinama iznad Nevesinja, na brdu Jakomiru, od Marka tražili da se "prikaže za hrišćanina" ili pravoslavca, a odrekne svoga rimokatolištva. Nakon ponovljenih prijetnji da zaniće svoje katoličko ime, čak uz obećanje da će mu se život poštediti, kao što se to dogodilo s njegovim suputnikom katolikom malo prije toga, Marko je u svjedočenju ostao postojan do krvi: „Ja sam katolik, pak činite što hoćete!" Na to mu je odrubljena glava. Četvrti dan tijelo mu je, čitavo i mirisavo, pokopano pokraj puta. Četrdeset dana poslije jedan je katolik pohodio njegov grob i našao mu tijelo neraspadnuto, a njegove "haljine bijele i čiste kao da bijaše živ". Ljudi su u tome čitali Božije znakove. Toga istog ljeta don **Jozo Brnić**, Krčanin, dubravski kapelan (1858.-1860.), izišao je na Morine i kod Markova groba slavio sv. Misu. "Miris mučeništva" stao se širiti. O tome događaju obaviještena je Kongregacija za širenje vjere u Rimu i biskup u Dubrovniku, apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski. Zbog više razloga - krvavih ratova, ljudskih strahova, učestalih ubojstava, susjedskih odnosa katolika i pravoslavnih - glas je o mučeništvu tijekom vremena zamirao, ali nije nikada utihnuo. Sedamdesetih godina prošloga stoljeća opet je živulo zanimanje za toga našeg svjedoka vjere i širi se do danas. Godine 1859. Uskrs je bio 24. travnja. Svjedočanstvo se Markovo dogodilo svršetkom istoga mjeseca, pa mu spomen smrti stavljamo na 30. travnja. Vrijeme, rodoslovlje i sam događaj opširno su opisani u knjizi "Mučeništvo Marka Milanovića", Crkva na kamenu, Mostar, 2010.

KIUMOVE VIJESTI

SUSRET DUHOVNIH OSOBA

Rotimlja, 22. kolovoza 2011. - Na poziv don Damjana Raguža, župnika Rotimlje i župnoga upravitelja Stjepan Krsta u Stolačkom dekanatu, u ponedjeljak 22. kolovoza, na spomendan Blažene Djevice Marije Kraljice, upriličen je susret duhovnih osoba podrijetlom iz spomenutih župa. Taj se spomendan prije reforme liturgijskoga kalendara 1970. godine slavio 31. svibnja, a 22. kolovoza slavio se blagdan Prečistoga Srca Marijina. Kalendar je zamijenio ta dva blagdana. Na Rotimlji je 22. kolovoza, Srce Marijino, slavljena Mlada Misa 1969., 1972., 1973. i 1974. godine. Od dvadeset i šest živih i aktivnih svećenika i redovnica, na susret ih se odazvalo sedamnaest. Drugi su poslali svoje ispričnice i čestitke župniku na ideji i organizaciji. Pozvani su, osim svećenika Trebinjske biskupije, dvojica franjevac, jedan isusovac, te sestre članice šest različitih redovničkih kongregacija.

Prvi se dio odvijao u prostranoj župnoj dvorani gdje je svatko od nazočnih mogao barem kratko iznijeti svoj životni put, mjesta, službe, premještaje.

Drugi je dio susreta bio u župnoj crkvi sv. Petra i Pavla, gdje su vjernici ispunili prostor i na koru, a dio je ostao i pred crkvom. U početku predvoditelj misnoga slavlja biskup Ratko, po rođenju iz Rovišća, a po roditeljima iz Rotimlje, blagoslovio je novi Gospin kip. Osim desetak domaćih misnika sudjelovala je i skupina svećenika koja je djelovala u župi u svojstvu župnika ili kapelana. Zborom je ravnao don Ivan Perić, također iz župe. Pod Misom su spomenuta imena pokojnih župnika: don Martina Krešića (1917.-1942.), don Lovre Konje-

voda (1943.-1945.), don Ivana Kordića (1949.-1984.) i don Boška Obradovića (2001.-2003.), te domaćega sina don Stanka Puljića (+1984.), kao i dviju redovnica: s. Vjenceslave Vukić (+2003.), članice Družbe sestara Presvetoga Srca Isusova i s. Rozalije Obradović (+2009.), karmelićanke Božanskoga Srca Isusova. Biskup je u svome nagovoru spomenuo sva imena svećenika i sestara, živih i pokojnih, zahvaljujući Bogu na njegovu milosnu daru i moleći ga da ne prestane obasipati obje župe novim zvanjima, svećeničkim i redovničkim. Spomenuo je također i sve njihove roditelje, žive i pokojne, koji su svojom molitvom, vjerom i ljubavlju napose zaslužni za ostvarenje duhovnih zvanja u svojim obiteljima.

Treći je dio susreta bio opet u župnoj dvorani, gdje je za stolom govorio don Luka Pavlović, Rotimljanin, svraćajući pozornost i tražeći načina kako pomoći ovom kraju koji je prepolovljen ratom, a Stjepan Krst sravnjen sa zemljom i pripao manjem "entitetu". Skupina mladih održala je polusatni "koncert" pjesama.

Nakraju je većina zaželjela pohoditi župnu crkvu i kuću na Stjepan Krstu, koja je pri kraju s radovima. Na susretu su sudjelovali, osim trojice gore spomenutih, također: don Ivica Puljić, don Tomislav Puljić, o. Nikola Stanković, DI; don Krešo Puljić, don Zdravko Ivanković, don Antun Pavlović, don Vinko Puljić i don Bernard Marijanović, a od redovnica: s. Agata Raič, s. Marcela Maslač, s. Radoslava Kevo, s. Bartolomeja Raguž i s. Ljilja Lončar. Pridružila se i Rotimka Svjetlana Goluža, članica laičke vjerničke udruge u Splitu.

PRED ODLAZAK U SJEMENIŠTE

Nevesinje, 27. kolovoza 2011. - Kao i prijašnjih godina, tako je i ovoga ljeta, u petak i subotu - 26. i 27. kolovoza, nevesinjski župnik don Ante Luburić ugostio sjemeništare Mostarsko-duvanjske biskupije u župnom dvoru u Nevesinju. Baš dvoru, jer kuća dvokatnica može primiti, osim župnika i biskupa, još i sjemeništare u četiri sobe. To je susret poznanstva novih kandidata međusobno i sa starijima, a i biskup u razgovoru s njima bolje upozna one koje prima i šalje u sjemenište i gimnaziju. Neke je dovezao marljivi Dario, Caritasov vozač iz Mostara, a drugi su došli sa župnikom don Antom, u svemu devetorica: Ante, Branimir, Danijel, Marin, Vinko, dvojica Mata i dvojica Tomislava. Mario se opravdano ispričao.

U **petak** prije podne susret u dvorani za predavanje s refleksijama o tome kada, gdje, kako je pojedini kandidat osjetio zov da bi želio poći putem svećeništva. Sa završnom molitvom. Sve napismeno. A poslije podne u prvom susretu čitanje napisanoga. Svakoga Bog vodi svojim putem, od majčina krila, kako vele prorok Jeremija i sv. Pavao. Svakoga je Bog različito obdario svojim talentima i od svakoga očekuje suradnju s darovima u učenju, vladanju, govorenju. I zahvala Bogu za povlašteni zov na pripremu za svećeništvo, koja je duga desetak i više godina odgoja i izobrazbe, počevši od prvoga razreda gimnazije.

U popodnevnom razmišljanju sjemeništarcu su sudjelovali u Oratoriju ili kapelici sv. Pavla na Križnom putu prema knjizi *Oče, oprostí nam*. Svaki gimnazijalac po jednu ili dvije postaje, s pjesmom "Stala plačuć tužna mati" koja se pripisuje talijanskom pjesniku i mistiku Jacoponeu iz Todija, a na hrvatski uspješno prevedena i crkveno odobrena u dvije verzije (osim spomenute još i "Stala majka pod raspelom").

Voditelj je potom sudionicima odredio da se za duhovnu lektiru pročita predavanje "Isus i mladić iz Palestine", a, osim toga, za zadaću je svaki sudionik trebao proučiti po jedan lik iz *Isusovih sugovornika* i sutradan ga prepričati pred svima.

Pod svetom Misom bilo je dnevno evanđelje o deset djevice, od kojih pet bijaše mudrih, pet ludih. Ko naručeno. Mudri su oni koji misle na

budućnost, koji nose ulja u glavi i u srcu, koji tako rade da se ne će morati kajati ni na kraju studija ni na kraju života. A ludi žive samo od trenutka, ne misleći ni na sutra, ni na 25., ni na 50. ni na 75. godinu.

Poslije večere Gospina krunica oko Gospine crkve u znak zahvalnosti za provedeni dan.

U **subotu** jutarnja molitva. Predvoditelj je predmolio psalme, a sudionici ponavljali antifone. Iz Službe riječi čitanje iz proroka Jeremije i drugo čitanje iz Augustinovih "Ispovijesti" o smrti njegove majke Monike. A upravo je spomen-dan svete žene Monike, koja je Augustina rodila u 33. godini i za nj se molila još 33 godine da ga vidi kao obraćenika, kršćanina. A on, po milosti Božjoj, postao kršćanin, svećenik, biskup, svetac, crkveni naučitelj, jedan od najutjecajnijih svetica i naučitelja u Katoličkoj Crkvi. Što su majčine molitve, pogotovo suze!

U jutarnjem susretu, nakon doručka, sjemeništarcu su pojedinačno prepričavali razmatranje o biblijskom liku, koji im je sinoć zadan. Svi su došli na red i pokazali koliko mogu zapamtiti i svojim riječima kazati.

U 11,30 pošli su na katoličko groblje pomoliti se za pokojne. Marljivo su čitali i hrvatske i njemačke natpise na grobovima. Našli su da je jedan spomenik iz 1890. godine, dakle devet godina prije nego je osnovana župa u Nevesinju. Na jednom spomeniku natpis kako je trojicu austro-ugarskih vojnika ubio grom 28. kolovoza 1912. kod "Maslaća na Morinama". Prije devedeset i devet godina. Nova zadaća: opisati dvodnevni duhovni izlet u Nevesinje, koji je čitan poslijepodne, s dopunama, s naglascima na onome bitnome. Nije izostala ni provjera nekih gramatičkih pravila.

U 16 sati misno slavlje i pod svetom Misom prigodno dnevno evanđelje o talentima. Ne može prikladnije za ove gimnazijalce koji će svoje talente razvijati i umnožavati u sjemeništu i u gimnaziji u Travniku kroz ovu školsku 2011.-2012. godinu, počevši od 2. rujna kada se trebaju pojaviti u gradu na Lašvi. Pratio ih zagovor Gospe Nevesinjske!

DVOSTRUKO SLAVLJE

Neum, 28. kolovoza 2011. - Potkraj i na kraju školske godine 2010.-2011. bilo je u hercegovačkim biskupijama oko 40 krizmenih slavlja, koja su najavljena u *Službenom vjesniku* (3/2010., str. 294). Biskup je Ratko povjerio dijeljenje svete krizme u nekim župama svojim suradnicima, generalnom vikaru don Tomi Vukšiću, koji je od početka travnja vojni biskup u BiH i novomu generalnom vikaru don Srećku Majiću; te nadbiskupu Petru Rajiću, nunciju na Arapskom poluotoku, a ovoga je ljeta posjetio svoju naslovnu biskupiju *Sarsenterum*, na području Stoca. Don Petar je posjetio i Jablanicu gdje je krizmao troje pripravnika za svetu potvrdu. A kako mu se uspješno primila sveta potvrda, potvrdio je jedan krizmanik koji se na dan krizme javio u sjemenište. I on iz roda Rajičeva! Neka bude s Božjim blagoslovom.

Gledana vremenski, posljednja je ovogodišnja krizma bila u Neumu, i to posljednje nedjelje u mjesecu kolovozu, na svetkovinu Gospe od zdravlja, zaštitnice župe Neum, kada i neumsko općina slavi svoj dan. Župnik je don Ivica Puljić, zajedno sa svojim pomoćnikom don Zdravkom Ivankovićem, pripremio 59 krizmanika, kojima su se pridružila još dvojica starijih kandidata sa strane. Biskup ne može ne pohvaliti ovakvu praksu: da se odrasle osobe, koje su iz bilo kojih razloga propustile svetu krizmu u osnovnoj školi - a najviše je onih koji su nevaljano krizmani - uključe u redovnu krizmu i stanu u red da prime darove Duha Svetoga.

Župna crkva Gospe od zdravlja po običaju svoje puna vjernika, osobito djece. Samo ministranata preko 30 od njih 72 upisana. Broj ravan broju Isusovih učenika iz one šire skupine. Župnikov pozdrav prije početka svete Mise, i pjesma mladih smještenih s desne strane oltara. Biskup zahvaljuje i uzvraća pozdravima čestitajući i župnoj i općinskoj zajednici svetkovinu Gospinu želeći i duševno i svako drugo zdravlje. U koncelecijaciji

je bilo više svećenika. Pjevao je župni zbor pod vodstvom s. Terezije, služavke Maloga Isusa.

U propovijedi krizmatelj je govorio na temu nedjeljnoga evanđelja (Mt 16,21-27): o neočekivanu intervenciju velikoga Isusova prijatelja Petra da se Gospodin okani pomisli o vlastitoj patnji i smrti, i o još neočekivanijem Isusovu odgovoru Petru kojega smatra neprijateljem jer ponavlja, ne ljudsku, nego vrašku misao o odvratanju Isusa Mesije od Božjega plana. I onda Isusova božanska pouka koja udara protiv našega ljudskog standarda mišljenja i ponašanja:

- Tko hoće od nas ljudi za Isusom, neka uzme svoj svakodnevni križ, odreče se samoga sebe i svojih prohtjeva i strasti i ide za njim, držeći se njegovih pravila života.

- Tko hoće život svoj tjelesni spasiti, na štetu duševnoga, izgubit će i jedan i drugi; a tko daje prvenstvo duševnomu životu, može zadobiti oba.

- Što koristi čovjeku da cio svijet osvoji, ako dušu svoju upropasti. Ne završava Božji plan sa smrću ljudskom. Tek nakon nje počinje razlučivanje: pravedni u nebesku slavu, a nepravednici u trajnu osudu. Crkva nas uči da je u ovom razdoblju do Sudnjega dana ostavljena mogućnost čistilišnih ispaštavanja za one koji nisu zaslužili ni raj ni pakao a u konačnici određeni su za spasenje.

Na kraju svete Mise don Zdravko je zahvalio svima koji su pripremali ovo dvostruko liturgijsko slavlje: Gospe od zdravlja i svetu krizmu.

Župnik je ugostio svećenike i sestre u župnom domu.

Župa Neum osnovana je 1974. godine. Danas broji oko 4.000 vjernika u 800 obitelji. Prevladava mlađi svijet. Prošle je godine bilo pokopanih 12, vjenčanja 21, krštenih 23, prvopričesnika 41, krizmanih 60. Župnik izdaje župni časopis *Zvijezda mora*. U župi djeluju sestre Služavke Maloga Isusa.

KRIŽEVO - DVIJE OBLJETNICE

Mostar, 14. rujna 2011. - U mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve svečano je i svetkovinski proslavljena 31. obljetnica posvete toga

Božjega hrama, na blagdan Uzvišenja sv. Križa, u 18 sati. U koncelecijaciji bilo je oko trideset svećenika, među kojima i generalni vikar msgr.

Srećko Majić i provincijal hercegovačkih franjevac fra Ivan Sesar. U narodu je bilo više sestara iz raznih kongregacija koje djeluju u Hercegovini: franjevke, milosrdnice, Kćeri milosrđa ili ančele, karmelićanke, služavke Maloga Isusa. Obrazac svete Mise: obljetnica posvete sa svim vlastitostima. Biblijska su čitanja navijestili bogoslovi Marin i Ivan, a evanđelje katedralni župnik msgr. Luka Pavlović. Pjevao je katedralni zbor pod ravnanjem don Dragana Filipovića.

Biskup je Ratko u propovijedi govorio o **smislu ljudskoga trpljenja**. Najprije je prikazao ograničenost ljudskoga bića: vremenom, prostorom, u volji i pameti, u pravu i zdravlju, u životu i smrti. Pred tom činjenicom ljudi zauzimaju dva stava: vjernički i nevjernički.

Nevjernik, onaj praktični, kaže: izvan ovoga svijeta nema drugoga svijeta; izvan ove kože nema nikakvih drugih bića; izvan ovoga vremena, nema uopće vječnosti, ni u mašti. Sve je drugo zrakoprazni prostor. Postoji čovjek koji se ravna po pravilima kao da Boga nema, tj. po bezbožnim pravilima, bez Deset Božjih zapovijedi. Ako čovjek nije odgovoran pred Bogom, pred kim bi trebao biti odgovoran? Nakon smrti nema ni života, ni sreće, ni raja, ni pakla, ni suda, ni duše, ni Boga.

Vjernik, onaj praktični, kaže: kao što postoji ovako nestalno i vremenito biće, tako postoji stalno i vječno Biće koje zovemo Bogom. Kao što postoji ovo biće ograničeno moću i pameću, voljom i tijelom, tako postoji Bog bezgraničan pameću i voljom, slobodom i duhom. Ovo ograničeno biće ovisno je o onom Bezgraničnom, Svemoćnom. Ne samo ovisno, nego mu je životno odgovorno, vječno odgovorno. Bezgranični Bog zadao nam je zadaću, mučnu zadaću, da je izradimo u ovom vremenu i prostoru. Treba tu domaću zadaću pisati po nekom moralnom pravopisu, po Deset Božjih zapovijedi, po zdravorazumskoj abecedi i gramatici, nazivajući dobro dobrim, a zlo zlim; istinu istinom, a neistinu neistinom, pravdu pravdom, a mržnju mržnjom.

Najveći test našega života, vjere, savjesti jest križ, patnja, bolest, smrt.

Isus je došao na ovaj svijet ne da digne križ sa svijeta i iz života. Štoviše, on je sam uzeo na sebe svoj križ, sve križeve svega svijeta, sve grijehe svega svijeta, da nas otkupi od zla, od smrti i od đavla. Nije došao da nas oslobodi od križa, nego po Križu. Razumije se: one koji to hoće. Prihvatio je i ljudsku smrt na križu. I napuštenost do boli. I poniženje, i poništenje.

I sramotu križa pretvorio u uzvišenje sv. križa.

Smrt preobrazio po uskrснуću u vječni život. Vremenito trpljenje u vječnu radost.

Što se nama čini da je Božja ludost, to je najveća Božja mudrost.

Što se nama čini da je Božja slabost, to je najveća Božja jakost.

Što se nama čini da se ni Bog ne zna snaći, tu se pokazuje vrhunski stupanj Božjega znanja i inteligencije. Jedini je Isus donio smisao trpljenja i križa. To danas slavimo.

Radujemo se ovoj katedrali koja je posvećena Gospi na današnji dan 1980. i koja se već 31 godinu probija kroz mnoge nevolje i križeve i raste u svetim sakramentima: krštenjâ, krizama, ispovijedi, svetih Misa, vjenčanja i ređenja: đakonskih, prezbiterijskih, biskupskih; raste u propovijedanju, u katehezama, u pjesmama i zborovima. Molimo za one koji su ovu katedralu podigli i posvetili. Neka je sve na čast Mariji Majci Crkve i na slavu Oca, Sina i Duha Svetoga!

Biskup je nakon misnoga slavlja svećenike ugostio u dvorani na Ordinarijatu.

Na kraju svete Mise generalni je vikar izrazio dobre želje biskupu za njegovu obljetnicu biskupskoga ređenja koje je bilo u Neumu 14. rujna 1992.

*Oče biskupe Ratko,
župniče don Luka, pastoralni djelatnici u ovoj
župi,
braćo svećenici, redovnici i redovnice, bogoslovi,
župljani ove katedralne župe, dragi Božji narode!*

Večeras ovdje okupljeni oko Vas, biskupe Ratko, slavimo u našoj prvostolnici Marije Majke Crkve trostruko slavlje:

1. Blagdan Uzvišenja Križa Gospodina našega Isusa Krista, u kojemu je spas, život i uskrснуće naše, po kojem smo spašeni i oslobođeni.

2. Na današnji dan prije trideset i jednu godinu posvećena je ova katedrala i svake godine današnji dan slavimo svečano kao svetkovinu, a u svim župama ove biskupije ova se obljetnica slavi kao blagdan, da se pokaže i vanjsko jedinstvo mjesne Crkve, jer katedrala je majka i glava svih crkava u gradu i cijeloj biskupiji. Stoga čestitam ovu svetkovinu Vama, oče Biskupe, jer je ovo na poseban način Vaša crkva u kojoj je Vaša učiteljska katedrala. Radosni smo što nam je katedrala doista lijepo

obnovljena i svi se u njoj osjećamo puno ugodnije. Znamo da nije sve gotovo i da će trebati još sredstava i truda da nam bude još ljepša i draža. Ovo je prilika da još jednom zahvalimo župniku don Luki za sav uloženi trud i napor i da mu čestitamo. Naše čestitke prigodom ove svetkovine župnikovim suradnicima: svećenicima i časnim sestrama koje se brinu o skladnosti u ovom posvećenom prostoru. Čestitke i svim župljanima ove župe.

3. Danas je, biskupe Ratko, i devetnaesta obljetnica Vašega biskupskog ređenja. Velik je to događaj u Vašem osobnom životu i u životu ove Crkve kojoj ste pastir i učitelj. Crkva žarko želi da se na obljetnicu ređenja dijecezanskoga biskupa u svakoj župi služi sveta Misa i moli za biskupa. Svi mi ovdje okupljeni, sjedinjeni s Vama u molitvi, zahvaljujemo Bogu za službe koje Vam je Bog po Crkvi dao i molimo da Vam Gospodin i dalje daje svoju pomoć da hrabro i mudro vodite povjereno Vam

stado. Ovdje smo večeras da Vam izrazimo svoju odanost i poštovanje. Samo s Vama sjedinjeni mi smo Crkva, samo s Vama mi smo s Kristom, mi smo u Istini i na putu koji vodi u život.

Nauk je Crkve jasan. Nema zaista zakonita skupa vjernika, niti postoji zajednica oltara, osim jednoga: pod svetom službom biskupa. Biskup kao Kristov zamjenik i poslanik upravlja biskupijom urešen puninom sakramenta svetoga Reda u zajedništvu i pod vlašću Rimskoga biskupa.

Dragi naš Biskupe, u ime ovdje nazočnoga mnogopoštovanog o. provincijala fra Ivana, okupljenih svećenika, redovnika i redovnica, u ime okupljena vjernog puka od srca Vam čestitam godišnjicu Vašega biskupskog ređenja i obećavamo vam: molitve, zajedništvo, odanost i ljubav. Neka Vaš život i pastirska gorljivost budu na slavu Trojedinoga Boga, na ponos Crkve Katoličke i na spas povjerenoga Vam stada!

DESETA OBLJETNICA REHABILITACIJSKOGA CENTRA

Mostar, 22. rujna 2011. - Rehabilitacijski centar "Sveta Obitelj", što ga je utemeljio Caritas Biskupija Mostar-Duvno i Trebinje djeluje od 2001. godine sa sjedištem u Mostaru. Ove godine slavi dakle 10. obljetnicu postojanja i djelovanja. Na stacionaru, sa stalnim boravištem, ima dvadeset i petero teško oboljelih i nepokretnih pacijenata, a u dnevni boravak dolazi tridesetero djece, koje Dario Perić svakoga dana dovozi i odvozi njihovim kućama. U deset godina bilo je 110 korisnika ili štićenika.

Ravnatelj Biskupijskoga caritasa don Ante Komadina upriličio je i vanjsku proslavu toga jubileja. U četvrtak 22. rujna održana je priredba pred Rehabilitacijskim centrom u parku "Don Giancarlo Pravettoni" na obali Radobolje od 10 do 12 sati, pred oko 250 uzvanika. Među njima i don Nino Minetti, član Kongregacije "Sluge milosrđa" i tri sestre Svete Marije kćeri Božanske providnosti. Obje je kongregacije utemeljio blaženi don Luigi Guanella, talijanski svećenik (1842.-1915.), koji će 23. listopada ove godine biti proglašen svetim u Rimu.

Dvosatni program vodio je Ante Bender, voditelj "Betlehema", odjela Rehabilitacijskog centra u Čapljini. Nastupio je ravnatelj Caritasa dr. Komadina, koji je podsjetio na činjenicu da je ovo prvi

takav centar sagrađen usred grada, a ne u nekakvu nedostupnu skloništu, i to zato da nam te osobe budu "naše ogledalo u kojem se zrcale naša lica, rumena od radosti što smo ih prihvatili i zavoljeli ili od srama što smo ih prekrížili ili odgurnuli na rub svih društvenih zbivanja".

S. Krunoslava Adžamić iznijela je kratak pregled Centra: "Tijekom proteklih deset godina u edukacijsko-rehabilitacijskom odjelu skrbili smo za 61, a u stacionarnom odjelu za 49 te u radionici 'Emanuel' za 10 korisnika. Ukupno, dakle, 119 korisnika". Pozdrav su uputili i don Nino Minetti i s. Serena, časna majka sestara guanelijanki. U obliku dijaloga govorili su don Krešo Puljić, ravnatelj Caritasa (1994.-1999.) i s. Paulina Kvesić koja je djelovala od početka (1994.-2005.), a posljednjih šest godina radi u Staračkom domu kod Ljubuškoga.

Nastupili su i sami korisnici svojom pjesmom, recitacijom, plesom, razgovorom, kao i s neizostavnim Slavkom, osmogodišnjakom, koji prolazi odličnim u školi.

Biskup je Ratko govorio o Isusu koji se, poslušan Očevu projektu, lišio svoje božanske slave da bi postao jedan od nas, osiromašen poput nas, progonjen poput nas, zlostavljan poput tolikih, mučen i ubijen. Mi već dvije godine ponosimo se

Isusom na križu kada je najviše bio hendikepiran, sveden na crva zemaljskoga. I kriterij našeg suđenja i vječne sudbine bit će upravo naš odnos prema hendikepiranima, nemoćnima, nevoljnima. Bijah gladan, bolestan, žedan, neuk, zatvoren, pa me posjetiste, ili ne posjetiste, kada će Isus sudac razdijeliti čovječanstvo u dva tabora proklete lijeve i blagoslovljene desne (Mt 25). Svojedobno je don Giancarlo Pravettoni tražio pomoć od Europske unije. Odgovoreno mu je da to nije njezin "prioritet". Njezin je "prioritet" da eutanazijom ubija takve hendikepirane! Samo u Nizozemskoj 2005. godine ubijeno je više od 560 osoba a da uopće nisu izrazile izričit svoj pristanak. A kad se pošlo na sud, sud je to odbio procesuirati. U Nizozemskoj je 2009. ubijeno eutanazijom 2636 osoba.

Uvečer slavljena je sveta Misa koju je predvodio biskup Ratko, a u konceleciji su bili vojni ordinarij biskup Tomo Vukšić te brojni svećenici iz mostarskih župa. Pod Misom je govorio o dvojici slijepaca koji su molili Isusa za pomoć u Jerihonu, povezujući slučaj iz Rehabilitacijskog centra dvojice blizanaca, slijepih od rođenja, gdje im je osoblje Caritasu i otac i mati, i svjetlo dana. Poslije svete Mise svi su se zadržali u velikoj katedralnoj dvorani na domjenku.

Caritasove ustanove

Otvaranjem katedralne župe otvorena je i mogućnost osnivanja Biskupijskoga caritasa. To je i učinio mjesni biskup Pavao Žanić, aktom od 17. kolovoza 1982. U 6. točki istaknuto je: "čim se pruže povoljne prilike, Biskupijski će caritas, samostalno ili u suradnji s drugima, poticati i osnivati karitativne ustanove i dobrotvorna djela, kao što su Dječji vrtići, Domovi za fizički i psihički bolesne osobe, Starački domovi, Domovi za mlade i drugi organizirani oblici humanitarnog djelovanja." Ako se osvrnemo, evo gotovo 30 godina unatrag, vidimo da je Caritas ostvario dosta svojih projekata. Danas se u doseg njegovog djelovanja nalaze ovi ogranci:

Veronika, ustanova za skrb za stare, nemoćne, bolesne i usamljene, djeluje od **1994.** U 2010. godini bilo je 138 korisnika, ekipa je učinila 3.750 pohoda.

Nazaret, radionica za odrasle osobe s posebnim potrebama, otvoren je **1997.** godine. Ima 18 mladića i djevojaka već godinama.

Dječji vrtić "Sveti Josip" djeluje od **1997.** Ima oko 160 djece. Djeca su u dobi od 3 do 6 godina, raspoređena u 5 radnih skupina.

Mirjam djeluje od **1997.** godine. - Kuća s privremenim smještajem za žene i djecu, žrtve nasilja. Usko je vezana s radom **Obiteljskoga savjetovišta.**

Socijalni i upravni ured Biskupijskoga caritasa otvoren je **2000.** godine.

Viktorija, dom za djevojke, ima do desetak studentica iz okolnih mjesta i uglavnom s preporukom njihovih župnika i drugih osoba i obitelji bliskih Crkvi i Caritasu. Djeluje od **2001.** godine.

Logovita, koja radi od 1999., preuzela je nakladništvo vjeronaučnih udžbenika i radnih bilježnica koje se od 2010. godine tiskaju u BiH.

Emanuel, radionica za keramiku i drvodjelstvo otvorena **2005.** godine. Posredstvom Caritasu Linz pomoć daje austrijska vlada do sada. Tu radi 12 mladića i djevojaka.

Emaus - kuća susreta, za duhovne seminare, duhovne vježbe i ostale odgojiteljske programe. Radi od **2007.** godine. Uz tu kuću nalazi se vinograd koji je došao na rod 2010. godine.

Trajnost, savršenstvo i nadmoćnost kršćanskoga karitasa

Sveti Pavao naveliko piše Korinćanima o Ljubavi, o *Agapi* ili *Charitasu*. O Ljubavi Božjoj, Kristovoj, pa prema tomu i o ljubavi kršćanskoj. Kršćanska ljubav, ostajući na biblijskom nazivlju, jest *caritas*, kako su je Latini prozvali. Od te riječi ne dolazi samo hrvatska nego i međunarodno usvojena i specifično određena riječ karitas. A izvor joj je u grčkom izrazu: *charis*, *charitos* = hvala, zahvala; *charisma*, *charismatos* = dar, milost, milosni dar, milosrdnost. Tu je i *eu-charistia* = vele-zahvaljivanje. U sve je to uključen dar, koji vrijedi i bez uzdarja, milost, milosrđe, milje, ljupkost, usluga i bez zahvale. Nešto što je bilo prije ljudskoga začeca i nešto što će biti poslije preminuća. Pa to je onda Bog. Točno tako: Bog jest *Charitas*, Ljubav (1 Iv 4,8). Odatle, od te riječi *charis* i *charisma*, dolazi i općeprihvaćena riječ šarm, šarmantan, karitativan, privlačan, simpatičan. Šarmantan ne samo da šarmira izvana, nego iznutra. Ima šarmantno srce, a ne samo lice. Po toj ćemo karitativnosti, karizmatičnosti i

šarmantnosti biti i suđeni na privatnom sudištu i na Sudnjem danu: koliko je tko drugima duhovnoga i materijalnoga dao, a ne primio; koliko je u tjelesnom i duševnom pogledu drugima pomogao, a ne od drugih iskao; koliko je u umnom i čudorednom smislu na sebi i za druge učinio, a ne samo od drugih zahtijevao.

Apostol Pavao daje tri značajke prave kršćanske šarmantne karitativne ljubavi Korinćanima.

1. Ljubav je trajna, vječno ostaje, "nikad ne prestaje" (1 Kor 13,8). Sve će uminuti: i jezici i proroci, i znanje, i imanjenje, čak i vjera i nada, a ljubav će preostati, prerasti, vjekovati vijeka vjekovječnoga. *Pjesma nad pjesmama*, koja je valjda najšarmantnija pjesma u Svetome Pismu, kaže: "Mnoge vode ne mogu ugasiti ljubav niti je rijeke potopiti" (7,8). Ona je nedostižna, neugasiva, neosvojiva, nepotpiva, neuništiva, trajna, apsolutno i jedino trajna. Pa zapravo odatle, iz te činjenice ljubavi, ljudi prirodno i žele besmrtnost. Ne vjeruju da će čovjek sav propasti, pogotovo kad mu sam Bog jamči da će se sav spasiti, i besmrtnom dušom i uskrslim tijelom, samo ako hoće, ako bude imao karitasa, ljubavi. Neće se uništiti ono što je bilo natopljeno ljubavlju prema Bogu i bratu čovjeku. To će ostati zauvijek kao glavna značka i jedina značajka ljudskoga bića. Gdje ne bude takve ljubavi, neće ostati ništa drugo. Uminut će.

2. Ljubav je savršena, potpuna. Sv. Pavao ovdje dva puta naglašava savršenstvo ljubavi (13, 10.12). Savršenstvo uspoređuje s ogledalom u kojem se zrcali ljudsko lice. Korinćani su, kažu, bili majstori od ogledala, ali sve na izglancanu metalu, a ne staklu. Ovoga sadašnjega stakla i ogledala nije bilo sve do 13. stoljeća. Zato se ljudsko lice u tim korintskim ogledalima prelamalo, iskrivljivalo, bilo mutno, kao kad gledaš kroz mutne prozore kako kiša pada. Stoga i kaže da sada gledamo kao kroz zrcalo, i to ono mutno, korintsko, a kad sve ovo umine, gledat ćemo u punoj, savršenoj ljubavi, "licem u lice" (13,12), bez posredovanja i najsavršenijega ogledala. Tu će se ogledati ljubav velikodušna, strpljiva, dobrotivna, koja se raduje istini a ne raduje nepravdi.

3. Ljubav je nadmoćna, nadilazna, daleko superiornija od svega. "Najveća" (13,13). Za njom zaostaju sve vrednote svijeta stvorenoga koje su bez nje praporac i zvečak. Ona se uzdiže u visine kao dvometarski orli krilaši, a sve ostale vrednote ostaju kao ptići u gnijezdu. Sve druge vrednote imaju vrijednost ako im se doda ljubav s pravim načinom i načinom. Crkva kao Kristova božanska ustanova s božanskim darovima ima oznake te božanske ljubavi.

DAN BISKUPIJE I OBLJETNICA ŽUPE

Trebinje, 25. rujna 2011. - Svetkovina sv. Mihovila Arkandela, zaštitnika Trebinjske biskupije, kao i druge dvojice Arkandela, Gabriela i Rafaela, proslavljena je u trebinjskoj katedralnoj crkvi Male Gospe u nedjelju 25. rujna. Misno je slavlje predvodio biskup Ratko, apostolski upravitelj Trebinjsko-mrkanske biskupije, koja danas ima 15 župa i 21.000 katolika. U koncelecijaciji su sudjelovali župnici: don Milenko Krešić iz Trebinja, don Nedjeljko Krešić iz Graca, don Rajko Marković iz Stoca, don Pero Pavlović iz Ravna, don Antun Pavlović iz Hrasna, don Damjan Raguž iz Rotimlje, don Vinko Raguž iz Aladinića, don Mladen Šutalo iz Sv. Ivana iz Mostara, don Ivo Šutalo iz Studenaca, don Tomislav Ljuban iz Ploča-Tepčića i biskupov tajnik don Ivan Kovač. Crkva je bila ispunjena vjernicima, domaćim župljanima, hodočasnicima iz raznih župa biskupi-

je i iz dubrovačkoga područja. Pjesmu, čitanja i molitvu vjernika pod svetom Misom preuzeo je župni zbor s Domanovića, a biskup se spomenuo njihova župnika don Ivana Pavlovića preporučujući ga Bogu da se što prije zdravstveno oporavi i vrati iz Zagreba u župu. Bila je nazočna i delegacija Eparhije zahumsko-hercegovačke s trebinjskim glavnim parohom stavroforom Nikolom Jankovićem.

Homilija. Biskup je u propovijedi govorio o anđelima Božjim koji su kao slobodna i razumna a bestjelesna bića stavljena na kušnju koja im je određivala vječnost. Trećina "zvijezda nebeskih" bila je zavedena Luciferovom ohološću i lažima, te se udaljila od Boga, a približila se čovječanstvu da ga napastuje i okreće na krivi put. Bog je dobre anđele stavio i u službu ljudi tako da svatko ima svoga anđela čuvara koji ima svoj nevidljivi

kontakt i šalje poruku za svakoga poučavajući ga da dobro čini, a zla se kloni. I Isus je imao svoju kušnju, ne samo na početku svoga trogodišnjeg djelovanja, u Judejskoj pustinji, nego i na kraju, u Maslinskom vrtu. Odlučno je odbio vraške sugestije a priklonio se vršenju volje Božje, unatoč svoj patnji koju je vidio. Bog mu je poslao "anđela s neba, koji ga ohrabri" (Lk 22,43). Bog i od nas traži, preko svojih anđela, da ustrajemo u dobru, svladavajući kušnje koje su neizbježne, i koje nas čiste u našem životnom hodu. Biskup je izrazio Bogu zahvalnost što je, po dekretu biskupa Petra Čule, mogao sudjelovati u pastoralnom životu župe kao dušobrižnik u Trebinju prije četrdesetak godina (1971.-1974.).

Na kraju svete Mise, a u prigodi obljetničkoga slavlja, riječi zahvale izrazio je župnik don Milenko ističući da ove godine pada 120. obljetnica obnovljene župe. Mostarsko-duvanjski biskup Paškal Buconjić, apostolski upravitelj trebinjski, osnovao je župu u Trebinju 6. rujna 1891. Crkva je

već prije, 1884. godine, bila podignuta u čast Rođenja Blažene Djevice Marije, a na njezinu stotu obljetnicu, 1984., Sveta je Stolica crkvu uzdignula na dostojanstvo katedrale. Župu su od početka do potkraj Drugoga svjetskog rata posluživali biskupijski svećenici, nakon rata, zbog oskudice domaćega klera - ubijena su ili nestala četrnaestorica dijecezanskih svećenika - dolazili su franjevci i isusovci iz Dubrovnika, a od 1970. godine opet župa ima stalna župnika, osim posljednjega rata (1991.-1996.). Sadašnji župnik predaje crkvenu povijest na Teološko-katehetskom institutu u Mostaru. Prije biskupova blagoslova otpjevana je zahvalnica *Tebe Boga hvalimo*.

Statistike. Prema župnikovim obavijestima u župi je 1891. u 157 obitelji bilo 1313 katolika. U ovih 120 godina u župi je kršteno 1365 djece. Podatci za 2010. godinu: u trebinjskoj općini bilo je oko 35.000 stanovnika, od toga oko 250 katolika, određen broj u mješovitim brakovima.

PROSLAVA SV. MALE TEREZIJE

Ledinac, 1. listopada 2011. - Crkva i župa na Ledincu, u širokobriješkom dekanatu, jedina je u Hercegovini podignuta u čast sv. Maloj Tereziji. Bila je to želja njezina prvog župnika don Ante Čule (1930.-1970.), a onda i pristanak mostarskoga biskupa Alojzija Mišića (1912.-1942.). Župnik je počeo graditi veliku crkvu s namjerom da tu bude svetište sv. Terezije od Djeteta Isusa za čitav ovaj kraj. Crkva je, s tornjem, posve dovršena tek za Drugoga vatikanskoga koncila (1962.-1965.).

Za ovogodišnju svetkovinu Svetice, u subotu 1. listopada, župnik don Jozo Ančić pozvao je biskupa Ratka a odazvalo se i petnaestak svećenika, među njima i dekan širokobriješki fra Stipe Biško, koji su koncelebrirali, a neki su bili na raspolaganju za sv. ispovijed. Župnik je upriličio predstavljanje ovogodišnjih prvopričesnika (17) i krizmanika iz tri godišta (71), eto iz svake godine po 24 djece. U procesiji se ušlo u crkvu, a dvored od 88 dječaka i djevojčica s ružama u rukama do oltara, gdje su stavljene u posebne posude. Biskup je ruže blagoslovio napomenuvši da je Mala Terezija za života govorila kako će - po Božjem daru - s neba slati "kišu ruža" - milosti. Nakon župnikova pozdrava, biskup je blagoslovio ruže i svu djecu poželjevši im dobro zdravlje duše i tijela i izvrsnu

pripremu za primanje sv. sakramenata. Čestitao je svima današnju svetkovinu. Evanđelje je navijestio domaći sin fra Marinko Leko, župnik u Rakitnu i dekan posuški. Misu je pratio pjesmom dobro uvježban župni zbor.

U propovijedi biskup je govorio o sv. Maloj Tereziji, koja je rođena u obitelji Martin (Marten) s devetero djece. Živjela je 24 godine (1873.-1897.). Umrula od sušice. Dva njezina brata i dvije sestre preminuli su u djetinjstvu, a pet sestara pošlo je u strogi samostan: četiri sestre u karmelićanke, a peta u klarise. I Terezija je u petnaestoj godini - početkom 1888. godine - nakon audijencije kod pape Lava XIII. u studenome 1887. pošla u karmelićanski samostan. Mala Terezija proglašena je svetom 1925., a dvije godine kasnije zaštitnicom misija. Godine 1997. papa Ivan Pavao II. Sveticu je proglasio "naučiteljicom Crkve". Napisala je, po želji svojih poglavara, "Povijest jedne duše", knjigu koja je prvi put izašla godinu dana nakon Svetičine smrti, a prevedena je na mnoge jezike svijeta u brojnim izdanjima. Na hrvatskom u osam izdanja. Roditelji otac Louis i mati Zélie-Marie proglašeni su blaženima 2008. godine u Lisieux-u. Svetica se za života istaknula ljubavlju prema Isusu i Crkvi, poniznošću i strpljivošću u vrlo teškoj bolesti.

Ovih je dana župnik don Jozo objavio knjižicu "Uzor - župa Ledinac", koja je prvi put ugledala svjetlo dana u Mostaru 1933. godine. Pjesma narodnoga guslara opjevava u desetercu sv. Malu Tereziju, dolazak župnika don Ante, gradnju crkve (1931.-1941.) pohod biskupa i blagoslov temeljnoga kamena. U župnikovu uvodniku (str. 3-5) čitamo da je župa bila osnovana 1873. pod

nazivom Svetoga Križa, ali kako se novi župljani nisu mogli dogovoriti gdje bi joj bilo sjedište, od 1878. godine župa je ostala u sklopu Rasna do njezine obnove, 1930. godine. Danas obuhvaća pet sela: Ledinac, Medoviće, Podledinac, Višnjicu i Poganu Vlaku (a dio Pogane Vlaka, Macani, pripada župi Raskrižje). U župi ima oko 1150 vjernika.

POSJET MALOM SJEMENIŠTU

Travnik, 20. listopada 2011. - Kada je početkom rujna ove godine s Božjim blagoslovom ispratio sjemeništare iz Mostara u Travnik, biskup je Ratko pisao rektoru don Marijanu Pejiću da bi rado pohodio gimnazijalce i pozdravio poglavare tijekom jeseni, na primjer jednoga "zavjetnog" četvrtka Petra Barbarića, sluga Božjega, pod čijim imenom djeluje Travničko sjemenište. Pogotovo u ovoj 130. obljetnici obnove crkvene hijerarhije u ovoj pokrajini i utemeljenja Travničkoga sjemeništa 1881. godine. Dogovoreno je da to bude u četvrtak 20. listopada. U pratnji je bio don Jozo Blažević, župnik Vinjana kod Posušja, koji je poslao tri nova kandidata u Travnik.

S misarima. Pola sata prije svete Mise poglavari su s biskupom ispovijedali hodočasnike koji su ispunili sjemenišnu crkvu sv. Alojzija Gonzage (1568.-1591.), talijanskoga isusovca koji je umro u 23. godini života prije 420 godina. U početku svete Mise, u kojoj su poglavari - rektor, prefekt, duhovnik, ekonom - koncelebrirali, a neki sjemeništari ministrirali, ravnatelj je Pejić srdačno pozdravio goste i hodočasnike.

Glavna riječ u misnom evanđelju bila je misao koju je izrekao Gospodin Isus tadašnjim i sadašnjim slušateljima, otpočeo je biskup svoju homiliju. Isus nije došao donijeti "mir", nego mač", misleći na neistinit mir, odnosno na pravi mač razdjeljenja u kući i u svijetu za Boga i mimo Boga. Svatko se treba u savjesti i životu opredijeliti pred Isusom, pred njegovim Kraljevstvom, otkupljenjem, izabrati put križa do konačna spasa. Krist je jednima na uzdignuće i spas, a drugima na propast, ovisno o svakoj duši i njezinoj slobodnoj volji. U kući će nastati razdioba: jedan će se opredijeliti za Isusa i njegove ideale, a drugi će držati do svoga sebičnoga "ja", do svoga požudnoga tijela kao božanstva i do promjenljivih i propadljivih svjetskih standarda. I danas Isusa vode "od Poncija do Pilata", kao

što smo posljednjih godina mogli pratiti tragičan slučaj jedne antireligiozne obitelji koja je htjela ukloniti križ sa zidova iz talijanskih škola, pa je Raspeti morao proći sedam-osam eurosudova da konačno iznese pobjedu, tj. da ostane u školama, gdje mu je službeno mjesto još od 1926. godine. I da je ta bezbožna ideja protiv križa pobijedila, ne bi vjernik, možda ni biskup, više smio držati križa ni na sebi ni u kući. Biskup je također spomenuo da se ljudi opredjeljuju prema Isusu i njegovu zakonu i u ovom sjemeništu. Pa i s obzirom na cijelo sjemenište, koje je izvorno vlasništvo Vrhbosanske nadbiskupije. Komunističke su ga vlasti pod kraj Drugoga svjetskog rata nepravedno oduzele, a ove demokratske vlasti još uvijek nepravedno drže polovicu otete zgrade kao "ratni plijen", iako su sudovi ovoga svijeta dosudili pravo Nadbiskupiji. Zna se značenje i važnost škole, i osnovne i srednje, za ovaj travnički kraj. Umjesto da omogućće školarcima nove prostore za izobrazbu, te su se "demokratske vlasti" pobrinule da otmu dio zgrade koju Nadbiskupija potražuje ima 15 godina! Ako moćnici ne daju prostora za školu hrvatskim katolicima u Travniku, što drugo žele nego da ih nema!? Na kraju svete Mise predvoditelj je blagoslovio bolesnike i sve predmete koje su hodočasnici sobom donijeli.

S poglavarima. Potom je bio najprije susret s poglavarima. Rektor je priredio sjemenišne rezultate, a prefekt, don Mladen Kalfić, prikupio dosadašnje školske ocjene hercegovačkih kandidata i iznio ih pred biskupa. Nastavničke su ocjene iz petnaestak školskih predmeta većinom pozitivne, ali ako postoji samo jedna jedinica, obara se i prosjek i učenik. Ne treba sedam jedinica, dosta je jedna, da se podvuče: nedovoljan, negativan, propao! Biskup je zahvalio poglavarima na njihovoj revnoj službi, zauzimanju za odgoj i izobrazbu svakoga kandidata. Ovo je vrijeme đачke discipli-

ne mozga, srca i jezika. I ne smije se popuštati ni u Božjim ni u crkvenim ni u školskim zakonima. Želimo odgojene i izobražene mladiće, s kojima može sutra računati bogoslovija odnosno biskupija, kazao je biskup na sastanku.

Sa sjemeništarcima. Poglavari su zatim okupili sve sjemeništarce u velikom dvoranu, njih 41, kojima je biskup imao polsatno predavanje. Govorio im je o ljudskoj slobodi koja se ispunja čineći dobro svakomu, istražujući cjelovitu istinu, težeći za vječnom ljepotom u Bogu. Oni koje je Bog pozvao u svoje redove obdareni su potrebnim talentima da ostvare duhovno zvanje i sutrašnje poslanje. "Na vama je da na to odgovorite marljivošću u školi, urednošću u duši i u kući, bogobojaznošću u životu. Svakoga vaš uspjeh raduje, a neuspjeh rastužuje. Na vas gledaju s velikom nadom vaši roditelji, poglavari, profesori, cijela ova Crkva. Za vas su vaši roditelji, sjemenišna uprava, školsko osoblje i biskupi sve priredili, od tabana do tjemena, od prostora do vremena, da intelektualni i duhovni rod donosite i rod vaš da ostane! Bog vas zove u svoje redove. Danas nije moguće naći odgovarajuće zaposlenje ni kada si najuspješniji, s najboljim svjedodžbama, a kamo ćeš tek prispjeti ako vučeš sa sobom negativne ocjene i u zvanju i u vladanju?" govorio je biskup mladim slušateljima.

Zajednički je objed bio u prostranoj blagovao-nici u kojoj služe sjemeništarci kod stolova, a ima i desetak "internista", koji kao vanjski đaci stanuju u sjemenišnoj zgradi, pohađajući gimnaziju. **S hercegovačkim kandidatima.** Prije odlaska biskup se, zajedno s don Jokom, susreo sa sjemeništarcima Mostarsko-duvanjske biskupije: dvojica su u trećem, jedan u drugom i sedam u prvom razredu. Za većinu je bio prvi put susret s ovakvom novom sredinom. Poglavari se ne tuže na vladanje, a profesori su već počeli ocjenjivati: premalo pohvalnih, a ima i pokudnih. Ocjene otkrivaju ne samo đачko pamćenje i znanje, nego i studij, revnost, način studiranja. "Nitko nije prirodno nesposoban za učenje, osim ako baš ti sam želiš sebe učiniti nesposobnim za školu. Sudbina je vaša i u vašim rukama!" - pripomenuo im je biskup na odlasku. **Povratak.** Trosatni razgovor od Travnika do Mostara odvijao se o stanju u sjemeništu, u bogosloviji, u biskupiji. Računa se s onima koji se sami jave da su pozvani, bez obzira na darovitosti. Prepušteni su zatim na odgoj stručnim odgojiteljima i na izobrazbu kvalificiranim nastavnicima. Svi ih nastoje učiniti i ozbiljnima i odgovornima, mudrima i krjeposnima, i pred Bogom i pred ljudima!

ORGULJE U CRKVI SVIH SVETIH

Aladinići, 30. listopada 2011. - Hercegovina se ovih posljednjih godina obogatila u više župnih crkava klasičnim orguljama. Nabavile su ih župe: katedrala u Mostaru, 2004.; katedrala u Trebinju, 2007., župna crkva u Studencima, 2011., u Stocu čekaju kolaudaciju ove godine. Već su odavno orgulje u župnim crkvama na Humcu (1881.), na Širokom Brijegu (1964.), u Duvnu (1984.)...

Orgulje su glazbalo s tipkovnicom za proizvodnju zvuka pritiskom na tipku, koja na mehanički ili električni način omogućuje strujanje zraka iz mijeha u sustav svirala. Postoje orgulje s pet ili šest klavijatura na kojima se svira rukama - manual, i klavijatura na kojoj se svira nogama - pedal. Orgulje se uvode u kršćanske crkve u sedmom stoljeću, a njihovo je zlatno doba 17. i 18. stoljeće kada su građene veoma složene mehaničke barokne orgulje. Iako ih posjeduju iole ozbiljne koncertne dvorane, orgulje se najčešće

upotrebljavaju u bogoslužju. Orguljar je onaj koji gradi orgulje, a orguljaš je onaj koji svira na orguljama.

Drugi vatikanski koncil u konstituciji o sve-toj liturgiji kaže: "U latinskoj Crkvi treba uvelike cijeliti orgulje sa sviralama kao tradicionalno glazbalo kojega zvuk može crkvenim obredima dodati divan sjaj te srce veoma uzdići k Bogu i k nebeskim stvarima" (br. 120).

Don Vinko Raguž, župnik na Aladinićima, uspio je - osobito posredstvom don Tomislava Pu-ljića s Gornjega Brštanika, župnika u Šibeniku - nabaviti iz Njemačke orgulje za župnu crkvu Svih Svetih. Zasvirale su svečano prvi put pod svetom Misom u nedjelju, uoči Svetih Svetih, 30. listopada. Biskup ih je Ratko blagoslovio i stavio u uporabu, a pod himnom Slave već su zabrujale pod prstima s. Mateje, u prostranoj aladinskoj crkvi. Orgulje su iz 1932. godine, s ugradbom kućišta,

vjetrovnice i električne trakte iz 1981. Imaju 26 registara s dva manuala i pedalom.

Poslije svete Mise održao je koncert hrvatski čembalist i orguljaš Pavao Mašić (Šibenik, 1980.) s glazbenim komadima Franje Dugana (1874.-

1948.), J. S. Bacha (1685.-1750.), T. Albinonija (1671.-1751.) i G. Morandija (1777.-1856.). Crkva je bila puna vjernika. Župnik je u svojoj zahvali poželio da se nađe koji domaći talent koji će se odlučiti za studij glazbe, posebno orgulja.

NA POČITELJ BRDU OKO 2000 VJERNIKA

Počitelj Brdo, 1. studenoga 2011. - Na svetkovinu Svih Svetih, 1. studenoga, na poziv i u dogovoru sa župnikom don Ivanom Pavlovićem i njegovim suradnicima, don Barišom Čarapinom i nedavno pristiglim don Ivanom Bebekom, biskup je Ratko slavio svetu Misu Svih Svetih na Počitelj Brdu pred kapelicom građenom 1970. godine u groblju koje ima dva dijela: staro groblje i novo nastalo nakon Domovinskoga rata. Počitelj Brdo filijala je župe Domanovići.

Kada je biskup došao na groblje s tajnikom don Ivanom Kovačem, dočekao ih je kapelan Bebek, koji ih je uveo u kapelicu Gospe Žalosne, gdje je predviđeno slavlje svete Mise. Lako je došlo do dogovora i tako se sve pripremilo u petnaestak minuta da sveta Misa bude vani.

Prije početka misnoga slavlja biskup je pozvao sav narod na okup - prema nekima i do 2.000 vjernika od 3.000 koliko ih ima domanovička župa.

- Zahvalimo milosti Božjoj, i zagovoru Svih Svetih, na ovome prekrasnom sunčanom danu. Okrenimo se svi prema oltaru i pratimo svetu Misu. To je najveća, najuzvišenija i najuslišanija naša molitva, jer je to Isusova žrtva koja je Ocu vrlo omiljela. Da se sada dignu mrtvi iz grobova i da ih upitamo što im je najpotrebnije, svi bi nam odgovorili:

"Sveta Misa!"

Ali mi smo donijeli skupocjena cvijeća da zakitimo vaše grobove...

"Sveta Misa!" - odgovorili bi nam mrtvi.

Ali mi ćemo se privatno pomoliti kod vaših grobova i poškropiti blagoslovljenom vodom skupe mramorne grobnice...

"Sveta Misa!" - uglas bi odgovorili pokojni.

Primijenimo stoga ovu svetu Misu za sve pokojne na ovome groblju i po našim grobljima, da svima vjernima mrtvima Bog iskaže svoje veliko milosrđe.

U propovijedi je biskup govorio o Isusovim Blaženstvima usporedivši ih s Božjim Zapovijedima. Zapovijedi kazuju kako ćemo, opslužujući Deset Božjih zakona, iskazivati Bogu čast i slavu te postići pravdu u kući i u društvu: štujući Boga, njegovo sveto Ime i njegov sveti Dan; a poštujući Roditelje, Život, Imovinu i Istinu! A Blaženstva nam kazuju kako ćemo pokazati više od Pravde - Milosrđe. Blago milosrdnima, oni će postići Božje milosrđe, čitali smo danas u evanđelju. "Nemilosrdan je sud onome tko ne čini milosrđa; a milosrđe likuje nad sudom" (Jak 3,13). Ako se uspoređuje naša pravda i naše milosrđe, uvijek je jače i pobjedonosnije milosrđe, jer njime se otkupljuje i nepravda. Najveći izraz milosrđa jest praštanje. Sveci su sveti jer su podnosili, praštali i zaboravljali uvrede.

Poslije svete Mise susret i objed u župnoj kući gdje je bio župnik don Ivan koji je nedavno podnio ozbiljnu operaciju i čeka daljnje upute i terapije.

Molimo Boga za njegovo dobro zdravlje, zajedno s njegovim suradnicima i župljanima, po zagovoru sv. Josipa Radnika, zaštitnika župe, i Svih Svetih Božjih!

PROSLAVA SV. NIKOLE TAVELIĆA

Rim, 13. studenoga 2011. - Od 1970. godine, kada je bl. Nikola Tavelić kanoniziran, hrvatska rimska zajednica, okupljena oko crkve sv. Jeronima, svečano slavi Svečev dan u nedjelju najbližu liturgijskom blagdanu, 14. studenoga. Ove godi-

ne svečanost je bila u nedjelju 13. studenoga. U hrvatskoj crkvi okupilo se oko 250 članova, među kojima najviše studenata: oko 140 dijecezanskih i redovničkih svećenika i bogoslova, redovnica, laika i laikinja. Podatci su preuzeti iz *Hrvatskoga*

rimskog adresara 2011./2012., koji svake godine izdaje Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima s rektorom msgr. Jurom Bogdanom na čelu.

Svečanu svetu Misu u čast sv. Nikole predvodio je biskup iz Mostara Ratko Perić, pjevao je hrvatski rimski zbor pod vodstvom don Željka Majića, vicerektora zavoda i crkve sv. Jeronima. Bili su nazočni ambasadori Hrvatske, BiH, Crne Gore i Makedonije pri Svetoj Stolici, a iz domovine oko 50 hodočasnika koje je vodio dr. don Josip Čorić iz Splita. U koncelebraciji je sudjelovalo oko 45 svećenika, među njima i novoimenovani biskup koadjutor porečki i pulski, msgr.

dr. Dražen Kutleša, svećenik mostarsko-duvanjske biskupije.

Poslije sv. Mise priređeno je predstavljanje knjige Zvonimira Seršića, krčkoga svećenika, *San Girolamo dei Croati. Viaggio nell'arte*, koju je izdao Zavod, 2011. Knjigu je prezentirao dr. fra Tomislav Mrkonjić, konventualac, službenik u Tajnom vatikanskom arhivu. Prezentaciji je nazočio i msgr. dr. Nikola Eterović, nadbiskup, generalni tajnik Biskupske sinode, gdje kao službenik radi vlč. Seršić. Potom je upriličen domjenak u prostorijama Zavoda. Tu je spomenuti Adresar bio podijeljen nazočnima.

SPOMEN NA POKOJNE

UBIJENA S. LUKRECIJA MAMIĆ, MISIONARKA U BURUNDIJU

U nedjelju, 27. studenoga 2011. ubijena je s. Lukrecija Mamić, dugogodišnja hrvatska misionarka u Burundiju u Africi. Te kobne večeri oko 21 sat po lokalnom vremenu razbojnici su napali samostan sestara Službenica milosrđa (Ančela) tražeći novac. Na mjestu su ubili s. Lukreciju, a s. Carlu Brianza zajedno s volonterom Francescom Bazzanijem, bolničkim vozačem, naoružani su banditi prisilili da pođu s njima. Pozvana je policija koja se odmah dala u potjeru. Nakon nekoliko kilometara od Biskupijske bolnice, gdje su sestre radile, umirovljenog su volontera razbojnici ubili a potom pokušali ubiti i s. Carlu. Sestra se, uhvativši se za puščanu cijev, pokušala oduprijeti, ali je, izbodena i izrezana nožem po rukama, morala završiti u bolnici gdje joj je pružena pomoć. Prema najnovijim informacijama, nalazi se izvan životne opasnosti.

S. Lukrecija svoje je misijsko djelovanje započela 1984. u južnoameričkoj državi Ekvadoru gdje je djelovala petnaest godina. Nakon višegodišnjega misionarskog iskustva, poglavari su je 25. siječnja 2002. poslali u Burundi, gdje je pomogla otvaranje nove misijske postaje na afričkom kontinentu. U mjestu Kiremba, biskupiji

Ngozi, sestre su vodile Biskupijsku bolnicu koja je prije 40 godina sagrađena darovima vjernika talijanske biskupije Brescia. S. Lukrecija vodila je centar za neishranjenu djecu, trudnice i majke te se brinula za vrlo siromašno pleme Batua.

Pokojna s. Lukrecija rođena je u mjestu Zidine kod Tomislavgrada, župa Grabovica, 1948. godine kao osmo dijete u svojih roditelja, sada već pokojnih, Ivana i Ive rođ. Sablijić. Na krštenju su joj dali ime Anđa. Osnovnu je školu završila u Grabovici, a ostalo školovanje u Dubrovniku gdje je i ušla u samostan Ančela, kako popularno nazivaju sestre Službenice milosrđa. Prve je zavjete položila 30. kolovoza 1969., a svečane 29. kolovoza 1976. u Splitu. (O s. Lukreciji saznajte više u razgovoru za *Crkvu na kamenu* br. 11/2007.)

Dok s. Lukreciji molimo milosrđe Oca nebeskoga, a iskrenu sućut izražavamo njezinu bratu don Luki, hrvatskom misionaru u Belgiji, i sestri Kazimiri, Službenici milosrđa, nad ovim tužnim događajem razmišljamo kao nad pozivom da se još više molimo za naše misionare koji su radi Kraljevstva nebeskoga spremni na žrtvu do prolijevanja vlastite krvi.

KOMEMORACIJA POGINULIH VJEROUČENICA

Mostar, 11. studenoga 2011. - Na 17. obljetnicu smrti dviju mostarskih vjeroučenica osmog razreda, Antonije Sesar i Danijele Vidović, u katedrali Majke Crkve mjesni je biskup Ratko predvodio koncelebrirano misno slavlje za duše blagopokojnica. U misnu nakanu bio je uključen i don Petar Vuletić "Šjor", svećenik Trebinjske biskupije, koji je 12. studenoga 1998. u Los Angelesu u 61. godini života preminuo

kao župnik hrvatske župe sv. Ante u istome gradu. Osim brojne rodbine pokojnica i pokojnika, i drugi su vjernici ispunili katedralu. Biskup je u propovijedi govorio na temu dnevnoga evanđeoskog čitanja o ljudskoj smrti kojoj je vremenski trenutak najnesigurniji, a stvarna činjenica najsigurnija. Tako, veli Isus, dvije žene rade "u polju" ili "u mlinu", pa jedna biva uzeta, druga ostavljena, bez obzira na mladu ili staru

dob i na svu poslovnu ili obiteljsku "nezamjenljivost" dotične osobe. Bog je gospodar i života i smrti svake osobe.

Poslije svete Mise vjernici su sišli u predvorje kriptе sv. Josipa, gdje su vjeroučenice bile teško ranjene gelerima razorne neprija-

teljske granate i ubrzo potom izdahnule, 1994. godine. Izmoljene su molitve i upaljene svijeće pod spomen-pločom datuma pogibije. Nakon toga u pastoralnom katedralnom središtu sv. Josipa prikazan je film o životu blaženoga Ivana Merza.

OSAMNAESTI SPOMEN NA NEVINE ŽRTVE

Grabovica, 9. rujna 2011. - Prošlo je osamnaest godina od strahovita zločina koji su 9. rujna 1993. počinili pripadnici Armije BiH nad nedužnim hrvatskim civilima u selu Grabovici, župljanima Drežnice u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. Nastradala su 33 civila: najmlađa žrtva bila je djevojčica Mladenka kojoj su bile 4 godine, a najstariji je bio Marko s 84 godine. Sveta Misa zadušnica slavljenja je u petak 9. rujna u 15 sati, a glavni je voditelj bio don Ivica Boras, novoimenovani župnik župe sv. Mateja na Rudniku u Mostaru, s još devetoricom svećenika. Bio je nazočan i pravoslavni svećenik iz Konjica o. Milan. Na početku misnoga slavlja prisutne je pozdravio don Ivan Zovko, župnik u Jablanici, koji na zamolbu Ordinarijata privremeno pastorizira Drežnicu i Grabovicu.

U prigodnoj homiliji don Ivica je kazao kako "danas slavimo svetu Misu za duše naših pokojnika, mučki pobijenih u ovome mjestu". "Ovi su naši pokojnici ovdje živjeli. Mogli su otići, ali su živjeli ovdje vjerujući u dobro, jer tako razmišlja pošten čovjek. Vjerovali su u dobro, a doživjeli su zlo". Istina, dodao je don Ivica, to je teško razumjeti, posebice obiteljima prihvatiti, ali kada "srcem i dušom i vjernički razmišljamo, onda nalazimo i u tome smisao jer duše su pravednika u ruci Božjoj". Kršćanin se ne osvećuje, nego po

uzoru na Isusa prašta i zločince predaje Bogu da im on božanski sudi po djelima njihovim.

Na kraju komemorativne Mise župni upravitelj Drežnice, u kojoj pastorizira Vrde i pomaže župniku Sv. Mateja don Nikola Menalo, istaknuo je kako je ovo 18. obljetnica stradanja nevino ubijenih vjernika, civila. S 18 godina postiže se punoljetnost. No, neki među ubijenima ni to nisu dočekali. S osamnaest godina preuzimaju se prava i obveze punoljetne osobe. Nevino pobijeni punoljetnici bili su preuzeli svoja prava i obveze i izvršavali ih u rodnom mjestu, dok su nama živima zadana prava i obveze o ispitivanju ovoga zločina. Znamo kako je teško dobro odgojiti dijete i izvesti ga na pravi put kroz osamnaest godina. Ali trud, muka i križ isplati se kada se na djetetu vide plodovi našega rada. Naše je pravo i obveza učiniti više nego što se učinilo u procesuiranju zločina i iznošenju na vidjelo istine o Grabovici. Mukotrpan je to rad, ali je na nama da ne posustanemo u iznošenju istine o Grabovici. Jer i naše praštanje pretpostavlja poznavanje istine o zlodjelu.

Nakon misnoga slavlja ispred Spomen obilježja civilnim žrtvama vijence su položili predstavnici raznih udruga i civilnih vlasti. Preživjeli župljani, rodbina i prijatelji žrtava sa svećenicima zadržali su se kod spomenika sjećajući se članova obitelji, odnosno katoličkih vjernika.

HERCEGOVAČKI SLUČAJ

SPROVOD PO ZAKONITU OBREDU

Čapljina, 14. studenoga 2011. - Prije tri godine umrla je Milenka, supruga Ante Šutala. Na njezinu sprovodu nije mogao biti zakoniti katolički svećenik, don Ivan Turudić, kojega su neki građani prijetnjama i neučinkovitošću odgovornih za javni red spriječili da se sprovodni obredi obave do kraja u groblju u Trebižatu, iako su to sinovi kao i muž pokojne Milenke živo željeli.

U subotu ujutro, 12. studenoga, u župni su ured došli sinovi spomenute obitelji s viješću da im je otac Ante preminuo i zaželjeli su da zakoniti svećenik vodi molitveni sprovod do groba, gdje im je 2008. godine pokopana majka Milenka. Sprovod je dogovoren za ponedjeljak, 14. studenoga u 15 sati. Biskup iz Mostara ohrabrio je župnika don Ivana u njegovoj odluci i preuzimanju obveze vođenja sprovodnih obreda. Župnik je toga dana otišao k načelniku policije Vinku Ćoriću obavješćujući ga napisмено o molbi obitelji pok. Ante i o svojoj svećeničkoj dužnosti da udovolji spomenutoj molbi svojih vjernika. U susretu ga je načelnik izvijestio o razgovorima s ožalošćenom

obitelji i s drugom stranom koja, na žalost, priječi zakonitu svećeniku pristup u groblje. Gospodin je načelnik spomenute protivnike upoznao s pravima obitelji pok. Ante i s pravima vezanim za vjerski obred te ih zamolio da uklone lance koje su neki stavili na ulazna vrata u groblju ili će ih policija morati ukloniti.

Pola sata prije početka sprovoda policija je neke nepokornike privela u policijsku postaju u Čapljini zbog njihovih iskazanih namjera ometanja vjerskog obreda. Sprovodna je povorka pošla iz susjednoga Čeljeva i župnik je već oko 15,20 sati mogao započeti molitve na groblju sv. Franje i sve uredno privesti kraju, bez ikakvih smetnji i upadica. Nije bilo na grobu nikakvih govora, osim crkvenih molitava i blagoslova.

Nakon sprovodnih obreda župnik je slavio sve-tu Misu zadušnicu za pok. Antu u župnoj crkvi u Gorici-Strugama u nazočnosti njegove rodbine.

Policija je odgovorno obavila svoj posao paze-ći na javni mir i red u kojem je omogućen ovakav javni vjerski čin.

BLAGOSLOVLJENA KAPELICA

Čapljina, 28. studenoga 2011. - Ljetos je u ko-lovozu mostarski biskup Ratko Perić novomu voj-nom biskupu u BiH msgr. Tomi Vukšiću stavio na raspolaganje čapljinskoga župnika don Ivana Tu-rudića za vojnoga kapelana u Čapljini. A don Iva-nu je kao župniku dao za pomoćnika diplomira-nog bogoslova u Rimu Peru Miličevića iz Mostara koji se priprema za primanje sv. reda đakonata i prezbitrata tijekom ove školske godine. Don Ivan nastoji obavljati kapelanske dužnosti u vojarni u Čapljini, ima na duhovnoj brizi vojnike u Rodoču

kod Mostara i u Livču u Bijelom Polju, prema do-govoru i potrebama, a u župi vodi prvopričesni-ke (41) i krizmanike (65), dok bogoslov Pero drži vjeronauk svim drugim školarcima (162) i obavlja uredske poslove sa strankama podnoseći spise i račune na uvid i potpis župniku.

Budući da je župnik Turudić u gradu našao prikladan prostor u kojem stanuju on i njegov pomoćnik, biskup je nedavno dopustio da se do-sadašnja dvorana za vjeronauk preuredi za pri-godnu kapelicu u kojoj se mogu slaviti večernje

svete Mise preko tjedna, počevši s liturgijskim vremenom Došašća, a nedjeljna sveta Misa, koja okuplja nekoliko stotina vjernika, slavi se i dalje u župnoj crkvi susjedne župe Gorica-Struge.

Župnik je ovu obavijest proglasio vjernicima na svršetku pučke Mise u nedjelju, 27. studenoga. O tome je obavijestio i mjerodavne vlasti u gradu. Na poziv župnika don Ivana biskup je Ratko sa svojim tajnikom don Ivanom Kovačem u ponedjeljak, 28. studenoga, u 18 sati pohodio župnika i vjernike, njih tridesetak, koji su se okupili u ukusno obnovljenu prostoru namijenjenu za slavljenje Boga molitvom i sakramentima. U početku svete Mise biskup je izmolio obredne molitve i blagoslovio prilagođenu kapelicu, a u kratkoj propovijedi obrazložio smisao ovoga liturgijskog

čina u službi vjernika koji žele pohađati večernju Misu prigodom obljetnice smrti svojih pokojnika, da ne idu u Struge na svetu Misu, tri kilometra daleko od Čapljine. Znati tražiti i čekati, uvijek se isplati. Također je biskup dopustio da se u toj blagoslovljenoj kapelici, osim slavljenja svete Mise, mogu dijeliti sakramenti krštenja i sv. ispovijedi, te častiti presveta Euharistija u svetohraništu, a vjeronauk za đake odvijat će se na katu, dok se drukčije ne providi.

Duhovno zadovoljstvo župnika, njegova pomoćnika i nazočnih vjernika, kao i vlasnika prostora bilo je očito. Biskup je zaželio: neka bude sve na veću slavu Božju, na čast Blažene Djevice Marije, Svih Svetih i na dobro svih vjernika čapljinske župe sv. Franje.

MEĐUGORSKI FENOMEN

BISKUP ŽANIĆ U "MISTERIJU MEĐUGORJA"

U izdanju *Večernjega lista* u lipnju 2011. izašla je knjiga četvorice novinara: Ž. Ivkovića, R. Bubala, Z. Despota i S. Hančića, pod naslovom "MISTERIJ MEĐUGORJA. 30 godina fenomena. Prvi put: Dokumenti jugoslavenske tajne policije". Dan uoči izlaska knjige *Misterij Međugorja* (MM), 17. lipnja, jedan je od autora u istom listu napisao za nju oglas. Knjiga je imala odjeka i na internetskoj stranici talijanskoga vaticanista A. Torniellija, 9. i 20. rujna 2011.¹ I odgovor njemu na stranicama kanadskoga psihologa L. Belangera, 19., 20. i 21. rujna ove godine. Tornielli piše da se iz udbaškoga dokumenta "Crnica" iz 1987. razabire da je glavni instrument, čini se, bio "biskup Žanić, koji se u početku pokazao otvoren mogućnosti da se radi o nadnaravnom događaju, kasnije postao najodlučniji neprijatelj", te da je odbojnost biskupa Žanića prema Međugorju "bila hranjena nizom dokumenata koji su iskonstruirali udbaši". Konačno iz Udbina izvješća, veli A. T., proizlazi da je "biskup Žanić bio spreman prihvatiti bilo kakav dokument protiv franjevac a i protiv ukazanja, pa bio i sumnjiva podrijetla." Vrlo ozbiljne optužbe. Autor zaključuje da će i ove dokumente trebati raspraviti Komisija Svete Stolice o Međugorju.

L. Belanger reagira, 19. rujna, u prvom redu zato što Tornielli udara "na intelektualni, duhovni i pastoralni integritet prijašnjega mostarskog ordinarija, msgr. Pavla Žanića". Talijanski vaticanist, veli Belanger, "ne 'dokumentira' ništa, ne provjerava ništa: kopira/prepisuje vrlo ozbiljne navodne tvrdnje ne pružajući svojim čitateljima stvarnu povijesnu retrospektivu".

Tornielli potom ublažuje svoje tvrdnje te, 20. rujna, piše da je "činjenica da su komunisti pokuša-

vali kontrolirati i utjecati na međugorski fenomen i da su pokušavali utjecati na biskupa Žanića".

Belanger odgovara, 21. rujna, da se slaže da su komunisti pokušavali manipulirati i Međugorje i biskupa Žanića. "Moje je pitanje: Vi dajete navode da je Tajna služba tako teško utjecalo na odluku msgr. Žanića da je on posve promijenio stajalište od siječnja 1982. - ima li za to poseban povijesni dokument? - čineći od njega *oruđe* komunističkoga režima, i na taj način svoju marionetu s obzirom na Međugorje. Kao da Ordinarij nije imao intimni intelektualni, duhovni i pastoralni motiv za promjenu svoga početnog spontanog i pozitivnog stava s obzirom na nadnaravno svojstvo međugorskoga događaja - posve neovisno o režimskoj političkoj strategiji." Tornielli nije na to odgovorio.

Budući da se u knjizi "Misterij Međugorja" na više mjesta spominje pokojni biskup Pavao Žanić, i to u nedobronamjernoj interpretaciji, dužnost nam je iz ljubavi prema istini i iz poštovanja prema biskupu Pavlu, koji je u Hercegovini proveo 23 biskupske godine, upozoriti na te proizvoljne tvrdnje i insinuacije. Kao uvod nešto drugo:

NEISTINA PRVA: Novinar piše: "Na dan kad su se vidioci prvi put susreli s Gospom, 25. lipnja..." (MM, str. 120).

Koja šestorka? Opće je poznato da su se vidioci prvi put susreli 24. lipnja. Tako stoji i u tekstovima istoga novinara na str. 9., 17., 29., 166. itd., pa je to veća zbunjujuća neistina ako je to sve rađeno u novinarevoj redakciji. Ali ako auktor misli na onu ustaljenu šestorku, ovdje je umjesno spomenuti da se s obzirom na "vidioce" i "vidjelice" još uvijek nije razriješio "međugorski misterij" tko je bio nazočan drugoga dana "ukazanja". Naime,

¹ Članak predhodno objavljen u dnevniku *La Stampa*, 8. rujna 2011.

prvi je "susret" bio 24. lipnja, i bila je ova šestorka: Ivanka, Mirjana, Milka, Vicka, Ivan Dragičević i Ivan Ivanković. Drugoga dana, 25. lipnja, nije nazočila Milka ni drugi Ivan, a uključila se Milkina sestra Marija i Jakov Čolo. E sada: Vicka tvrdi da je Ivan Dragičević "bio s nami i vidio sve što i mi"² toga drugog dana, a sam Ivan kategorički niječe fra Zrinku Čuvalu 27. lipnja da je uopće bio nazočan "ukazanju" toga drugog dana, i to niječe tri puta.³ Kojem ćemo iskazu vjerovati?

Zašto obljetnica 25. a ne 24. lipnja? Isti auktor donosi vijest da je "Gospa" rekla "to vidioci-ma mjesec dana prije prve godišnjice ukazanja, a onda su oni to prenijeli župniku da ogłosi vjernicima" (MM, str. 17). To tako objavljuje i Vicka tek 1985. godine dodajući da je to bilo 1982. "jedno mjesec (a možda i više) dana prija godišnjice".⁴ Čudno je da te vijesti nema zapisane u *Kronici ukazanja* u kojoj je inače njezin zapisničar i tadašnji nezakoniti voditelj župe⁵ fra Tomislav Vlašić bilježio i neke najobičnije banalnosti, a tu tako važnu "poruku" izostavio. Ili su sve to neke naknadne pameti i dosjećivanja? Puno je vjerojatnija ona prešutno dogovorna odluka koja se od tada prepričava: stoljećima se u Podmilačju kod Jajca slavi sv. Ivo 24. lipnja, pa nije red da se o taj datum otima mlado Međugorje. Tako je sve pripisano "Gospi" koja je, navodno prigodom prve obljetnice, 1982., odredila 25. lipnja, a promulgirano u *Tisuću susreta* tek 1985. godine. U svakom slučaju tijekom vremena formirala se nova i stalna šestorka.

Usput govoreći, prema *Kronici ukazanja* u Međugorju i okolici oko 120 osoba tvrdilo je da im se, između 1981. i 1985. godine, "ukazivala" "Gospa", a nekima i Isus, i anđeli Božji. Možemo sve te "vidjelice" i "vidioce" poimence nabrojiti ako ustreba! Izabrana je dakle ova "šestorka".

Ž. Ivković u članku "Tajni dosje. Kako su udbaši gušili Međugorje" (MM, str. 119-169) prenosi mnoštvo udbaških neistina i kao da im vjeruje. Glavna je informacija, čak od 17. studenoga

1987., šest godina nakon početka međugorskog fenomena. Udbaški se informatori s terena samohvališu do oblaka pred svojim naredbodavcima iz metropole što su sve "uspjeli". Inače brojne laži do laži. Nemoguće je sve te neistine ovdje opovrgnuti, ali ne možemo propustiti priliku da to učinimo s obzirom na one koje nam se čine upravo groteskne.

Biskup Žanić - neprijatelj. Na općinskoj je partijskoj konferenciji u Čitluku u kolovozu 1981. "energično osuđeno i ponašanje dijela svećenika", a imenito su prozvani "biskup Pavao Žanić, fra Jozo Zovko te fra Ferdo Vlašić" (MM, str. 121). Biskup se Žanić ovdje ubraja u neprijatelje države zajedno s dvojicom franjevac. Hoćemo li to prihvatiti? Vrijedno je ovo zapamtiti, jer će poslije novinar Ž. I. biskupa Žanića žigosati kao "suradnika" Udbe!

NEISTINA DRUGA: U spomenutom udbaškom dokumentu, koji novinar prenosi kao otkriće, stoji: "Tako je Žanić samo u toku 1986. godine 14 puta išao u Rim..." (MM, str. 127).

- To nije istina. Prema *Liber intentionum*, Knjizi misnih nakana, koje je biskup Žanić savjesno i uredno vodio, on je 1986. išao u Rim sedam puta, i to: 24. siječnja, 22. travnja, 19. svibnja, 30. lipnja, 8. rujna, 27. listopada i 5. prosinca.⁶ Može se i to nekomu učiniti previše, ali opovrgavamo laži, pa i u udbaškom dokumentu, koje su ovdje podvostručene, a prenosi ih "Misterij Međugorja".

NEISTINA TREĆA: U istom dokumentu udbaški informatori pišu svojim nadređenima: "Da je Žanić izgubio autoritet i kod svojih dijecezanskih svećenika u svojoj biskupiji, vidi se i po tome što je u avgustu ove godine [1987.] naredio promjenu - premještanje za deset svećenika, a da nijedan od njih ovu Žanićevu naredbu nije izvršio" (MM, str. 127).

- To nije istina. U arhivu Ordinarijata postoje kopije pisama "namjere" ili prijedlozi premještanja u skladu s kanonom 1748: "Ako dobro duša ili potreba ili korist Crkve traže da se župnik pre-

² J. BUBALO, *Tisuću susreta s Gospom u Međugorju*, Jelsa, 1985., str. 22; Drugo izdanje, Međugorje, 1998., str. 135.

³ I. SIVRIĆ, *La face cachée*, str. 214, 217, 220; J. BOUFLET, *Ces dix jours qui ont fait Medj'*, Tours, 2007., str. 51-53; M. CORVAGLIA, *Medjugorje e' tutto falso*, Torino, 2007., str. 28-30.

⁴ J. BUBALO, *Tisuću susreta s Gospom u Međugorju*, Jelsa, 1985., str. 111; Drugo izdanje, Međugorje, 1998., str. 31.

⁵ T. VLAŠIĆ u pismu M. K., 15. 12. 1981. iz Međugorja piše: "Kako vidiš, nakon zatvaranja fra Joze Zovke, ja sam župnik u Međugorju." Nije ni to bila istina. Tek na prijedlog provincijalne uprave od 19. srpnja 1982. biskup je Žanić 27. srpnja imenovao fra Tomislava Pervana "župnim vikarom" u Međugorju, tj. župnikom, jer je do novoga Kodeksa župnik bio samostan, voditelj župe zvao se "župni vikar", a kapelani su bili "duhovni pomoćnici". Nakon izlaska novoga Kodeksa 1983. godine, pravna osoba kao što je samostan, ne može biti župnik, kan. 520,1.

⁶ *Liber intentionum*, od 1. I. 1982. do 7. IV. 1991.

mjesti iz svoje župe koju uspješno vodi, na drugu župu ili drugu službu, neka mu biskup predloži premještaj i pozove ga da pristane iz ljubavi prema Bogu i dušama". Takvih je pisama namjere župnicima bilo sedam, a ne deset. Biskup je zatražio pisane odgovore. I stiglo je svih sedam odgovora. Četvorica su prepustila odluku Biskupu. A trojica su donijela svoje razloge. Jednomu od tih biskup piše da uvažava njegove razloge i odustaje od svoje namjere premještaja. I nije se očitovao nikakav čin neposluha jer nije bilo nikakve "naredbe" ili dekreta.

NEISTINA ČETVRTA. U istom Udbinu dokumentu od 17. studenoga 1987. stoji: "Kuharić je u vezi događaja u Medjugorju 16. 9. 1987. godine održao vanrednu sjednicu BKJ kojoj je prisustvovao i biskup Žanić. Tada je Kuharić u svom izlaganju napao Žanića u vezi njegovih stavova o slučaju 'ukazanja', što je Žanića uvrijedilo i demonstrativno napustio sjednicu" (MM, str. 128).

- To nije istina. Zapisnik te sjednice dostavljen je i našem Ordinarijatu u Mostaru i uredno je protokoliran našim brojem (br. 1006/1987., od 16. X. 1987.). Sjednica je prošla u mirnu izlaganju i s Kardinalove i s Biskupove strane, a od 18. na- zočnih u raspravi je sudjelovalo 13 biskupa, među njima i biskup Žanić. To je istina. Bilo je još nekoliko tema na dnevnom redu. Ali tko će stići sve udbaške podmetačine opovrgavati koje navijači Međugorja, evo, prenose kao najveće otkriće!

NEISTINA PETA. Prema istom dokumentu - iz 1987. godine - sinovi se Udbini dogovaraju kako bi što više kompromitirali biskupa Pavla Žanića. U tu svrhu sastavili su pismo koje bi anonimno poslali "kardinalu Franji Kuhariću u Zagreb, nadbiskupu Frani Franiću u Split i Ratku Periću, rektor Zavoda 'Sv. Jeronim' u Rim". U dokumentu stoji da je to pismo poslano nadređenim supovcima na odobrenje.

- Odgovor: To navodno pismo trebalo je biti navodno poslano rektoru Periću s pretpostavkom da će on to dostaviti Svetoj Stolicu, "što će u svakom slučaju umanjiti ugled i autoritet Žanića i doprinijeti stvaranju uslova za preduzimanje konkretnih mjera prema njemu od strane Sv. stolice" (MM, str. 129). Jesu li nadređeni tih udbaša to anonimno pismo odobrili i je li ono poslano, nije uopće znano, niti ga donosi novinar Žarković koji je imao pristupa u tajne Udbine ormare. A novinar ipak čudno tvrdi da je tajna služba "po-

slala" pismo rektoru Periću (MM, str. 129). Oda- kle to on zna, osim da izmišlja iz svoje glave?! Što nije donio dokaz? Fotokopiju pisma? Tadašnji rektor Perić i sadašnji biskup u Mostaru odgovorno tvrdi da ni tada ni ikada nije primio nikakvo anonimno pismo protiv Žanića. A što se tiče "ugleda i autoriteta" biskupa Žanića kod Svete Stolice, to se posebno moglo očitovati, već iduće godine, kada je, Papinim imenovanjem, od 3. studenoga 1988. do 14. siječnja 1990. bio apostolski administrator i Dubrovačke biskupije, dok nije došao za biskupa dr. Želimir Puljić, svećenik Mostarsko-duvanjske dijeceze.

NEKI NEISTINITI ZAKLJUČCI. Novinar Ivko- vić nakon čitanja spominjanog izvješća iz 1987. piše: "iz ovoga dokumenta proizlaze tri moguća zaključka: 1. biskup je bio prisluškivan, 2. imao je 'krticu' u svojoj neposrednoj blizini, 3. bio je suradnik SDB-a" (MM, str. 130).

- Na ta tri "moguća" novinareva zaključka od- govaramo:

Ad 1. To da je biskup bio prisluškivan, nije "mogući" zaključak, nego općepoznata činjenica. Ne samo on, nego svi biskupi! I onda i sada! Barem je to svima jasno. I to tvrditi, samo nam novinar otkriva toplu vodu! Kako ne prisluškivati onakva "državnog neprijatelja"!

Ad 2. Da je biskup imao "krticu" u svojoj bli- zini, nije uopće potreban taj zaključak. Biskup je, osobito te 1987. godine, toliko javno govorio i pi- sario protiv međugorskih izmišljotina, objavljivao u svojem biskupijskom listu "Crkvi na kamenu" i davao intervju u drugim listovima i časopisi- ma, propovijedao i usred Međugorja, na primjer na blagdan sv. Jakova, zaštitnika župe, 25. srpnja 1987.,⁷ da nije uopće trebao imati nikakvu "krticu" u svojoj sredini da se dozna što biskup misli ili govori o Međugorju! On je bio odlučniji u javnim nastupima, nego na privatnim sastancima. On je radio na svjetlu dana: "tko čini istinu, dolazi k svjetlosti nek bude bjelodano da su djela njego- va u Bogu učinjena" (Iv 3,21). I nije radio u pod- muklosti Udbinih informatora. Stoga udbaši su mogli pratiti tisak i Biskupove javne propovijedi i iz njegovih javnih riječi i nastupa sastaviti svo- je "izvještaje", a da se ne utječu nikakvoj "krtici". Uostalom, prema poznatim udbaškim papirima, koji su kolali od ruke do ruke u ovoj poratnoj de- mokraciji, prije Ivkovićevih "otkrića", na biskupa je Žanića pazilo više informatora, kao na najveće-

⁷ Crkva na kamenu, 8-9/1987., str. 2.

ga državnog dušmanina! Među njima pseudonimi Posejdon, Fides, Tomislav, Sijedi i drugi.

Ad 3: Iz Udbina dokumenta uopće ne rezultira da je zaključak o Biskupovu "suradništvu" s Udbom "moguć", kako to tvrdi novinar, nego upravo nemoguć! To bi auktoru ovoga njegova "zaključka" moralo biti jasno i iz njegova predhodna "zaključka": ako je naime biskup Žanić bio "suradnik", što će mu u blizini "krtica"? A pogotovo toliko "krtica"? A isto je tako jasno da Biskup nema veze s Udbom, jer Ivković donosi dokument još od 14. srpnja 1981. na kraju kojega stoji: da biskup Žanić nije želio primiti na razgovor predsjednika Komisije za vjerska pitanja i njegove suradnike, nakon što su bili kod provincijalne uprave u Mostaru. Ivković: "U dnu dokumenta stoji zanimljiva napomena u vezi s Međugorjem: 'iako se htjelo o istoj stvari razgovarati i sa mostarskim biskupom Žanićem, do susreta s njim nije došlo. Stiće se utisak da ovakav susret biskup Žanić nije želio i da ga je po svaku cijenu u ovom trenutku želio izbjeći' (MM, str. 135). "Suradnik" ne izbjegava susret, nego leti ususret! Već smo rekli da je u kolovozu 1981. Biskup ubrojen u državne neprijatelje!

Nikada se nije čulo u svih ovih dvadeset godina, kako su curile vijesti iz Udbinih arhiva, da je biskup Žanić bio i u kojem obliku "suradnik", "povjerenik", "informator" tajnih službi. A jesmo čuli od njegovih suradnika na Ordinarijatu, don Luke Pavlovića i don Ante Luburića, da su u sarajevskoj Komisiji za vjerska pitanja znali reći kad je bio u pitanju biskup Žanić: "Samo neka ne dolazi biskup Žanić!" Još i ova: don Radoslav Zovko, sadašnji bolnički kapelan u Mostaru, pripovijeda kako ga je Udba nekom prigodom tih godina - točnije 1985.-1986. kada je tražio putovnicu za odlazak u inozemstvo, htjela angažirati da joj daje "informacije" iz uredništva "Crkve na kamenu", gdje je bio zaposlen. Na to im je don Rade odgovorio: "Neka mi to rekne biskup Žanić. Ja sam njemu na ređenju obećao poslušnost. Pa ako mi on naredi, onda ću raditi po njegovoj direktivi". Nisu mu više nikada to spomenuli! A, eto, mogli su imati dva "suradnika"!

Tako bismo mogli nizati i demantirati brojne druge neistine i dezinformacije udbaških informatora, koje nam servira "Misterij Međugorja"! I to bi sada trebao biti dokaz "Misteriju Međugorja" da je biskup Žanić bio suradnik zloglasne Udbe. I te bi i tolike neistine trebalo dostaviti vatikanskoj Komisiji o Međugorju - ovo posljednje per conoscenza vaticanistu Tornielli - da

ih članovi Komisije razmatraju na svojim sjednicama!

Zaključak. Udbaški dokumenti koje donosi novinar Ivković ne dokazuju tezu knjige "Misterij Međugorja". Novinar želi dokazati da je jugoslavenska Udba sve poduzimala da što više kompromitira biskupa Pavla Žanića koji je bio argumentirano protiv međugorskih proučavanih a nedokazanih "ukazanja". Donosi se glavni dokument iz 1987. godine, koji je posve u suprotnosti s nakanom i novinara i izdavača. Zašto?

Biskup je Žanić s početka, od 1981., bio, čini se, otvoren prema fenomenu, jer je kao katolički biskup vjerovao u samu mogućnost Gospina ukazanja u svijetu. U tom kontekstu valja shvatiti njegovu borbu protiv bezbožnih i nevjernih komunista s obzirom na zaštitu franjevac a i "vidjelaca" u Međugorju. Ali s obzirom na sam fenomen u toj župi bio je svaki put vrlo oprezan: I kad je "vidjelicu" Mirjanu pod njezinom prisegom snimao u protuslovlju i laži 21. srpnja 1981.: "Išle smo tražiti ovce...", odnosno: "Oprostite, išle smo pušiti..." I kad je pisao apostolskomu nunciju 19. kolovoza 1981: "U mojoj duši se nije iskristalizirao sud o svemu tome. Halucinacije? Vrhunjavno?" I kad je pisao papi Ivanu Pavlu II. dne 6. rujna 1981.: "Razgovarao sam s djecom vidioci-ma. Oni vide 'nešto', ali ni meni nije jasno, radi li se o nadnaravnom fenomenu ili ne", kao što smo donijeli u *Ogledalu Pravde*. Uvijek je dakle razlikovao subjektivno dječje priviđenje, pričinjanje, doživljavanje od objektivne stvarnosti Gospinih ukazanja i poruka koje je trebalo dokazati.

Pravi je preokret u biskupu nastupio nakon 14. siječnja 1982. kada je biskupu Žaniću došlo troje "vidjelaca": Vicka, Marija i Jakov da prenesu "Gospinu poruku" kako se biskup u hercegovačkom slučaju "prenaglio". Biskup je više puta djecu u tom razgovoru priupitao ima li kakvih "poruka" "kapelanima", o čemu je on čuo s druge strane. Vidioci su kategorično nijekali.

Ali 3. travnja 1982. Vicka i Jakov dolaze biskupu, opet po "Gospinu" nalogu, da mu kažu da oni neposlušni mostarski kapelani "nisu ništa krivi"! Tu, kada se pokazalo da se "međugorski fenomen" uključio u "hercegovački slučaj", nastao je pravi preokret i prijelom. I nije više bilo povratka. Nizali su se argumenti za argumentima koji su biskupa sve više uvjeravali da se radi o prijevarama i lažima u službi bolnoga "hercegovačkog slučaja". Svoj je stav biskup Žanić posve "iskristalizirao": Porukom župnicima u prosincu 1982., Pozicijom

u listopadu 1984., osobito s pomoću dviju dijecezanskih Komisija (1982.-1986.), tako da je u Međugorju s oltara pod sv. Misom u propovijedi 25. srpnja 1987. na blagdan sv. Jakova, zaštitnika župe, svečano nastupio sa svom jasnoćom i odlučnošću da u Međugorju nema nikakvih autentičnih ukazanja!

Stav Udbe i cijele državne politike u odnosu na Međugorje bio je posve suprotan. Komunisti su u početku nasilnički bili protiv fenomena: dali se u ispitivanja "vidjelaca", neke franjevence vukli na sudove i u zatvore itd. A onda su tijekom vremena uvidjeli, nalazeći se u katastrofalnoj ekonomskoj situaciji, da bi bilo bolje pustiti međugorske turiste da dolaze i ostavljaju devize. Komunisti su 1987. bili više na strani "priznanja" Međugorja poradi unosna turizma, deviza, putničkih agencija, privrede.⁸ Što su onda agenti Udbe htjeli s dokumentom od 17. studenoga 1987.? Kompromitirati Žanića koji je bio za Međugorje? Vidjeli smo da je on i tada i do tada bio radikalno protiv međugorskih izmišljotina, a oni su tada bili za to da i s pomoću Međugorja poboljšavaju žalosno ekonomsko stanje. Čemu je onda služio ovakav dokument? Svakako ne svrsi koju mu je namijenila promašena knjiga "Misterij Međugorja"!

P. ŽANIĆ - T. VLAŠIĆ U INTERPRETACIJI T. PERVANA

Najviše začuđuje ne samo oštar nego i vrlo čudnovat rječnik dr. fra Tomislava Pervana, bivšega međugorskog župnika (1982.-1988.) i her-

cegovačkog provincijala *ad instar* (1993.-2001.), o biskupu Žaniću a u obranu Tomislava Vlašića. On u razgovoru s novinarom Ivkovićem rasvjetljuje Vlašićevu " aferu", koja je uostalom već prikazana u brojnim publikacijama,⁹ i ujedno žestoko osuđuje biskupovo ponašanje s evanđeoskoga gledišta (MM, str. 130-131).

Mi o tome problemu, koji je riješila Sveta Stolica na zaista radikalna način, ne ćemo ovdje u službenom glasilu ništa. Pisali smo kada je za to bilo vrijeme. Svu dokumentaciju, koju je posjedovao biskup Žanić s tim u vezi, posjedovala je i mostarska Komisija za ispitivanje događaja u Međugorju, s njom je bio upoznat i tadašnji međugorski župnik, a mogla je s njome biti upoznata i Provincijalna uprava u Mostaru.

Novinar je Ivković na kraju svoga članka napisao: "Što god bila istina, epilog slučaja Tomislava Vlašića dogodio se u ljeto 2009. godine. Zbog širenja sumnjiva nauka, manipulacije savjestima, sumnjiva misticismizma, neposluha te zbog optužbe contra sextum (ne sagriješ bludno), Vlašić je suspendiran iz reda franjevac, a papa Benedikt XVI. razriješio ga je svih svećeničkih dužnosti te ga sveo na laički status. Osim toga, zabranjene su mu i izjave o ukazanjima u Međugorju" (MM, str. 132).

Upravo zato što su se toliko godina prikrivali tuđi grijesi, Crkva je u pojedinim dijelovima svijeta postala "spectaculum mundo" (1 Kor 4,9). I zato nije dostojno ni pošteno da se pravednike naziva "klevetnicima", a zavodnike "svecima"!

Biskupski ordinarijat Mostar

⁸ Autor Marco Corvaglia u svome članku iz 2009. prikazuje, među ostalima, i odnose između biskupa Žanića i komunista s obzirom na Međugorje: <http://www.marcocorvaglia.com/medjugorje/medjugorje-i-comunisti-e-il-vescovo.html>

⁹ R. LAURENTIN, *Le apparizioni di Medjugorje continuano*, svezak 5, Brescia, 1986., str. 44-48, autor ne otkriva imena ni redovnika ni bivše redovnice; E. M. JONES, *Medjugorje: The Untold Story*, South Bend, 1988., str. 73-74, 76-79, 81-82, 118-119, 128-129; ISTI, *The Medjugorje Deception*, South Bend, 1998., str. 47-50; M. CORVAGLIA, *Medjugorje è tutto falso*, Torino, 2007., str. 67-68.

BIBLIOGRAFIJA MONS. DRAŽENA KUTLEŠE, BISKUPA KOADJUTORA POREČKOGA I PULSKOGA

Don Dražena Kutlešu, svećenika Mostarsko-duvanjske biskupije, službenika Kongregacije za biskupe, Sveti je Otac imenovao 17. listopada 2011. biskupom koadjutorom Porečke i Pulske biskupije. Donosimo ovdje referencije njegovih spisa koje je objavljivao u Mostaru.

Pisani rad

Priredio monografiju *Ogledalo Pravde - Biskupski ordinarijat Mostar o navodnim ukazanjima i porukama u Međugorju*, Mostar, 2001.

Za tisak priredio djelo dr. Marka Perića (kotskoga biskupa +1983.), *Hercegovačka afera*, Mostar, 2002.

Publicirao dio svoje doktorske radnje: *Il Triangolo: i Frati Francescani OFM, il Vescovo diocesano e il Clero diocesano nella Diocesi di Mostar-Duvno dal 1881 al 1975 alla luce dei cinque più importanti documenti* [Trokut: Manja braća franjevci, Dijecezanski biskup i Dijecezanski kler u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji od 1881. do 1975. u svjetlu pet najvažnijih dokumenata], Mostar, 2003.

Napisao je biografsku studiju od 60 stranica o don Anti Zrni, objavljenu u monografiji B. Goluže *Svjedoci vjere i rodoljublja*, Mostar, 2005., str. 529-589.

Od 2004. sustavno uređuje u mostarskom biskupijskom mjesečniku *Crkvi na kamenu* rubriku "Pravni odgovori i savjeti". Pisao je iz broja u broj pregledne članke iz područja kanonskoga prava i administracije pozivajući se uvijek na dokumente crkvenoga učiteljstva. Evo naslova:

Crkva na kamenu, 2004.:

Tko može biti kum ili kuma na krštenju i krizmi, br. 1, str. 8-9.

Ženidba pod pravnim vidom, br. 2, str. 18-19.

Pred kim se ženidba valjano sklapa, br. 3, str. 14-15.

Pavlova povlastica, br. 4, str. 18-20.

Istupanje iz Katoličke Crkve, br. 5, str. 18-19.

Ženidba u neregularnim i teškim situacijama, br. 6, str. 18-19.

Pobačaj u Zakoniku kanonskoga prava, br. 7, str. 18-19.

Računanje i zapreka krvnog srodstva, br. 8-9, str. 18-19.

Mješovita ženidba, br. 10, str. 18-19.

Ženidba s oprostom od zapreke različitosti vjere, br. 11, str. 18-19.

Jednostavno ukrjepljenje, br. 12, str. 18-19.

Crkva na kamenu, 2005.:

Ozdravljenje u korijenu, br. 1, str. 18-19.

Crkveni sprovod, br. 2, str. 18-19.

Puno zajedništvo s Katoličkom Crkvom, br. 3, str. 18-19.

Primanje sakramenta inicijacije, br. 4, str. 18-19.

Ivan Pavao II. i Kanonsko pravo, br. 5, str. 16-17.

Ženidbene zabrane, br. 6, str. 18-19.

Rastava uz trajanje ženidbene veze, br. 7, str. 18-19.

Pričest i oboljeli od celijakije, br. 8-9, str. 14-15.

Kanonski oblik i mješovita ženidba, br. 10, str. 14-15.

Izostavljanje ženidbenog navještaja i otkrivanje smetnje, br. 11, str. 14-15.

Izopćenje (ekskomunikacija), br. 12, str. 14-15.

Crkva na kamenu, 2006.:

Tajno sklapanje ženidbe, br. 1, str. 14-15.

Izvidi prije vjenčanja, br. 2, str. 14-15.

Posvojenje djece, br. 3, str. 14-15.

Ženidbene zapreke, br. 4, str. 12-13.

- Kako se vodi matica krštenih?, br. 5, str. 12-13.
Zapreka otmice i umaknuća, br. 6, str. 12-13.
Zapreka tazbine, odnosno svojte, br. 7, str. 12-13.
Pohod apostolskim pragovima, br. 8-9, str. 12-13.
Zapreka zakonskoga srodstva, br. 10, str. 12-13.
Misija s pastoralnom brigom za duše, br. 11, str. 12-13.
Zapreka javne ćudorednosti, br. 12, str. 12-13.

Crkva na kamenu, 2007.:

- Ne/valjana krštenja primljena izvan Katoličke Crkve, br. 1, str. 12-13.
Hendikepirani i sakramenti inicijacije, br. 2, str. 12-13.
Zapreka zločina, br. 3, str. 12-13.
Akti i priopćenja Svetoga Oca, br. 4, str. 12-13.
Primanje svete pričesti, br. 5, str. 12-13.
Osobe nesposobne za sklapanje ženidbe, br. 6, str. 12-13.
Papinski izaslanici, br. 7, str. 12-13.
Kažnjiva djela protiv vjere, br. 8-9, str. 12-13.
Ne/zakonita i pozakonjena djeca, br. 10, str. 12-13.
Postupak Katoličke Crkve s rastavljenima i razvedenima, br. 11, str. 13-14.
Sakramentalne, legitimne i nevaljane ženidbe, br. 12, str. 12-13.

Crkva na kamenu, 2008.:

- Nevaljanost ženidbe zbog isključenja nekoga bitnog elementa i svojstva, br. 1, str. 13-14.
Mješovita ženidba između pravoslavlja i katolkinje po pravoslavnom obredu, br. 2, str. 13-14.
Mješovita ženidba u Katoličkoj Crkvi, br. 3, str. 12-13.
Mješovita ženidba između zapadnih kršćana i katolika, br. 4, str. 12-14.
Odobrenje crkvene vlasti za tiskanje knjiga, br. 5, str. 13-14.
Potrebne isprave kod sklapanja crkvene ženidbe, br. 6, str. 12-14.
Skupno odrješenje, br. 7, str. 13-14.
Krštenje odraslih osoba, br. 8-9, str. 13-14.
Ordinarij i mjesni ordinarij, br. 10, str. 13-14.
Biskupska sinoda, br. 11, str. 12-14.
Povlastica u "korist vjere" (in favorem fidei), br. 12, str. 13-14.

Crkva na kamenu, 2009.:

- Himbeni ili simulirani privola, br. 1, str. 12-14.
Župa sklapanja ženidbe, br. 2, str. 12-13.
Ovlast ispovijedanja ili jurisdikcija, br. 3, str. 14-16.
Oprosti I., br. 4, str. 14-15.
Oprosti II. - potpuni oprost, br. 5, str. 14-15.
Oprosti III. - djelomični oprost, br. 6, str. 13-14.
Molitve za ozdravljenje, br. 7, str. 14-16.
Egzorcizam ili otklinjanje, br. 8-9, str. 13-14.
Zavjeti, br. 10, str. 13-14.
Zakletva ili prisega, br. 11, str. 13-14.
Sveta mjesta, br. 12, str. 13-14.

Crkva na kamenu, 2010.:

- Crkve, br. 1, str. 13-14.
Nove odredbe za ženidbu onih koji su formalnim činom istupili iz Katoličke Crkve, br. 2, str. 13-14.
Privola i njezini nedostaci, br. 3, str. 22-23.
Osobe nesposobne za sklapanje ženidbe zbog psihičkih razloga, br. 4, str. 19.
Psihički nedostaci koji priječe ženidbenu privolu, br. 5, str. 19.
Neznanje o bitnim elementima ženidbe, br. 6, str. 13.
Zabluda u osobi i osobini osobe, br. 7, str. 19-20.
Prijevarena, br. 8-9, str. 19.
Pravna zabluda, br. 10, str. 18.
Sklapanje ženidbe pod uvjetom, br. 11, str. 19-20.
Nevaljanost privole zbog prisile, br. 12, str. 19.

Crkva na kamenu, 2011.:

- Strah, br. 1, str. 19.
Vjernačka društva, br. 2, str. 19-20.
Razlozi ništavosti ženidbe, br. 3, str. 19-20.
Papinska tajna, br. 4, str. 16-17.
Rimska kurija, br. 5, str. 19-20.
Općenito o dikasterijima Rimske kurije, br. 6, str. 19-20.
Koje su mjerodavnosti Državnoga tajništva - Državno tajništvo, br. 7, str. 19-20.
Koje su vrste kongregacija i koja je njihova mjerodavnost?, br. 8-9, str. 19-20.
Sudovi Svete Stolice, br. 10, str. 21.
U svemu 86 članaka, koji zavrjeđuju da ih se složi u jedan svezak kao priručnik svećenicima u pastoralu, u biskupijskim kancelarijama i na katoličkim učilištima.

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

Dijecezanski biskup Ratko Perić:

2. rujna 2011. vratio se iz Zadra s duhovnih vježbi, koje je održao svećenicima na otočiću Školjiću.

3. rujna susreo se u Emausu u Bijelom Polju s don Žarkom V. Ošapom, voditeljem duhovnih vježbi hercegovačkim svećenicima, duhovnikom bogoslova u Sarajevu.

4. rujna, nedjelja, slavio pučku svetu Misu *pro populo* u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve.

6. rujna, na poziv hrvatskih svećenika i s blagoslovom temišvarskoga biskupa msgr. Martina Roosa, pošao s tajnikom don Ivanom Kovačem u Rumunjsku pohoditi hrvatske župe: Lupak, Klokotiće i Karaševo i predvoditi hrvatsko hodočašće u marijansko svetište Mariju Radnu u biskupiji Temišvar.

7. rujna, predvečer, predvodio Križni put i potom koncelebriranu Misu s propovijedu na hrvatskom u Mariji Radnoj.

8. rujna, Mala Gospa, predvodio misnu koncelebraciju na hrvatskom u 8 sati u Mariji Radnoj.

- u 11 sati u koncelebraciji s drugim biskupima i s oko 50 svećenika sudjelovao u glavnoj svetoj Misi koju je predvodio nadbiskup iz Albe Julije, msgr. György-Miklos Jakubinyi, koji je održao propovijed na mađarskom, njemačkom i rumunjskom. Tako je i sve pozdravio domaći biskup msgr. Roos.

9. rujna povratak iz Lupaka u Mostar.

11. rujna, nedjelja, uvečer predvodio misnu koncelebraciju u mostarskoj katedrali.

14. rujna, na blagdan Uzvišenja sv. Križa, slavio koncelebriranu svetu Misu u katedrali: 31. obljetnica posvete katedrale i 19. obljetnica biskupskoga ređenja u Neumu. Generalni vikar msgr. Srećko Majić izrekao prigodni pozdrav.

16. rujna na poziv stolačkoga župnika i dekana don Rajka Markovića održao predavanje za ručničkim parovima u Stocu iz stolačkoga dekana. Bilo oko 40 sudionika.

17. rujna na poziv župnika don Ivana Turudića podijelio pod svetom Misom u katedralnoj kripti sv. Josipa sakrament sv. krizme kandidatima iz Čapljine. Bilo ih sedam.

18. rujna, nedjelja, na poziv s. Davorke Subašić, predstojnice samostana sestara Milosrdnica sv. Vinka Paulskoga u Mostaru, pod večernjom svetom Misom blagoslovio novi oltar u kapelici Presvetoga Tijela i Krvi Kristove.

19. rujna posjetio župnika don Milenka Krešića u Trebinju.

20. rujna sudjelovao u proslavi ređenja "Generacije 1969." u Kotoru kod organizatora slavlja biskupa Ilije Janjića.

21. rujna na poziv župnika don Ivana Perića pod svetom Misom posvetio novopodignutu crkvu sv. Mateja na Rudniku u Mostaru.

22. rujna sudjelovao u proslavi 10. obljetnice Caritasove "Svete Obitelji": prije podne u priređenoj akademiji u Rehabilitacijskom centru, popodne predvodio misno slavlje u katedrali.

24. rujna sudjelovao u svečanoj koncelebriranoj Misi beatifikacije pet Drinskih mučenika u Sarajevu. Obrede je predvodio kard. Angelo Amato, pročelnik Kongregacije za proglašenje svetih.

25. rujna, nedjelja, predvodio misno slavlje u Trebinjskoj katedrali Rođenja Blažene Djevice Marije u povodu Dana Trebinjske biskupije sv. Mihovila arkandela, zaštitnika biskupije. Koncelebriralo deset svećenika.

- Ovlastio don Srećka Majića, generalnoga vikara, da uvede u župničku službu don Jozu Ćirku u Šipovači-Vojnićima.

27. rujna slavio večernju svetu Misu u mostarskoj katedrali u povodu blagdana sv. Vinka Paulskoga, utemeljitelja sestara milosrdnica, koje djeluju pri katedrali.

30. rujna, na poziv braće Ivoša, don Tadije i don Ilije, s blagoslovom vrhbosanskoga nadbiskupa Vinka Puljića, predvodio koncelebrirano misno slavlje u čast sv. Jeronima, suzaštitnika župe Skopljanska Gračanica, u povodu 100. obljetnice župe.

1. listopada 2011., na poziv župnika don Joze Ančića, predvodio misno slavlje u čast sv. Male Terezije, zaštitnice župe Ledinac.

- Ovlaštio don Ivana Štironju, nacionalnoga direktora Papinskih misijskih djela u BiH, da uvede u župničku službu don Antuna Pavlovića na Hrasnu.

2. listopada, nedjelja, pod svetom Misom posvetio oltar u župnoj crkvi sv. Ante u Raskrižju, na poziv župnika don Stjepana Ravlića.

- Ovlaštio don Srećka Majića, generalnoga vikara, da na kraju svete Mise proglasi Župno vijeće na Buni, i da potom uvede don Nedjeljka Krešiću u župničku službu u Gracu kod Neuma.

6. listopada uvečer, na poziv organizatora i uz dobrodošlicu biskupa Ante Ivasa, priredio prosvjetnim radnicima predavanje "Sloboda: poslušnost ili stvaralaštvo?" u domu "Biskupa Milete" u Šibeniku. Nakon predavanja diskusija. Bilo oko 100 sudionika.

7. listopada na poziv i u dogovoru s nadbiskupom Želimirom Puljićem u zadarskom sjemeništu održao sestrama raznih kongregacija iz grada i okolice duhovni nagovor o "Bolesniku u Siloamu" kojega je Isus izliječio.

- Predvodio svečanu Večernju u župnoj crkvi sv. Šimuna Bogonosca u Zadru.

8. listopada predvodio misnu koncelebraciju u zadarskoj crkvi sv. Šime u povodu Svečeva slavlja.

9. listopada, nedjelja, pod svetom Misom uveo u župničku službu don Ivana Perića u župu sv. Luke u Ilićima i sv. Marka u Cimu, a don Krešu Puljića u novoosnovanu župu sv. Tome apostola na Bijelome Brijegu u Mostaru.

- Ovlaštio msgr. Srećka Majića da u župničku službu u Dračevu uvede don Antu Đereka.

10. listopada primio ambasadora Kraljevine Nizozemske gospodina Swedera van Vorst tot Vorst-a, na njegovo traženje.

- Primio ambasadoricu Savezne Republike Njemačke gospođu Urliku Knotz.

11. listopada održao dva sata predavanja ekleziologije na Teološko-katehetskom institutu. I predao ovlast svomu tajniku don Ivanu Kovaču da nastavi s predavanjima kroz ovaj semestar.

- Predsjedao sjednici Vijeća za kler pri BK BiH u Mostaru.

12. listopada primio don Ivana Pavlovića, župnika na Domanovićima, koji se vratio s operacije iz Zagreba.

- Popodne sudjelovao na godišnjoj sjednici Teološko-katehetskoga instituta u Mostaru.

14. listopada otvorio Međunarodni simpozij u Emausu i pozdravio sudionike

15. listopada ugostio msgr. dr. Juru Batelju, postulatora kauze blaženoga kard. Stepinca.

16. listopada, nedjelja, slavio svetu Misu u katedrali, a propovijedao msgr. Batelja.

17. listopada ugostio msgr. Alessandra D'Errica, apostolskoga nuncija, koji je došao u Mostar proglasiti imenovanje msgr. Dražena Kutleše biskupom koadjutorom Porečke i Pulske biskupije.

20. listopada u dogovoru s don Marijanom Pejićem, rektorom travničkoga sjemeništa "Petar Barbarić", zajedno s don Jozom Blaževićem, župnikom iz Vinjana, slavio svetu Misu u crkvi sv. Alojzija Gonzage u Travniku, razgovarao s poglavarima i s hercegovačkim sjemeništarima i održao predavanje svim sjemeništarima o slobodi i radu.

21. listopada primio delegaciju sestara Kćeri Božje ljubavi, sa sjedištem u Zagrebu, s rimskom generalnom poglavaricom s. Lucynom Mroczek na čelu.

- Na poziv vlč. fra Velimira Mandića, župnoga vikara, organizatora zaručničkih seminara, održao predavanje zaručničkim parovima na Humcu. Bilo ih oko 130.

23. listopada, misijska nedjelja, slavio večernju svetu Misu u katedrali.

26. listopada sudjelovao u Dubrovniku u predstavljanju zbornika "od Dubrave do Dubrovnika", koji je pripremio don Ivica Puljić, župnik neumski. Tema interventa: "Ruđer Bošković - vjernik, redovnik, svećenik". Susreo se s mjesnim biskupom msgr. Matom Uzinićem, koji je također pribivao večernjoj prezentaciji u dvorani samostana sv. Klare u gradu.

28. listopada sudjelovao u prezentaciji knjige Ante Ivića "Pučanstvo Duvanjske župe 1469.-1800." u Tomislavgradu, koju je priredila Matica hrvatska. Govorio o glagoljašima, napose o don Antonu Ljubosoviću, koji je uvelike zastupljen u samoj knjizi. Pohodio župnika fra Gabrijela Mioča i u Šuici fra Šimuna Romića.

30. listopada, nedjelja, na poziv župnika don Vinka Raguža pod večernjom svetom Misom blagoslovio nove klasične orgulje u župnoj crkvi na Aladinićima. Nazočio koncertu koji je izveo orguljaš Pavao Mašić iz Šibenika.

1. studenoga 2011., Svi Sveti, predvodio koncelebriranu svetu Misu na Počitelj Brdu. Sudjelovali don Ivan Bebek i don Ivan Kovač.

- Uvečer u mostarskoj katedrali slavio svetu Misu za sve preminule koji su živjeli i ustrajali u duhovnom zvanju na području hercegovačkih biskupija.

2. studenoga, Dušni dan, u dogovoru sa župnikom don Blažom Ivandom, slavio svetu Misu na groblju u Čeljevu, gdje su mu pokopani roditelji, Grgo 1985. i Anica 1986. Propovijedao don Ivan Kovač, tajnik.

3. do 5. studenoga u Sarajevu sudjelovao na 53. zasjedanju Biskupske konferencije BiH.

3. studenoga uvečer sudjelovao u koncelecijaciji koju je predvodio kardinal Vinko Puljić, a propovijedao apostolski nuncij u BiH msgr. Alessandro D'Errico.

4. studenoga ujutro u bogoslovijskoj kapelici sudjelovao s biskupima u koncelecijaciji koju je predvodio kardinal Puljić, a propovijedao msgr. Tomo Vukšić, vojni biskup.

- Uvečer sudjelovao u crkvi Kraljice krunice na Banjskom Brijegu u svečanoj Večernjoj koju je predvodio kardinal Puljić.

5. studenoga na poziv voditelja zaručnickoga tečaja u mostarskoj katedrali, don Marka Šutala, održao zaručnicima predavanje o psihologiji muškarca i žene. Bilo oko 70 sudionika.

6. studenoga, nedjelja, slavio večernju svetu Misu u katedrali.

9. studenoga s don Ivanom Štironjom dijaloški predstavio knjigu *Mučeništvo Marka Milanovića* u župnoj crkvi sv. Josipa u Vinjanima, na poziv župnika don Joze Blaževića. Bilo oko 130 sudionika, gotovo svi kandidati za sv. Krizmu u ovoj školskoj godini.

11. studenoga predvodio koncelebrirano misno slavlje u mostarskoj katedrali za pokojne vjeroučenice Antoniju i Danijelu, koje su poginule u predvorju kripe 11. 11. 1994. Uključen i spomen pok. don Petra Vuletića Šjora, koji je preminuo 12. studenoga 1998. kao župnik hrvatske župe sv. Ante Padovanskoga u Los Angelesu.

12. - 19. studenoga boravio u Rimu.

13. studenoga predvodio misno slavlje u čast sv. Nikole Tavelića u crkvi sv. Jeronima i propovijedao. U koncelecijaciji sudjelovalo oko 45 svećenika, mahom hrvatskih studenata na raznim rimskim učilištima.

14. studenoga susreo se s kardinalom Marcom Ouelletom, prefektom Kongregacije za biskupe.

- Uvečer s don Željkom Majićem, vicerektorom Zavoda, i don Milom Vidićem, studentom moralne teologije, posjetio dr. Antuna Sbutegu, veleposlanika Crne Gore pri Svetoj Stolici, brata pokojnoga don Branka.

16. studenoga susreo se s msgr. Ettoreom Balestrerom, podtajnikom Državnoga tajništva u Vatikanu.

17. studenoga pohodio Papinski zavod Germanicum-Hungaricum. Susreo se s rektorom p. Benediktom Lautenbacherom, s hrvatskim studentima, s hercegovačkim studentima: don Davorom Berezovskim, Tomislavom Zubcem i Josipom Čulom, i sa sestrama Služavkama Maloga Isusa, koje služe u Zavodu.

18. studenoga posjetio dr. Šimu Šandrić, liječnicu na poliklinici Gemelli.

19. studenoga posjetio u Hrvatskom domu u Grottaferrati msgr. Fabijana Veraju i nadbiskupa msgr. Martina Vidovića.

20. studenoga sudjelovao, zajedno s kardinalom Vinkom Puljićem i ostalim biskupima, u koncelecijaciji koju je predvodio kard. Zenon Grocholewski, prefekt Kongregacije za katolički odgoj, u sarajevskoj katedrali. Poslije podne sudjelovao u razgovorima s kardinalom Grocholewskim o katoličkom odgoju u župnom uredu na Palama.

21. studenoga pribivao u bogosloviji svečanoj akademiji u čast kardinala prefekta.

22. studenoga u katedralnoj kripti sv. Josipa podijelio sakrament sv. krizme kandidatima iz Čapljine i Gruda. Bilo ih troje.

24. studenoga prije podne vodio sjednicu Prezbiterskoga vijeća hercegovačkih biskupija na Ordinarijatu.

24.-25. studenoga, na poziv rektora Marka Zubaka, predvodio duhovnu obnovu bogoslovima u Sarajevu: u četvrtak popodne i u petak prije podne. Tema: *Jobovi prigovori i Božji odgovori*.

- U sklopu duhovne obnove u četvrtak navečer dvoje studenata pete godine na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u bogoslovijskoj dvorani predstavilo knjige duhovnih vježbi: Ivana Galić "Isusove sugovornice" (Mostar, 2010.) i Branko Jurić "Isusove sugovornike" (Mostar, 2011.). Program vodio don Ivan Štironja. Nazočni: kardinal Vinko, biskup Tomo, više profesora, poglavari, bogoslovi, sestre iz grada i neki laici.

27. studenoga primio msgr. Dražena Kutlešu, novoimenovanog biskupa koadjutora u Porečkoj i Pulscoj biskupiji.

28. studenoga vodio sjednicu Konzultorskoga zbora na Ordinarijatu.

- Blagoslovio prostor u kojem će se slaviti tjedne svete Mise u Čapljini.

TEČAJEVI PRIPRAVE ZA SAKRAMENTALNI BRAK

u hercegovačkim središtima i Imotskom za 2012. godinu.

Mjesec	MOSTAR Petar i Pavao	MOSTAR Katedrala	HUMAC	ŠIROKI BRIJEG	TOMISLAVGRAD	POSUŠJE	STOLAC	IMOTSKI
<i>Siječanj</i>	od 23. do 27.	13., 14. i 15.	od 30.					
<i>Veljača</i>	od 27.		do 3.	28., 29.		od 6. do 10.		
<i>Ožujak</i>	do 2.	9., 10. i 11.	od 19. do 23.	1., 6., 7. i 8.	od 5. do 10.		Dračevo 16., 17., 18.	10.-11.+17.-18. + 24.-25.
<i>Travanj</i>						od 30.		
<i>Svibanj</i>	od 7. do 11.	4., 5. i 6.	od 21. do 25.	22., 23. i 24., 29., 30. i 31.	od 28.	do 4.		26.-27. +
<i>Lipanj</i>					do 2.	od 11. do 15.		2.-3. + 9.-10.
<i>Srpanj</i>			od 2. do 6.					
<i>Kolovoz</i>		24., 25. i 26.						
<i>Rujan</i>	od 10. do 14.			18., 19., 20. 25., 26. i 27.	od 17. do 22.	od 24. do 28.	Rotimlja 14., 15., 16.	
<i>Listopad</i>	od 22. do 26.		od 15. do 19.					6.-7. + 13.-14. + 20.-21.
<i>Studeni</i>		2., 3. i 4.		13., 14. i 15., 20., 21. i 22.	od 19. do 24.			27. i 28. +
<i>Prosinac</i>								1.-2. + 8.-9. + 15.-16.

Napomena: Ovdje su upisana sva hercegovačka središta koja imaju raspored Tečaja za cijelu godinu. Dodali smo Imotski (fra Jakov Udovičić, 021 841 791) kao najbliže središte izvan Hercegovine (Župni ured D. Vinjani, 21260 Imotski). Satnica početka predavanja ustaljena je u Tomislavgradu, na Humcu, na Širokom Brigu i na Posušju, uvijek je u 18 sati, a u Imotskom u 19 sati. U Mostaru je satnica početka u 19 sati.

Stolački dekanat svaki tečaj mijenja mjesto održavanja, a svake večeri ima po dva predavanja.

Prijedlog je da sudionici na Tečaju, za troškove Tečaja, dadu svoj doprinos u vrijednosti jedne (1) misne nakane, u Imotskom 100 kuna.

